

**ብሃራዊ ማሕበር ደቂ-አንስትራ ኤርትራ
ዝዳሎ መጽሔት**

**ኣብዛ መጽሔትና ዘለኩም ርእይቶ፡ ኣበርኩቶ
ይኹንኹም፡ በዚ ዝሰበኣድራሻ ልኡኹልና፡**

ኣድራሻና

ሃራዊ ማሕበር ደቀንስትራ ኤርትራ

ፖ. ሳዱን፡ 239

ተሌ፡ 291-111134 - 291-118753

ፋክስ፡ 291-111140

መርቡበ ሓበሬታ ሃሚዶኤ

E-MAIL - nuew@nuew.org

WEB SITE - www.nuew.org

ኣሰናዳኢት

ፋጥና ዓብዱራሕማን

ምክትል ኣሰናዳኢት

ሚሪ ጸሃዩ

ሰኢሊ

**ኣገልግሎት ዜና ዘባ ማእከል
ኣሃዱ ሰኢሊ ከ/መ/ሓበሬታን ሃሚዶኤ**

ለይኣውት

ኣብረሃት ንጉሰ

ካብር ዲዛይን

ጋሲ

ዘርጋሒ መጽሔት

200454 / 07121322

ዘባታት ሃሚዶኤ

ትሕዝቶ

ልሳን	2
ዜና ማሕበር	3
ፊፕሮታክ	5
ቃለ-መጠይቅ	6
“ደቂ ኣንስትራ፡ ገዢኡን ቀዳማት ከህብኡ ኣለማ”	
- ዶ/ር. ፍናን ዝበርሃዊት	
ትምህርቲ	9
- “ኢንጂነር ዮርጳሴም፡ በዓልቲ ሞያ ስነ-ፍልጠት በረራ”	
- ምህር ኮከብ ዘለባ - ዝበለጸገኩ ብገሓሳ	
ቁጠባ	13
- “ደቂ ኣንስትራ ማሕበር ኣልማዕቲ ጀርዲን ተኹንዳዕ	
ጥዕና	15
- ከንክን ቅድመ ጥገሊ	
ሕግን ሕብረተሰብን	17
- ሕቢ ሰድራ፡ ጽላል ሰድራቤት	
ማህደር ታሪኽ	19
- “ጃንጃ ምፍላጥ፡ ኣብ ምውዳብ ህዝቢ ሓዘዘና እዩ”	
- ተጋታ መርድያ ዓብይልቃድር	
- ሓዳራ ገዲፋ ሓዳር ሃዘር	
ዲያሲፓራ	24
- ወርቃዊ ኩባርታትና ዓቂብና ገዳማት ንዝገዛ	
- መንእሰይ ደናዊት ሃይለ	
- ዝወዳለ ይገርክ ዝኣተሉ ይምከርክ	
ስነ-ልቦና	28
- ሰዓት መገደቕ ሰዓት ስነ-ህይወት፤	
- ትርጉምን ሰላማትን መርዓ - ምዕዶ ገመንኢያት	
ስነ-ጥበብ	32
- ኣደታትና፡ ስነ-ጥበብን	
ደቂ ኣንስትራን ኣክባብን	34
- ጉዞናና ናብ ጸጋና	
ደቂ ኣንስትራ ዓለም	36
- “ስቅያት ኣብተጎይ ኣፋውስ ከምህዝ ቀሲቡኒ”	
ስፖርት	38
- ጻል ዳህላክ፡ ኣብ ቅድድም ብሽክለታ	
ይብሉ ነበሩ፤	40
- “ዝጥጠረ ጠባይ ዘስታርር ባህሊ”	

ልብን

ሕሉፍ ምግምጋም - መጻኢ ምእማት

ዓመት ተዘዚሙ ናብ ሓድሽ ዓመት ኣብ ምስግጋር፡ ዝሓለፈ እንታይ ዓሚምና፡ ብመንጽሩ'ኸ ሓድሽ ዓመት እንታይ ዓቕሞናና ኣሎ፡ ኢልካ ሕሉፍ ምግምጋምን መጻኢ ምእማትን፡ ነዊሕ ዕድሙ ዘለዎ ልምዲ ደቂብን እዩ። ኣብዚ ናብ ዓመተ 2026 እንስጋገረሉ ቅንያት እምበኣር፡ ዝሓለፍናዮ ጉዕዞ ብሕጽር ዝበለ ተመልኪትና፡ መጻኢ መደባትና እንታይ ከመስል ከምዝኸእል ምእማት ኣገዳሲ እዩ።

ህዝቢ ኤርትራ፡ ኣብ ዝሓለፈ 27 ዓመታት፡ ምስ ዕንደራ እንኮ ቀጽራዊ ዓለማዊ ስርዓት ተኣሳሲሩ ዝገጠሞ ሕብረ-ብዙሕ ስውርን ግሁድን ተጸብኦታት፡ ኣብ ዝሓለፈ ርዕሰ ተሓማሚኦን ተሞርኩሱን እናመከተ፡ ማዕረ ማዕረኡ ተወፋይነቱ ኣዕሪጉ፡ ብናይ ባዕሉ ሰብኣዊን ንዋታውን ጸጋታት ነብሱ ክኢሉ ንምንባር ሓያል ናይ ጸዕሪ ግዜ'ዩ ኣሕሊፉ። ቁጠባ ኤርትራ ድማ፡ ምስ ኩሉ'ቲ ኣብ ሓርነታዊ ኩነት ዝወረዶ ዕንወት፡ ተወሳኺ ጸቕጢን ሽርሒታትን ተጸዊሩ እናመረሸ፡ መጠናዊ ዕብዩት ካብ ምምዝጋብ ኣይበኹረን። ኣብ ምኽዕባት ሕርሻዊ ምህርቲ ብዝተሰላሰለ ወሳኒ ዕማም፡ መደባት ምርግጋጽ ውሕስነት መግቢ ተዓዊቱ፡ ካብ ተመጻዋትነት ከገላገል ክኢሉ'ዩ። ምንቅፋልቋል ኣህጉራዊ ሓገዝን ምዕጻው USAIDን ንብዙሓት ሃገራት ከሰንበደን እንከሎ፡ ኣብ ኤርትራ ጽልዎ ዘይብሉ ምዃኑ ንሓይሊ ህዝብን መንግስትን ዝምስክር እዩ።

ኤርትራ ብዘይካዚ፡ ውሕስነት ማይ ንምርግጋጽ ዓቢ ስራሕ ኣሰላሰለ እዩ። ኣብ ኩሉ ከባቢታት ሃገር፡ ጽርግያታትን ካልእ ትሕተ-ቅርጺታትን ንምህናጽ፡ ቀረብ ጽሩይ ዝስተ ማይ፡ ጸዓትን ኤለክትሪሲቲን፡ ኣገልግሎት መጓጓዣን መራኽቢታትን ብምዕራይነት ንምብጻሕ ዝተዓመ ስራሕ እውን ቀሊል ኣይኮነን። ኣብ ምምዕባል ጽላት ዕድና እውን ዓቢ ገስጋስ ተመዚጊቡ ኣሎ። ኣብ ርእሲዚ ኩሎም ዜጋታት ዕድል ትምህርቲን መሰረታዊ ኣገልግሎት ጥዕናን ዝረኽቡሉ ኩነታት ኣብ ምፍጣር ዕውት ስራሕ ክዕመም ተኸኢሉ እዩ። እዚ ገስጋስዚ ኣብ ዝኾነ ወገን ከይተጸጋዕናን ኣብ ዋጋ ዕዳጋ ከይኣተናንን ዘመዝገብናዮ ብምዃኑ ልዑል ተጻዋርነት፡ ትዕግስቲን ተወፋይነትን ሓቲቱና እዩ። የግዳስ ብመጠን ዝተጻወርናዮ ጸማና ከም ሃገርን ህዝቢን ቀሊል ኣይነበረን።

ኤርትራ ምስናይ ኩሉ ንምንጻላን ንምድኻማን ዝተኣልመ ውዲት ኣብ ፖለቲካዊን ዲፕሎማሲያውን መዳይ'ውን ተዓዊታ እዩ። እቲ ዝዓበዩ ዓወት፡ ብኸበድ ጸቕጢን ተጸብኦን ከይተዘርግና፡ ጥምረትናን ስኒትናን ዓቂብና፡ ንኹሉ ሽርሒታት ከነምክኖ ምኽኣልና'ዩ። ኤርትራ ኣብዚ ብፖለቲካዊን ቁጠባዊን ቅልውላዋት፡ ኩነትን ግጭታትን ዝሕመስ ዘሎ ዘባ፡ እታ እንኮ ውሽጣዊ ሰላማን ርግኣታን ዘውሓሰት ሃገር ክትከውን ምብቕዓ፡ ንስልጡን ባህሊ ህዝባን ፖለቲካዊ ብቕዓት መሪሕነታን ዝምስክር እዩ።

ኩሉ ከም ዝግንዘቦ፡ ዕላማ ሕብረተሰብ ብቕጻሊ ምምሕያሽን ምሕያልን እዩ። ስለዚ ድማ፡ ሃገራዊ ራእይ ብምልኣት ንምጭባጥ፡ ሕጂ እውን እቲ ጸዕርን ተወፋይነትን፡ ከምኡ'ውን ናብዚ ደረጃ'ዚ ዘብጽሓና ፖለቲካዊ ብቕዓትን ሃገራዊ ስኒትን ተዓቂቡ ክቕጽል የድሊ። ዓመተ 2026 እምበኣር፡ ተረፍ መረፍ ብድሆታት እናጸርግና፡ ናብቲ ኣብ ቀረባ ርሕቀት እነማዕድዎ ዘለና ብሩህ መጻኢ ንምብጻሕ፡ ጸዕርናን ናህርናን እነዛይደላ ዓመተ ስራሕን ጉያን ክትከውን ይግባእ። ዝሓለፈ መድረኻት ቃልሲ ኣብ ምዕዋት ደቀንስትዮ ኤርትራ፡ ኣብ ኩሉ ሃገራዊ ጉዳያት መኸተን ልምዓትን ዝነበረን ወሳኒ ኣበርክቶን ዝኸፍልኦ ዋጋን መላእ ሕብረተሰብና ዝሕበነሉ እዩ። እዚ ዘኹርዕ ታሪኽ'ዚ፡ ብተወሳኺ ታሪኽ እናተደርዐ ክኸይድ ድማ፡ ሕጂ እውን ደቀንስትዮ ኩሉ መዳያዊ ብቕዓትን ኣበርክቶኣንን ክብ ብምባል፡ ምሉእ ኣግልጽ ብግብራዊ ስራሕ ከረጋግጻ ሃማደኤ የዘኻኸር።

ዜናታት ማሕበር

ከሽቦ ንምውጋድ፡ ውሁድ ጸዕሪ መሻርኹቲ ከዓዝዝ ጸውዒት ቀሪቡ

ጐዳኢቲ ልምድታት ብሓፊሻ ከሽቦ ጸልኣንስተይትን መርዓ ትሕቲ-ዕድመን ድማ ብቐንዱ ንምውጋድን ተመዝጊቡ ዘሎ ገሲጋሲ ንምዕቃብን ውሁድ ጸዕሪ ከዓዝዝ፡ 2 ጥቅምቲ ኣብ ኣስመራ ኣብ ዝተዋህበ ሓባራዊ ጋዜጣዊ መግለጺ ጸውዒት ቀሪቡ።

ፕረዚደንት ሃማደኤ ወ/ሮ ተኽኣ ተስፋማካኤል ምስ ወከልቲ ትካላት ውድብ ሕቡራት ሃገራት ኣብ ኤርትራን ኣባላት ዓለማዊ ሓባራዊ ኮሚተ ወጊድ ንክሸቦን ኣብ ዝሃብዎ መግለጺ፡ ምብጻሕ ኣባላትቲ ሓባራዊ ኮሚተ ናብ ኤርትራ፡ ነቲ ኣብ ምውጋድ ከሽቦ ጸልኣንስተይቲ ተመዝጊቡ ዘሎ ገሲጋሲን ዓወትን ንምጽብራቕ፡ ከምኡውን ንኻልኦት ሃገራት ተመኩሮ ንምክፋል ኣገዳሲ ምዃኑ ብምጥቃስ፡ እቲ ሹቡ ኣብ እዋኑ ንክሰምር፡ ኣብ ተራን ኣበርክቶን መንግስትን ህዝብን ኤርትራን መሻርኹቲ ኣካላትን እምንቶ ከምዘለዎም ኣረጋገጸም።

ንኣቶም ኣስዒቢም፡ ኣብ ኤርትራ ካብ እዋን ሓርነታዊ ቃልሲ ጀሚሩ ኣንጻር ሃሰይቲ ልምድታት ብሓፊሻ፡ ኣብ ምብራኽ ጃብት ዘተኩረ ቀጻሊ ጸዕሪታት ከካየድ ድሕሪ ምጽናሕ፡ መንግስቲ ኤርትራ ነዚ ብሕዚ ንምድርዕ፡ ኣብ 2007 ንምውጋድ ከሽቦ ዝምልከት ኣዋጅ ቍጽሪ 158 ከምዘውጽእ፡ በዚ መሰረት-ዝምልከት ኣካላት መንግስትን ሃገራውያን

ስኢሊ-ኣብርሃም በየነ

ማሕበራትን፡ ከምኡውን መራሕቲ ሃይማኖትን ናይ ስራሕ መሻርኹቲን ዕቱብ ዕዩ ከምዘሰላሰሉን ከሳብ 2030 ንምጥፋኡ ከምዘከኣል ዘኸጸ ምልክታት ጐሊሑ ይርእ ከምዘሎን ገሊጸም።

ከሽቦ ጸልኣንስተይቲ ንምውጋድ - ኣብ ጽላታዊ ውህደት፡ ምሓበሻ ጸጋታት፡ መጽናዕቲ ማእከል ዝገበረ ሓበሬታ፡ ቴክኒካዊ ሓገዝ፡ ምሕያል ኮምን ምውህሃድ ጐረታዊ ንጥፊታትን ዘተኩረ ስራሕ ኣገዳሲ ከምዘኸውን ብዘላቐነት ከድፋኣሉን ብምዘኸኸር፡ እቲ ዝድለ ውጽኢት ንክፈጋገጽ ናብ ሕብረተሰብ ወራድካ ክዕዩ ተላብዮም።

እዚ ከምዚሉ እንክሎ፡ ወከልቲ ሚኒስትሪ ዕዮን ማሕበራዊ ድሕነትን፡ ሚኒስትሪ ጥዕና፡ ሃማደኤ፡ ትካላት ውድብ ሕቡራት ሃገራት ኣብ ኤርትራን

ልኡኻት ዓለማዊ ሓባራዊ ኮሚተ ወጊድ ንክሸቦን፡ ናብ ከረንን ሓገዝ ተጓዒዞም፡ ከሽቦ ንምውጋድ ብደረጃ ዞባ ዓንሰባ ዝካየድ ዘሎ ጸዕርን ገሲጋሲን ዝምልከት መብርሂ ተዋሂብዎም።

ዑደተኛታት፡ ምስ ዝተፈለለዩ ሰብ-መዚ ምምሕዳር ዞባ ዓንሰባ፡ መራሕቲ ሃይማኖትን ኮምን ኣብ ዝገበርዎ ርክብ፡ ጐዳኢቲ ልምድታት ብሓፊሻ ከሽቦ ጸልኣንስተይቲ ድማ ብፍላይ ንክብቐዕ ጽኑዕ መብጽዓ ክህሉ ኣገዳሲ ምዃኑ ብምጥቃስ፡ ናይ ባህሪ ለውጢ ምምጻእ እምነ-ክርናዕ ናይቲ ዕዮ ከምዘኸውን ኣገንዚቦም።

ኤርትራ፡ ኣብ 2025 ኣያ ኣባል ዓለማዊ ሓባራዊ ኮሚተ ወጊድ ንክሸቦ ኩይና።

ፕረዚደንት ሃማደኤ፡ ተራ ደቂ ኣንስትዮ ንምሕያል ሰሚናር ኣካዪዳ

ፕረዚደንት ሃማደኤ ወ/ሮ ተኽኣ ተስፋማካኤል፡ ተሳታፍነት ደቂኣንስትዮ ኣብ ኩሉ መዳዖት ንምድንገፋዕ ዝዓለመ ሰሚናራት፡ ኣብ ዞባ ጋሽ-ባርካ - ንኡስ ዞባታት ኣቐርዶት፡ ባሪንቱን ፎርቶ-ሳዋን ኣካዪዳ።

ኣብ'ቲ ካብ 4 ክሳብ 7 ሕዳር ኣብ ዝተኻየደ ሰሚናራት፡ ወ/ሮ ተኽኣ፡ ዝሓለፈ መድረኻት ሳለ መላእ ተሳትፎ ህዝቢ ኤርትራ ብዓወት ከምእተሰግረ፡ ተራ ደቂኣንስትዮ ድማ ጉሉሕን ኣድማዕን ከምዘገበረ ብምጥቃስ፡ ተበጺሑ ንዘሎ ደረጃ ብምዕቃብ፡ ሃገራዊ ክብርታት ኣብ ምስራጽን መደባት ልምዳት ኣብ ምዕቃትን ብገቕሖት ከዓይ ኣተሓሰባ።

ኣብ መወዳእታ፡ ውዳቢታት ማሕበር ክሳብ ምምሕዳራት ከባቢን ዓድን ብምዝርጋሕ፡ ደቂኣንስትዮ ኣብ ከባቢኣን ኣብ ዝሰላሰል ልምዳዊ መደባት ክሳተፉን ተጠቀምቲ ዝርሖ ዕድላት ክኸውን፡ ሃማደኤ ካብ ቀዳምነታቱ ጌራ ዝተገፈሉ ዘሎ ከምዘኸውን ኣነጻጽሩ።

ሓላፊት ሃማደኤ ዞባ ጋሽ-ባርካ ወ/ሮ ደሕደጋ ዮውሃንስ ብወገና፡ ኣብ ዝተፈለለዩ ከባቢታት ኣብ ዝተጣበረን ኣብ መስርሕ ዝርከቡን ልምዳዊ መደባት፡ ተሳትፎን ደገፍን ደቂኣንስትዮ ልዑል ከምዘኸውን ብምሕባር፡ ጽልዋ ደቂኣንስትዮ ኣብ ምትሕልፋ ሃገራዊ ክብርታት ልዑል ስለዘኸውን፡ ብኢቓልቦ ከምዘስራሓሉ ገሊጸ።

ተሳተፍቲ ድማ፡ እቲ ሰሚናር እዋናውን ኣገዳስን ብምዃኑ ቡብከባቢኡ ክቐጽል ብምልባው፡ ንኣበርክቶ ደቂኣንስትዮ ዘሰናኸሉ ንዓለቲ ልምድታት ንምውጋድ ዝካየድ ዘሎ ጸዕሪ ከሕይል፡ ካብ ህዝቢ ዝመሓለፍ ሓበሬታ ኣገዳስነቱ ተራእዮ ናብ ዝምልከቶም ኣካላት ሓሊፉ እዋናዊ መልሲ ከወሃቦ ዝብልን ካልእን ርእይታት ኣቐረበን።

ሃማደኤ ዘባ ማእከል፡ ንቕሓት አባላት ዘበርኽ ርክብ አካዪዱ

ሃገራዊ ማሕበር ደቂኣንስትዮ ኤርትራ ጨንፈር ዘባ ማእከል፡ ንቕሓት አባላት ብምብራኽ ውዳቤ ማሕበር ንምስፋሕን ንምድልዳልን፡ ከምኡውን ተሳታፊነት አባላት ንምዕዛዝ ዝካለመ ሰሚናር፡ ብ30 ጥቅምቲ ንወከልቲ ሚኒስትራታትን ሰራሕተኛታትን ምምሕዳር ዘባ ማእከልን ወዲቡ።

ሓላፊት ፖለቲካውን ውድባውን ጉዳያት ወ/ሮ ኤልሳ ወልደጌብር አብ ዘስመዓቶ ቃል፡ አባላት ንህልው ብድሆታትን ጠለባትን ሃማደኤ አብ ግምት ብምእታውን ንዘለዉ ዕድላት ልዑል ኢቻልቦ ብምሃብን፡ አሰራርሓ ማሕበር ንምምዕባል አብ ዝሓዘነ መዳያት ተራኣን ከጸወታ አዘኻኺራ።

አባላት ቦርድ ሚኒስትራታት ብወገን፡

ተሳተፍቲ ንተራ ኤርትራውያን ደቂኣንስትዮ አብ ዝተፈለለዩ መድረኻት፡ ከምኡውን አመጸጸኣን ኢቃውማን ማሕበር ተረዳኣን፡ ሕሉፍ ተመክሮታት ንምኽላዕ አበርቲዐን ከሰርሓ ተላብዮን።

አብ መወዳእታ፡ ተሳታፊነት ደቂኣንስትዮ

ንምዕባይ ዝካየድ መደባት ብዝሓየለ ክቕጽል፡ ስልጠናታት ብብዝሒ ክውደብ፡ ደቂኣንስትዮ ብትምህርቲ ዝካብዩሉ መደባት ክሕንጸጽ፡ ምስ ሓለፍቲ ሃማደኤን ካልኣት አካላትን ቀጻሊ ርክባት ክካየዱ፡ ዝብልን ካልእን ለበዋታት ቀሪቡ።

ሃማደኤ ጨንፈር ሆላንድ፡ 3ይ ጉባኤ አቃኒዑ

ሃገራዊ ማሕበር ደቂኣንስትዮ ኤርትራ ጨንፈር ሆላንድ ብ20 መስከረም አብ ከተማ አምስተፈን አብ ዘቃነ 3ይ ጉባኤ፡ ንመንእሰያት አብ ምውዳብን ክብሪታት አብ ምውርራሽን ኣተኩሩ ክሰርሕ ወሲኑ።

አብ'ቲ ወከልቲ አባላት ዝተሳተፉኦ ጉባኤ፡ ኣዲ-መንበር ጨንፈር ወ/ሮ ኤልሳ ስዩም አብ ዘስመዓቶ መኽፈቲ ቃል፡ ጉባኤ ማሕበር ብሓዲ ሓዲ ምኽንያት አብ እዋኑ ክካየድኣ እንተዘይከኣል፡ ካብ ዕማማትን ከምዘይበኸራን ብፍላይ ድማ አብ ምውዳብ ሓደስቲ አባላት ዕዉት ስራሕ ከምእተሰላሰሉን ሓበራ።

አባላት ብዝተዓመ ስራሕ ከይተዛነዩ፡ ሓድነትን ኣሓዩሉን ዝለዓለ ኣበርክቶ ክገብራ ብምዝኸኸር ድማ፡ ጉባኤ - ንጥፊታቱ ብውዳዕ ምገራምን መጻኢ መደባቱ ስኢሉን ዕዉት ኮይኑ ክወጽእ ሰናይ ምጽታ ገሊጸ።

ኣዲ-መንበር ሃማደኤ ዘባ ኤውሮጳ ወ/ሮ ንግስቲ ጸጋይ ብወገና፡ ሃማደኤ ብግብራዊ ስርሓትን ውጽኢታዊ ኣበርክቶን ዝልለ ሃገራዊ ውዳባ ከምዝኸነ ብምጥቃስ፡ አባላት ጨንፈር ሆላንድ ንቕሓትን ብምብራኽን መሳርዐን ብምሕያልን ዝያዳ ኣዲማዒ ስራሕ ከምዝግማ

ጽኑዕ እምነት ከምዘለዎ ኣገንዚባ።

ኣምባሳደር ኤርትራ አብ ኤውሮጳዊ ሕብረትን ሃገራት በላኦክስን ኣቶ ነጋሲ ካሳ ድማ፡ ንተራን ኣበርክቶን ሃማደኤ አብ ምምጻእ ናጽነት፡ ምውሓስ ሉኣላውነትን ህንጻት ሃገርን ብምጥቃስ፡ 3ይ ጉባኤ ጨንፈር ሆላንድ፡ ንስፍሓት ውዳባን ዕምቂት ንቕሓትን አባላቱ ናብ ዝበረኸ ዘደይብ መደብ ስራሕ ክሕንጽጽ ተላብዮ።

ተሳተፍቲ አብ ዝቐረበ ውድባዊ፡ ፖለቲካውን ፋይናንሲያውን ጽብጻባት

ድሕሪ ዘካየዱኦ ዘተ፡ ውጥን መጻኢ መደባት ብምጽዳቕ፡ ንዝመጽእ 3 ዓመታት እተገልግል ሓዳስ ኣካዳሚት ኣካል መሪጸን።

ብኻልእ ወገን፡ አብ ራሊ - ሰሜን ካሮላይና ዝካብዩ ኤርትራውያን፡ አብ ከተማኦም አብ ዝተቐንዐ ኣህጉራዊ ፈሰቲሻል፡ ንኤርትራ ወኪሎም ተሳተፎም።

እቶም ዜጋታት፡ ምስ ባህሊ፡ ታሪኽን ትእምርቲታትን ሃገሮም ዘላሊ ትሕዝቶ ከምዝቐረቡ፡ ካብ'ቲ ቦታ ዝበጽሓና ሓበሬታ ኣፍሊጡ።

ንባህልና ከብርታትና ዘጉልሕ ምርኢት

መርሃዊ ታደሰ

አብ ቀጽሪ ኤክስፖ ዝእንገድ ፊትቲቫል፡ ንባህልና ከብርታትና ዘጉልሕ መሰናድታት ሓዘቶ ነጋድያን ዘእንግድ፡ ካብቲ ለመዒ ዓመት ዝቐረበ ንተሳትፎ ደቀንስትዮ ዘንጸባርቑ ምርኢት፡ እዚ ዝስዕበ ጽሑፍና ነቐርበልኩም።

ከድጃ ማሕሙድ - ዘ/ደ/ቀይሕ ባሕሪ

ዘባ ደቡባዊ ቀይሕ ባሕሪ፡ ኣብ ናይ ለመዒ ዓመት ፊትቲቫል ኣቕራቢናዮ ዘለና ምርኢት፡ ብደረቕን ተንቃሳቓሽን ስእሊ ዝተሰነየ ንትሕዝቶ ባሕርናን ንጥፈታት ዜጋታትና ኣብ ባሕርን ዘንጸባርቑዮ፡ ከም ኣብነት፡ ኣብ ባሕሪ ከመይ ገይርካ ዓሳ ከም ዝግፈፍ፡ ዘለውና ዓይነታት ዓሳታትን ረብሓታቶምን፡ ኣብ ባሕሪ ዘድልዩና መሳርሒታት፡ ባህርያት ባሕርን ከንክን ባሕርን ምጥቃስ ይከኣል። ካብ ነጋድያን ፊትቲቫል ኣዘዩ ጽብቕ ዝኾነ ግብረ መልሲ ስለዝረኽብናሉ ባህ ኢሉና ኣሎ። ንዓመታ ካብዚ ዝበለጸ ሒዝና ክንቀርብ ተስፋ እጉበር።

ሴናያ ረዘነ - ዘባ ዓንሰባ

ዘባ ዓንሰባ፡ ንቴሪዝማዊ ጸጋታት ዘባና ብስእሊ ከነንጸባርቑ ኢና ፊትንና። ከም ቦጻል ዱማ ዝኣመሰሉ ፍሉያት ኣግራብ፡

ሴናያ ረዘነ

ኣዜብ መሓሪ

ጥንታዊ ኣሰራት፡ ንበጻሕቲ መስሕብ ዝኾኑ ናይ እምነት ቦታታት፡ ባህላውን ባህርያውን መግዛእታውን ውርሻታት፡ ንኣብነት ኣብ እዋን መግዛእቲ ጣልያን ዝተሃነጹ ህንጻታትን መቓብራትን ከምኡውን ኣብ ካልኣይ ኩነት ዓለም መግዛእታውያን ስርዓታት ጣልያንን እንግሊዝን ዝገጠሙሉ ታሪኻዊ ድፍዓት ጥንቁልሓስ ዘላሊ ብዙሕ ስእልታት ኣቐራብና። ብተወሳኺ ሕርሻዊ ንጥፈታት ዘባና ከነንጸባርቑ ፊትንና ኣለና። ካብ ተዓዘብቲ ድማ፡ ሃናጺ ርእይቶታት ተቐቢልና ኣድናቕዮም እውን ገሊጾምልና።

ወይኒ እዮብ - ዘባ ደቡብ

ዘባ ደቡብ፡ ኣብ መዳዊ መግቢ ኢና ኣተኩርና። ባልደንጓን ዱባን ረብሓታቱን፡ ኣገባባት ምድላው ባህላዊ መግቢታት ዘባ ደቡብ ሒዝና ቀሪብና። ብተወሳኺ ሕርሻ ገደና ማለት ኣብ ካንሽሎና ክነፍርዮ ንክእል ፍርያትን ክንክን ሕርሻ ገደና።... ሒዝና ቀሪብና ኣለና። ምምሕያሽን ምድቓልን ዘርኢ ዕፉን ብዝምልከት እውን ዘቐረብናዮ ትሕዝቶ ኣሎ። ኣብ ርኽብታት ታሪኻዊ ኣሰራት ከኣ፡ ኣብ እግሪ መኸል ዝተረኽበ ናይ ሓንቲ ምስ ምሉእ ንብረታ ዝተቐበረት ጓለስተይቲ ምስሊ ሒዝና ቀሪብና ኣለና። ብዘይካዚ፡ ኣብ ተቐማጦ ምብራቓዊ ኣጻድፍ ልዑል ኣስተዋጽኦ ምስ ዘለዎ ሓድሽ ጽርግያ ጎሎ ታልሃናርዎን ዘላሊ ምርኢት ኣቐራብና ኣለና።

ሶማራ ኣድራሲ - ዘባ ጋሽ ባርካ

ዘባና 'ምሶብ ኤርትራ' ተባሂሉ ዝፍለጥዮ። ኣብ ዘባና ዝፈርዮ ኣሕምልቲ፡ ፍረታትን ኣእካልን፡ ጥዕናዊ ረብሓታቶምን ከምኡውን ኩነታት ሓራምዘን ዝገልጽ ትሕዝቶ ሒዝና ቀሪብና ኣለና። ገለ ካብኡ፡ ፍርያት ሽጉርቲ፡ ዱባ፡ ፓፓዮ፡ ለሚን፡ ባናና፡ ኣራንሺ፡ ዓካት፡ ጳዕዳ ጣፍ፡ ቀይሕ ጣፍ፡ ከርከደ፡ ዳጉሻ፡ ጋባ፡ ስምስም ምጥቃስ ይከኣል። ነጋድያን ንፍርያትና እናጠዓምዎ ኣድናቕዮም እናገለጹልና ተዓዚቢሙና።

ኣዜብ መሓሪ - ዘባ ማእከል

ምርኢትና ንሕርሻዊ ንጥፈታት ዘባና ዝገልጽዮ። ሓዲ ካብኡ ንኣሲ ርቡሕ ቃጽዖ ሕርሻ (ንርቃሕ) እንብሎ እዩ። እዚ ዓይነት

ከድጃ ማሕሙድ

ሴናያ ረዘነ

ሕርሻ ኣብ ከባቢና ተሃኒጾም ዘለዉ ዲጋታትን ራህያታትን ብዝፈጠሩልና ዕድል ብውሑድ ወጻኢታት ከነካይዶ ንክእል እዩ። ጥቕሚታት ሓመድ ኣልቦ ሕርሻን ወፍሪ ምፍራይ ዓሳታት ኣብ ዲጋታትን ዝምልከት ትሕዝቶ እውን ኣለና። ሓመድ ኣልቦ ሕርሻ ኣብ ዝኾነ ቦታን ግዜን ከንሰርሖ እንክእል ኮይኑ ንሕጽረት መግቢ እንሰሳ ዝፈትሕዮ። “መዳዊ መግቢ ንኹሉ፡ ኣብ ኩሉ” ዝብል ቴማ ሚኒስትሪ ሕርሻ ብግብሪ ዘንጸባርቑ መዳዊ መግቢ ብኸመይን ካብይን ከምዝርከብ ዝሕብር ምርኢት ትሕዝቶ ኣቐራብና ኣለና።

ወይኒ እዮብ

ቃለ መጠይቅ

“ደቂ አንስትራ፡ ንሹቶአን ቀዳምነት ከህብአ አለውን”

ዶክተር ፍናን ገብረህይወት

ኖቬም ፲፱፻፳፱ ዓ.ም

- ዕላልና ብድሕረ ባይታኪ’ዶ ከንጅምር፡

ዶክተር ፍናን ገብረህይወት ይበሃል። ብ1992 አብ አስመራ ተወሊደ። ፈለማ አብ ቤት ትምህርቲ ዓወት፡ ቀጸለ አብ ካልኣይ ደረጃ ቤት ትምህርቲ ቀይሕ ባሕሪ ተማሂረ። ብድሕሪ’ዚ አብ መበል 23 ዙርያ ሃገራዊ አገልግሎት ናብ ሳዋ ወሪደ። አብ ሃገራዊ መልቀቂ ፈተና (ማትሪክ) ምሉእ ነጥቢ (4 ነጥቢ) አምጸኦ፡ ናብ ቤት ትምህርቲ ሕክምና አርታ አትየ። 8 ዓመት ተማሂረ፡ ብሓፈሻዊ ሕክምና አብ 2019 ተመሪቐ።

- ከሳብ ካልኣይ ደረጃ አብ ትምህርቲ ከመይ ነይርኪ፡

ከሳብ 6ይ ክፍሊ ዝበጽሕ፡ ብዙሕ ንፍዕቲ ኣይነበርኩን። ብቐዓተይ ማእከላይ’ዩ ነይሩ። ካብ 6ይ ክሳብ 11 ክፍሊ፡ ምስቶም ቀዳምት ብሉጻት እናተሰራዕኩ ትምህርተይ ዛዚመ። አብ ነፍሲ ወከፍ ክፍሊ ሽልማት እወስድ ነይረ። ቁጽርን እንግሊዝን፡ እተን ዝፈትወንን ዘድምዓለንን ዓይነታት ትምህርቲ እየን ነይረን። አብቲ ካልእ እውን ሰናፍ ኣይነበርኩን።

- ስለምንታይ ሕክምና መሪጽኪ፡

ገና ተማሃሪት 2ይ ደረጃ እንከለኹ እየ ሓኪም ከኸውን ዝምነ ነይረ። ንሰብ ናይ ምሕጋዝ ክቱር ድሌት ነይሩኒ። ሓካይም ንሕመማት ዝብል ዕላል ክሰምዕ እንከለኹ፡ አብ ውሽጠይ ዝፈጥረለይ ዝነበረ ቅዱስ ቅንኢ መግለጺ’የ ዝሰእነሉ። በዚ ከኣ ሃመይን ቀልበይን ምስ ሕክምና ኮይኑ።

- ስድራኺ’ኸ እንታይ ክትኮኑሎም ይደልዩ ነይርም፡

አብ ቁጽሪ ኣዝዩ ንፍዕቲ ስለ ዝነበርኩ’ዩ መስለኒ፡ ቁልዓ ከለኹ፡ ተማሂረ ከም ኣባይ ስነ-ቁጠባ ተማሂረ ክኢላ ናይ ሕሳብ (Accountant) ክኸውን እደሊ ነይረ። ኣባይ’ውን ተካኢቱ ክኸነሉ ትጽቢት ነይሩዎ። ድሓር ግን፡ ድሌታተይ ሕክምና ምዃኑ ምስ ተገንዘበ ተገሪመ፡ ኣጃኺ እናበለ ድማ ከተባብዓኒ ጀመረ። ናይ ስድራይ ጽልዋ አብ መንፍዓተይ ልዑል እዩ ነይሩ። ኣባይ ብፍላይ፡ አብ ትምህርተይ ወሳኒ ተራ ነይሩዎ። መዓልታዊ’ዩ ዘረድኣኒ ነይሩ። ለይቲ’ውን፡ “ስዓትኪ ኣኺሉ ተንስኢ ኣጽንዒ” እናበለ’ዩ ነቕኒቐ ዘተንስኣንን ዝከታተለንን ነይሩ። ከምኡ’ውን ዓባይቲ ኣሓተይ፡ አብ ትምህርተይ ጥራሕ ከተኩርን ክጽዕርን ከም ዘለኒ ይምዕዳንን የረድኣንን ስለ ዝነበራ፡ ናታተን ተራ’ውን አብ ዓወተይ ቀሊል ኣይኮነን።

- ካብ ኣሕዋትኪ መበል ክንደይ ዲኺ፡

ሕሳስልደ እየ። ምዕባየይ ኣርባዕተ ኣለዋ። ኩለን ድማ ብዝተፈላለየ ዓውድታት ትምህርቲ ብዲግሪ ተመሪቐን እየን። እታ ቦኹሪ ብፈዚከስ፡ ምንኣሳ ብኤለክትሪካል ኢንጂነሪንግ፡ ንዓኣ ምንኣሳ ብኣካውንቲንግ፡ እታ ምዕባየይ ከኣ ብኮምፕዩተር ሳይነስ።

- ምስ ተመረቐኪ ናበይ ኣምሪሕኪ፡

ምስ ተመረቐኩ ኣብዓዲ ሿላ እየ ተመዲበ። ሓፈሻዊ ሓኪም ኮይነ ከኣ አብኡ ን6 ወርሒ ሰሪሐ። ቀጸለ ናብ መወከሲ ሆስፒታል መንደፈራ ኣበለ። አብኡ’ውን ፈለማ አብ ክፍሊ ወሽጣዊ ሕማማት፡ ጸኒሐ ከኣ አብ ክፍሊ መጥባሕቲ ንኣስታት ሓደ ዓመት ሰሪሐ። ብድሕሪኡ፡ ናብ ሆስፒታል ሓሊበት ተቐይረ። ሕጂ ኣብ ሓሊበት እሰርሕ

ኣለኹ። አብ ሆስፒታል ሓሊበት ሰራሕ ክጅምር ከለኹ፡ አብ ክፍሊ መጥባሕቲ’የ ተመዲበ። ንኣስታት ዓመት ድማ ኣብኡ ሰሪሐ። ብድሕሪኡ ግን ናብ ክፍሊ ቃጽሎ ተቐይረ፤ ሓላፊት ናይቲ ክፍሊ ኮይነ እሰርሕ ኣለኹ።

- ቃጽሎ እንታይ’ዩ፡

ቃጽሎ፡ ላዕለዋይ ሽፋን (ቆርበት) ወይ ካብኡ ዝዓመቑ ክፋል ኣካላትና፡ ብዝተፈላለየ ምኽንያት ክነድድ እንከሎ እዩ። ቃጽሎ፡ ብውዑይ ነገራት ጥራሕ ኣይኮነን ዝመጽእ፡ ብዝሓልፈ ነገራት’ውን ክመጽእ ይኸእል’ዩ። ንኣብነት፡ ኣሲድ ከቢድ መንደድቲ ከሰዕበልና ይኸእል’ዩ። ብምሓር ዛሕሊ ወይ ቀዝሒ ዘጋጥም ቃጽሎ (frostbite) እውን ኣሎ። ጨረር (radiation) እውን ቃጽሎ ከሰዕብ ይኸእል። ብልዑል ሾልተጅ ሓይሊ ኤለክትሪክ (electrical burn) ዝሰዕብ ቃጽሎ እውን ኣሎ።

- እቲ ዝበዝሕ መንደድቲ ጠንቁ እንታይ እዩ፡

ዝበዝሕ እዋን ዘጋጥም መንደድቲ፡ ጠንቁ ልዑል መቐት ዘለዎ ነገራት

እዩ። ንኣብነት፡ ኣብ ትሕቲ ሓደ ዓመት ዝዕድመኡም ዕሽላት ዘጋጥሙ ቃጽሎ፡ ዝበዝሑ ግዜ ብሃፋ ናይ ማይ እዩ። እቲ ዕሽል ሰዓል ይሓምም እሞ፡ እታ ኣደ ብውዑይ ማይ ክትዓጥኖ ክትብል ከይተረድኣ ተንድዶ። ካብ ሓደ ክሳብ ሓመሽተ ዓመት ኣብ ዝዕድመኡም ህጻናት ዘጋጥሙ ቃጽሎ ከኣ፡ ዝበዝሑ እዋን ጠንቁ ውዑያት ፈሰሰቲ እዮም። ጸባ፡ ሰብቆ፡ ሻሂ፡ ወዘተ.. ይከዓዎም። ኣብቶም ልዕሊ ሓመሽተ ዓመት ዝዕድመኡም ፍርዝን ዝበሉ ቁልው ድማ፡ ቀንዲ ጠንቁ መንደድቶም እዞም ዝተጠቐሱ ፈሰሰቲ'ኳ

ርኢኻ ምሕካም እዩ። እቲ ቁስሲ ኣዝዩ ሰፊሕ (ንብዙሕ ክፋል ቆርበቱ ዝሸፍን) እንተኾይኑ፡ ዓራት ሂብና ነደቅሶ። ቁስሉ ንእስ ወይ ምጥን ዝበለ እንተኾይኑ ግን፡ እናተመላለሰ ከም ዝሕከም ንገብር። ክልተ ሰለስተ ግዜ ተመላሊሱ ክሓውየሉ (ሰጋኡ ብቑርበት ክሸፈን) እንተ ዘይክኢሉ ግን፡ ናብ ካልኣይ መስርሕ ሕክምና ይሰጋገር። መጥባሕቲ ይግበረሉ። እቲ መጥባሕቲታት ዝተፈላለዩ ኮይኑ፡ ዝበዝሑ ግዜ እንገብር ግን፡ ቆርበት ካብ ካልእ ክፋል ኣካላቱ ወሲድካ ኣብቲ ክሸፈን ዘይክኣለ ቁስሊ ምልጋብ እዩ።

ሳሕቲ የጋጥም እዩ። ንሰፊሕ ክፋል ኣካላቶም ዝሸፍንን ዕምቆት ዘለዎን መንደድቲ ዘጋጠምም ሰባት ይመጹና እዮም። ካብ 80% ንላዕሊ ኣካላቶም ዝነደደ እንተኾይኑ፡ ንኸተሕውዮ ከቢድ እዩ። ቆርበት እንድሕር ቦቲ ቃጽሎ ካብ ቦታኡ ተኣልዩ፡ ናይ ኣካላትና ፈሳሲ ዝዓግቶ ስኢኑ ንደገ እዩ ዝነዝዕ። ካብ ኣካላትና ልዕሊ ዓቕን ፈሳሲ ንደገ እንተድኣ ወጺኦ ከኣ፡ ናብ ኩሊት ዝኸይድ ፈሳሲ ይውሕድ። ኩሊትና ኣብ ሓደጋ ትወድቕ ማለትዩ። ካልኣ፡ ዕምቆት ዘለዎ ቃጽሎ ከጋጥም እንከሎ፡ ረኽሲ ፈጢሩ ናብ ኣዕጽምትን ካልእ ዉሽጣዊ ክፋል ኣካላትን ይልሕም። ሽዑ፡ ዝገበርካ እንተገበርካ፡ ክሓዊ ዘሎ ተኸእሎ ጸቢብ እዩ። በዚ ከኣ ናብ ሞት ከምርሕ ይኸእል። ብሓፈሻ ግን፡ ካብቶም ንሕክምና ዝመጹ ግዳያት ቃጽሎ፡ መብዛሕትኦም (ከባቢ 95%) ይሓውዩ እዮም። ኣብ ዓመት፡ ካብ 5 ክሳብ 8 ሰባት ግን ይጉድኡና።

- እቲ ናብ ሞት ዘምርሕ ቃጽሎ፡ ቀንዲ ጠንቁ እንታይ ኮይኑ ትረኽቡዎ፤

እቲ ዘይንዕወተሉ ቃጽሎ፡ ጠንቅታቱ ዝተፈላለየ ሓደጋ እዩ። ሓደ ካብኡ፡ ምብራዕ ጋዝ ናይ ክሽነ እዩ። ጋዝ ምስ ተባርዖም፡ ዝበዝሑ ክፋል ኣካላቶምዩ ዝነድድ። ገለ ሰባት ኮነ ኢሎም ነዓዲ ናብ ዝባኖም ከስኪሶም ነፍሶም ከቃጽሉ ከለዉውን፡ እቲ ቁስሎም ኣዝዩ ሰፊሕን ዓሚቕን ስለ ዝኸውን፡ ንኸተድሕኖም ከቢድ እዩ።

- ሓደ ሰብ ሓደጋ ቃጽሎ ምስ ኣጋጠሞ፡ ክሳብ ሕክምና ዝበጽሕ እንታይ'ዩ ክገብር ዘለዎ፤

ኣገዳሲት ሕቶ'ያ። ቃጽሎ ምስ ኣጋጠመ፡ ተጓይኻ ኣብ ዝነደደ ኣካል ኮልኔት ናይ ስኒ፡ ብሒቕ ወይ ላፋ፡ ተምሪ፡ ኣቕጽልቲ ጀፊዕካ፡ በንዚን፡ ናፍታ፡ ወዘተ.. ምግባር ኣሎ። እዚ ብመሰረቱ ጌጋ እዩ። ነቲ ቁስሊ መሊሱ'ዩ ዘርከሶን ዘብእሶን። ስለዚ፡ ቃጽሎ ምስ

እንተኾይኑ፡ ጋዝ ናይ ክሽነውን ምስእምዩ ዝስራዕ። ኣሲድ ዝጠንቁ ቃጽሎታት እውን ሳሕቲ ይርኣ እዩ። ብዝያዳ ኣብቶም ምስ ወርቅን ተሽከርከርትን ኣብ ዝተሓሓዝ ስራሕ ዝተዋፈሩ ደቂተባዕትዮ። ብሰንኪ ልዑል ጸቕጢ መብሰሊ መግቢ (pressure cooker) ዝሰዕብ ቃጽሎውን ልሙድ እዩ። እታ ኩከር ከይዝሓለት ምስ ተኸፍተት፡ ውዑይ ሃፋ ገጸን ለብሊሉ የንድደን።

- ንቃጽሎ ብኸመይ ኢኹም ትሕክሙዎ፤

ሓደ ዝነደደ ሰብ ናባና ምስ መጸ፡ እቲ ብቐዳምነት እንገብረሉ - ነቲ ቁስሉ

- ቃጽሎ ተሓኪሙ ንኸሓዊ ግዜ ይወስድ ድዩ፤

መስርሕ ሕውየት ቃጽሎ ክቕልጥፍን ክድንጉን፡ ኣብ ዕምቆት ናይቲ ቁስሊ እዩ ዝምርከብ። እንተ ድኣ እቲ መንደድቲ ኣብቲ ቀዳማይ ወይ ካልኣይ ቀጻላ ቆርበት ጥራሕ ኮይኑ፡ እቲ ናይ ምሕዋይ መስርሕ ቕልጡፍ ይኸውን፤ ካብ ሰሙን ክሳብ ወርሒ ክወስድ ይኸእልዩ። እቲ መንደድቲ ንውሽጢ ክሳብ ዓጽሚ ምስ ዝበጸሕ ግን፡ ዝተፈላለየ መጥባሕትታት ይግበረሉን ንኸሓዊ ድማ ነዊሕ ግዜ ይወስድን።

- ዝከኣለካ ጽዒርካ ዘይትሕከም ዓይነት ቃጽሎኽ የጋጥመኩምዶ፤

አጋጠመ፡ ከሳብ ሕክምና ዝብጸሕ፡ እቲ ዝነደደ ኣካል ማይ ጥራሕዮ ከግበረሉ ዘለዎ። ምኽንያቱ፡ ማይ ነቲ ዋዒ ናይቲ መንደድቲ ስለ ዘህድኡ።

- ሓውዮም ምስ ተፋነዉ፡ ተመሊሶም ነዚ ክፍሊ ከሕግዙ ዝፍትኑ ተሓከምቲ የጋጥሙኹንዶ፤

ሓውዮም ናብ ቤቶም ምስ ተፋነዉ፡ ደሃይና ከገብሩ ዝመላለሱና ኣለዉ። ገለኦም መብጽዓ ስለ ዝኣትዉ፡ መግብን ካልእን ሒዞም ዓመታዊ ነዞም ሕመማት ዝበጽሑዎም ኣለዉ።

- ኣበርክቶ ደቀንስትዮ ኣብ ሕክምና ከመይ ትገልጽዮ፤

ኣነ ኣብዚ ናተይ ክፍሊ ቃጸሎ ክርእዮ እንተድኣ ኮይነ፡ ኣበርክቶኣን ኣዝዩ ልዑል እዩ። ደቀንስትዮ፡ ሓደ ሕሙም ከመጽን እንከሎ፡ ልክዕ ከም ሓወን፡ ሓፍተን፡ ወላዲኣን/ወላዲተን ወይ ውላደን ናይ ምርኣይ ባህሪ ስለ ዘለወን፡ ንኹሉቲ ኣብ ገዛኡ ክረኽቦ ዝኽእል ከንከን እየን ዝገብራሉ። ጽሬቱ ዝሕልዎሉ፤ ክትትል ዝገብራሉ፤ ሞራል ዘስንቓኣ፤ ኮታስ ንቐልዑ ከም ኣቦን ኣደን፡ ንመንእሰያት

ከም ሓውን ሓብትን፡ ንዓበይቲ ድማ ከም ውሉዳት ኮይነን እናተኸናኸና ኣሕውዮን ዘፋኑዋ ንሳተን እየን። እዚ ክፍሊ ቃጸሎ ብሳላኣን ኩሉ ግዜ ጽሬቱ ዝተሓለወ እዩ። ጽሬት እንተዘይህሉዎ ነይሩ፡ ብዙሓት ግዳያት ቃጸሎ ብረኽሲታት ዝኣክል ናይ ምሕዋይ ተኸእሎኦም ምነከየ ነይሩ እብል።

- ኣመለኻኽታ ተሓከምቲ ኣብ ሰብ ሞያ ጥዕና ደቀንስትዮ ከመይ ኣሎ፤

ጽቡቕ። ስለ ዝኣምኑለን፡ ካብቶም ደቂ ተባዕትዮ ንላዕሊ ንኣኣተን ከመርጹ ብዙሕ ግዜ ንዕዘብ ኢና። ከምቲ ናይ ቀደም፡ “ጓል ክትርእየኒ ወይ ክትሕከመኒ ኣይደልንእየ-ክሓፍርዮ” ዝብል ተሓካሚ የለን፤ ሎሚ ብኣንጻሩዮ ኮይኑ ዘሎ።

- ሕክምና፡ ደቀንስትዮ ዘይሳተፋሉ ነይሩ እንተ ዝኸውን እንታይ ምመሰለ ትብሊ፤

እዚ ኣይኮነን ንኸትምልሶ፡ ንኸትሓ ስቦውን ኣዝዩ ከቢድ እዩ። ብሕጽር ዝበለ ግን፡ ኣነ ልክዕ ከም ኣደ ዘይብሉ ቤት ምመሰለ ነይሩ ክብል እኽእል። ኣደ መብራህቲ ናይ ገዛ እንተ ደኣ ኮይና፡ ኣደ ዘይብሉ ቤት እንታይ ከም ዝመስል ንኹላትና ርዳእ እዩ።

- ከም ደቀንስትዮ መጠን ኣብ ስራሕ ዘጋጥመክን ብድሆታት እንታይ ኣሎ፤

ካብ ዘይምፍላጥዮ መሰለኒ፡ ሕመማት (ዋላ ኣስነይቶም) ጓለንስተይቲ ሓኪም (ዶክተር) ክርእዩ ከለዉ፡ ኩሉ ግዜ ‘ሲስተር’ ኢሎም ይጽውዑዎ። ብዘይ ናታ መዓርግ ይጽውዑዎ ስለ ዘለዉ ከኣ፡ ጽቡቕ ኣይስምዓን። ሓደ ሓደ ግዜውን ብእኡ ዝኣክል ፍሽሑዉ ገጽ ኣይተርእዮምን። ሓኪም ምዃና ምስ ነገርካዮም ግን፡ “ዋእ! ንሕና ደኣ ‘ሲስተር’ ናይ ኩላትካን መጽውዒ

እንድኣሉ ዝመስለና ነይሩ።” ይብሉኻ እናተሰከፉ። ስለዚ፡ ተገልገልቲ ንኹለን ሰብ ሞያ ሕክምና ብብመዓርገን እንተ ዝጽውዑዎን፡ እተን ሓካይም ደስምበለን።

- ብቐዓትኪ ንምዕባይ ትሰርሕዮ ስራሕ ኣሎዶ፤

ሓድሽ ነገር ንምፍላጥን ተማሂረ ዝፈለጥኩዎ ንኸይርስዎን፡ ምስ ሞያይ ዝተኣሳሰሩ መጽሓፍቲ ብቐጻሊ’የ ዘንብብ። ዝተፈላለየ ዓውደ መጽናዕትታት (workshops) ክህሉ ከሎ እውን ይካፈሎ እዩ። ካልእ፡ ኣብ ክፍሊ ቃጸሎ፡ ኣብ ዓመት ክልተ ሳዕ ዝመጹና ጀርመናውያን ሓካይም ስለ ዘለዉ፡ ካብኣቶም ንስራሕና ዝሕግዝና ብዙሕ ሓድሽ ትምህርቲ ኢና ንቐስም። ብሳላዚ፡ ንኣታቶም ጥራሕ ንጽበየሉ ዝነበርና ገለ ገለ ሕክምናዊ ስራሕ፡ ሕጂ ባዕልና ከነሰላስሎ ክኢልና ኣለና።

- ሕልምኺ ኣብቂዑ ድዩ ዋላስ ገና ምሕላም ትቐጽሊ ኣለኺ፤

ሕልመይ ገና ኣየብቐዐን። ኣብ መጻኢ፡ ኣብዛ ሃገር ክኢላ ናይ ፕላስቲካዊ መጥባሕቲ (plastic surgery) ኮይነ ክሰርሕ ድሌት ኣለኒ። ምኽንያቱ፡ ቃጸሎ ዘጋጥሞም ሰባት ዋላ ምስ ሓወዩ ንምሉእ ህይወቶም ምስኦም ዝነብር በሰላ ኣለዎም፤ ነዚ መልክዕ ዘበላሹ በሰላዚ ክሕክም ዝኽእል ኣገባብ ሕክምና ከኣ፡ ንሱ እዚ ፕላስቲካዊ መጥባሕቲ እዩ።

- ናብ ደቀንስትዮ ዝቐንዐ ለበዋ እንተለኪ ዕድል ክህበኪ፤

ደቀንስትዮ፡ ኣብ ህይወተን ብትምህርቲ ይኹን ብሞያ ክበጽሓኦ ኣብ ዝግባእ ደረጃ ከይበጽሓ ናብ መርዓን ሓዳርን ክጐያ የብለንን። ሓዳር ዘይተርፍ ሕጊ ተፈጥሮኡ እንተኾነ፡ ንቐድም ግን ናብቲ ቅድሚ ሓዳር ክውቃዕ ዘለዎ ሸቶ ጥራሕ ክቋምታ ኣለወን።

ትምህርት

“ሕልመይ፡ ሓደ መግልጽ ፓይሎት ምዃን እዩ”

ኢንጂነየር ዮርሳሌም

ራዕል በርህ

አብ ንኡስ ዕድመኡ ከትኮኖ ዝተመነየት መሪሒት ነፋሪት (Pilot) እዩ ነይሩ። “እይ ከም ኢደኻ ዝለኡኹትካ ዕዳጋ ከምዝጸንኡካ” ተባሂሉ ከም እተመሰሰ ግን፡ ሕልማ ዘስምረላ ጥጡሕ ባይታ ኣይረኽበትን ኢንጂነር ዮርሳሌም ኪዳነ።

ኢንጂነር ዮርሳሌም ካብ ኣቦኣ ኪዳነ ተኽለማርያምን ኣዲኦ ለተብርሃን ግርማይን ኣብ ምምሕዳር ከባቢ በለዛ ተወሊዳ። ኣብ ትሕቲ ሓልዮቶም ድማ ብማሕረሽን ገሰነትን ዓብዮ። ትሸግተ ወሉዳት ካብ ዝፈረየት ስድራቤት ዝተወልደት ኢንጂነር ዮርሳሌም፡ ዕድመ ህጻንነታ ይኹን ንእስነታ ኣብ ማሕረሽን መጓሸን ጥራይ ዝተደረተ ኣይነበረን። መሰረት ናይቲ ድሒራ ዝጨበጠቶ ድመቕ ዓወታት ዝኾነ ኣካዳሚያዊ ትምህርቲ እውን ጎድኒ ጎድኑ ኣተሰላስሎ ዝነበረት ማሕበራዊ ንጥፊትዮ።

መባእታ ኣብ ቤት ትምህርቲ ዝ ከኒሻ - በለዛ ምስ ተመሃረት፡ ማእከላይ ደረጃ ኣብ ቤት ትምህርቲ ኣብ እምባደርሆ ብምቕጻል፡ ኣብ ኣስመራ ሓፊሻዊ ናይ 2ይ ደረጃ ትምህርታ ዘዘማ።

ኢንጂነር ዮርሳሌም ሞያዊ ትምህርቲ ከትመልኽን ከተማዕብልን ብዝነበራ ጥምሕ ኣብ 2005 ናብ ቤት ትምህርቲ ስነ-ኪነት ቪላጆ (Technical School) ብምጽግባር ንሰለስተ ዓመታት ተመሃረ። ብዓውዲ ፊደላ ኤሌትሮኒክስ ትምህርታ ዘዘማ። ሃገራዊ ግብኣ ንምጽጓም ድማ ኣብ መበል 21 ዙርያ ናብ ሳዋ ወራዳ።

መዲና መንእሰያት ሳዋ፡ ልኡላውነት ሃገሮም ከይድፈር ዝከላኸሉን፡ ሃገሮም ብቑጠባ ከትምቦብል ኣብ ኩሉ መዳያዊ ዕማም ህንጻት ሃገር ተዋፊሮም ዝረባረቡን ምልምል መንእሰያት ኣብ ምፍራይ፡ ቅድመ ግንባር ተሰሪዓ እትርከብ ማእከል ስልጠናያ። ኣብ ዓመተ 1994 “ሀ” ኣለ ዝፈለመቶ 1ይ ዙርያ ሃገራዊ ኣገልግሎት ለመዒ ዓመት 2025 መበል 38 ዙርያ በጺሒ ይርከብ። ሳላዝም ወረሰቲ ሕድሪ ጀጋኑ ኣብታቶም ዝኾኑ መንእሰያት ድማ ኤርትራ እንህት ማእከል ስሕብት ቀርኒ ኣፍሪቃ ከትከውን በቑን።

ኢንጂነር ዮርሳሌም ከም ሓንቲ ኣካል ናይዞም ሓበን ሃገሮም ዝኾኑ መንእሰያት፡ ታዕሊማ ምስ

ወድኡት ትምህርታ ምስ ተክኒክ ዝተተሓሓዘ ብምግባር ናብ መንግስታዊ ጋራጃት፡ ዓሻ ጎልጎል ተመዲባ። ኣብቲ ትካል ምስ ተመደበት ትምህርቲ ጽጉና ከሻፋ ከቢድ ብረት (Binoculars) ተማሃረ። እቲ ስራሕ ካብ ቅድመ ግንባር ተባላሽዩ ንዝመጸ ከሻፋታት ምጽጋን እዩ።

መንግስቲ ኤርትራ ካብ ዘመዝገበም ዓባይቲ ዓወታት ሓደ መጻኢት ኤርትራ ዝገንጸ መንእሰያት ዝፈርዱ ኮሌጃት ኣብ ዝተፈለለዩ ዘባታት ሃገርና ምቕመቶ። ኮሌጅ ንግድን ማሕበራዊ ስነ-ፍልጠትን ዓዲ ቀይሕ፡ ኮሌጅ ቴክኖሎጂን ስነ-ፍልጠትን ማይ-ነፍሒ፡ ኮሌጅ ሕርሻ ሓመልማሎ ድማ ገለ ካብእንዮን።

ኢንጂነር ዮርሳሌም ከልተ ዓመታት ኣብ ጽጉና ኣጽዋር መንግስታዊ ጋራጃት ድሕሪ ምግልጋ፡ ናብ ኮሌጅ ዘእቱ ነጥቢ ዘለዎም ኣባላት ሃገራዊ ኣገልግሎት ትምህርታዊ ክቕጽሉ ጥጡሕ ባይታ ስለዝተፈጠረ፡ ናብ ኮሌጅ ቴክኖሎጂን ስነ-ፍልጠትን ማይ-ነፍሒ ተጸንቢራ።

ኣብቲ ኮሌጅ ንክልተ ዓመታት ድሕሪ ምምሃራ፡ ኣብ ሓይሊ ኣየር ብፓይሎትን ቴክኒሻንን ከምዝገቡ ንዝደልዩ ተማሃሮ ዕድል ዝህብ ሓበሬታ መጽ። ኢንጂነር ዮርሳሌም ቀልጢፋ ተመዝገበት። ንኻልኢትውን ትኹን ፊደላ ኣይተማትኡትን። ምክንያቱ፡ ምምራሕ ነፋሪት ኩናት ኣብ ሃማመተኤ ኣባል ጉጅለ ሕመረት ኮይና ካብ እትነጥፈሉ ዝነበረት እዋን ኣትሒዛ ከትኮኖ ትምህርቲ ዝነበረት ሞያዮ።

ፓይሎት ምዃን ንኢንጂነር ዮርሳሌም ቅኑዕ ምርጫዮ ነጻ። ናይ ኮሌጅ መግህርታ ግንብ-ወሳኣ ሕገሳት ኣይነበራን። “ፓይሎት ምዃን ዘኽፍላኪ ዋጋ ከቢድዮ። ካብ መርዓን ወላድን ከብኩረኪዮ። ትጋዪ ኣላሽ” ብምባል ከምዕዳኣን ወሳኣ ዳግመ ግምት ከትገብረሉ ከመኽረኣን እንከለዎ፡ እዝና ነቲ ውሽጣ ዝኣመጥሉ ምበር ንዝረባኣን ይሰምዕ ኣይነበረን። ባህጋ ከተሰምር ከኣ ዝባና ነቲ ኮሌጅ ሂባ ናብ ሓይሊ ኣየር ኤርትራ ኣምርሐት።

ኢንጂነር ዮርሳሌም ኣብ ሓይሊ ኣየር ኤርትራ ንሸሞንተ ኣዋርሕ ናይ በረራ ትምህርቲ ድሕሪ ምውሳዳ ዓቕማ ተተርጉሞ ናይ ወጻኢ ዕድል

ትምህርቲ ስለ ዝረኽበት ጉዕዞኣ ናብ ኣቡዳቢ - ሕቡራት ኢማራት ዓረብ ኮነ። ኣብታትና ከምስሉ እንከለዉ “ዘይሓሰብኩሮ ርኽብ ኣይመርገም ኣይምርቓ” ድዮም ዝብሉ፡ ኢንጂነር ዮርሳሌም ኣብ ኣቡዳቢ ዘይተጸበዩቶ መኻልፍዮ ኣጋጢሙዋ። ናብ ኢማራት ዝኸደት ኣብ ሓይሊ ኣየር ኤርትራ ዝፈለመቶ ትምህርቲ ብምብራር ነፋሪት ውግእ ከትቅጽሎ እዩ። ጓለንስተይቲ ነዚ ሞያዚ ከትምሃር ቅብልቲ ኮይና ስለ ዘይተረኽበት ድማ ናብ ሃገራ ከትምለስ ምስ ውሽጣ ወድኡት።

እንተኾነ እቶም ነቲ ዕድል ዝኸፈቱላ ኣካላት መንግስቲ ከትከበሩ ከምዘይብላ ስለዝሓበርዋ፡ ከም ብሓድሽ ማትሪክ ተፈሪና መሕለፊ ነጥቢ ስለ ዝረኽበት ናብ ኣቡዳቢ ዩኒቨርሲቲ ተጽንበረት። ኢንጂነር ዮርሳሌም ኣብቲ ዩኒቨርሲቲ ንክልተ ዓመታት ጀነራል ኣይ-ቲ (IT) ምስ ተመሃረት ከትቅጽሎ እትደሊ ዓውዲ ትምህርቲ ከትመርጽ ስለዝነበራ፡ ብስነፍልጠት በረራ ማለት ብ ‘SCIENCE OF AVIATION’ ንሓመሹት ዓመታት ተማሃራ ብዲግሪ ተመረቐት።

ድሕሪ ናይ ሽውዓተ ዓመታት ትምህርታ ኢንጂነር ዮርሳሌም ናብ ሃገራ ተመለሰ ብዝተመሃረትሉ ሞያ ኣብ ሚኒስትሪ መጓዳዝያን መሪኽቢታትን - ሲቪል ኣብሮሽን ተመዲባ። መዓርፎ ነፈሪቲ ኣስመራ ብሲቪል ኣብሮሽን ዝመሓደር ኮይኑ፡ ኢንጂነር ዮርሳሌም ድማ ኣብዚ ትካል ከም ተቐጻጻሪት ማለት ኢንሰፔክተር

ከይና ትሰርሕ አላ።

መዓልታዊ ንጥፊታታ፡ አብ ድሕነት ካብን ናብን ኤርትራን ወጸኢ ሃገራትን ዝጓዙ ዜጋታትና ዝቐንዎ እዩ። ልዕሊ 20 ዓመታት ዘገልገላ ነፈርቲ፡ አብ ኤርትራ ኣገልግሎት ከይህባ ምቁጽጽር፡ ፖሊሲታት፡ ኢንጂነሪታትን ሆስቴላትን መረጋገጺ ብቐዓት ሰነዳቶም ምፍታሽ፡ አብ ዝተወሰነ እዋን ውሽጣውን ግዳማውን ክፋላት መጓገዚያ ነፋራት ምቁጽጽር፡ ገለ ካብቶም ሞያዊ ዕማማታዮም።

ኢንጂነር ዮርሳሌም አብቲ ሞያ ብዘጥረዮቶ ፍልጠት ማእከል ምሕፈራን ምቁጽጽርን ዓለማዊ ሲቪል ኢንጅነር ካብ ዝኾነት ሃገረ ካናዳ ዝተፈላለዩ ሰርቲፍኬታት ተሸሊማያ። ኢንተርኔተር ፐርሰናል ላይሰንስ፡ ኦፕሬሽንን ኖቪጌሽንን ገለ ካብቶም ክጥቀሱ ዝኸለሉዮም።

ኢንጂነር ዮርሳሌም ብትምህርቲ ኣብ ሕቡራት ኢማራት ዓረብ ኣብ ዝነበረትሉ ዓመታት፡ ምስ ሃገራዊ ማሕበር ደቀንስትዮ ጥበቕ ርክብዮ ነይሩዋ። ኣታዊኡ ንደቂ ስወኣት ተባሂሉ ብፈራዳ ስታይል፡ ኣብ ዝዳሎ ፋሽን ሸው ብምስታፍ ከኣ ብሞያ ሞዴል ልዑል ኣበርክቶ ገይራ።

ብዘይካዚ ኢንጂነር ዮርሳሌም፡ “ጽባቕን ትምህርትን ብልሒዮ” ኣብ ትሕቲ ዝበል ቴማ ኣታዊኡ ዝኸታማት ቆሉዑ ዝኾነ ኣብ ናይጀርያ ዝተኸየደ ናይ ምሁራት ደቀንስትዮ ውድድር ንሃገራ ወኪላ ብምስታፍ The most Intelligent & The most courageous ዝበለ ክልተ ዋንጫታት

ብምዕታር ንኤርትራ ቀዳመይቲ ዕውታቲ ክትከውን ኣኸኢላታ እያ።

እቲ ናይ ፋሽን ሸው ውድድር ብቐንዱ ዝኸታማት ቆሉዑ ክሳብ ደረጃ ዩኒቨርሲቲ ኣምሂሩ ስራሕ ከትሕዝ ዘኸኢል ገንዘብ ንምትእኻኻብ ዝዓለመ ብምንባሩ፡ እቲ ዕድል ንሚኒስትሪ ዕዮን ሰብኣዊ ድሕነትን ከውሃብ እኳ እንተነበሮ፡ እቲ ንጥፊት ምስ ፖሊሲ መምበሮቲ ኤርትራ ዝቃዶ ብዘይምንባሩ እቲ ዕድል ናይጀርያ ወሲዳቶ።

ኢንጂነር ዮርሳሌም ነዚ ንጥፊታትዚ ጎድኒ ጎድኒቲ ናይ ዩኒቨርሲቲ ትምህርታ ተሰላስሎ ብምንባራ፡ ተራ ደቀንስትዮ ኤርትራ ኣብ ወጻኢ ሃገራት ዘድመቐትሉን ንባዕላ ድማ ኣብ ዓውዲ ሞዴል ዘለዋ ክኣለትን ብቐዓትን ዘለለዩትሉን ዕዉት ፍጻመታት ናይ ህይወታ እዩ ነይሩ።

ኢንጂነር ዮርሳሌም ኣብዚ እዋንዚ ብሃማደኤ ኣብ ዝምእከል ቦርድ ሚኒስትራታት ዘባ ማእከል ጸሓፊት ኮይና ተመሪጸ ኣብ ዝተፈላለዩ ሚኒስትራታት ዘባ ማእከል ተመዲበን ንዝሰርሓ ደቀንስትዮ ንቐላተን ንምብራኽ ኣብ ፖለቲካይኽን ካልኣ ዘዕባታት ጎስጓፊት ተካይዶ ኣላ። ጎሳ ንቐላት ብርሃን ኣእምሮ ምዃኑያ ትኣምን። ስለዝኾነ ድማ “ደቀንስትዮ ኣብ ኩሉ ዓውዲታት ስራሕ በሪኽን ክርእያ እንተድኣ ኮይነን፡ ብዘይምቁራጽ ክመሃራን ዓቕመን ከተርጓንን ኣለወን” ትብል። ስሪት እምነት ናይዚ ቅነሶ ኣመለኻኽታዚ፡ ካብቲ ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ ኣብ ግዜ ቃልሲ ዝኸተሎ ዝነበረ “ዘይተመሃረ ይመሃር፡ ዝተመሃረ ድማ ይመሃር” ዝብል መትከላዊ እምነት ዝመነጨዉያ። እቲ ተካይዶ ጎስጓፊ ኣስተምህሮታት ድማ ንዝኣርእሰን ነቐላን ንቐላት ካልኣት ደቀንስትዮ ኣብ ምብራኽ ዝዋፈራ ካድራት ንምፍራይያ።

ኣብ እዋን ሓርነታዊ ቃልሲ ህዝባዊ ግንባር “ሓፋሽ ይንቃሕ! ይወደብ! ይተዓጠቐ!” ኣብ ትሕቲ ዝብል ጭርሖ ብኣሸሓት ንዝቐጸራ

ደቀንስትዮ ጉሰንጉሰን ኣብ መሳርዕ እቲ ውድብ ዘሰልፋ ሓያሎ ካድራት መልሚሉዮ። ኢንጂነር ዮርሳሌም እተካይዶ ጎስጓፊ ንጥፊታት ድማ መቐጸልታኡ ኮይኑ፡ ካብተን ዋዕራታት ተጋደልቲ ኣደታታ ዝወረሰዮ ሕድሪዮ እንተተባህለ ካብ ሓቂ ዝረሓቐ ኣይኮነን።

ኢንጂነር ዮርሳሌም ንተመኩሮ ኣካዳሚያዊ ትምህርታ መሰረት ብምግባር “ደቀንስትዮ ብቐጻሊ ክመሃራ ኣለወን። ሓዲ ዲግሪ ሒዘን ድሕሪ ምምርጻውን ውላድ ጸጊመኒ ኣለን ከቋርጸ ዮበለንን። ብማስተርስ ዲዩ ዶክተራይት ክሳብ ዝምረቓ ካብ ምምሃር ክበኽራ ኣይግባእን” ትብል። ናብ ቦታ መሪሕነት ዘሲጋር ድልድል ትምህርቲ ምዃኑ እያ ትኣምን። መስርሕ ምውርራሕ ደቀንስትዮ ኣብ ምውሓስ ልኡላውነት ኤርትራ ብዘርእያ ጀግንነት ይኹን፡ ቁጠባ ሃገር ኣብ ምህፃጽ ብዝጸወተኣ ዘለዋ ተራ ዝተረጋገጸ ምዃኑ ብምግላጽ ድማ፡ እቲ ምውርራሕ ክጽኡ ክሕይል ከምዘለዎ ንምክኻር ከምዚ ትብል፡-

“ኤርትራውያን ደቂስና ጸኒሕና ብር ክንበል እንከለና ብዛዕባ ሃገር ኢና ንኣስብ። ምኽንያቱ፡ ኣብ መንበሪ ቤት ነፍሲ-ወከፍ ኤርትራዊ ስድራ-ቤት ስኢሊ ስወኢ ኣለ። ኣብታ ሓጻር ዕምሮም ስወኣትና ብዘሕዮም ዓሚሞም። እዚ ድማ ንሕና ደቀንስትዮ ኣሰርም ተኸቲልና ታሪኽ ክንሰርሕ ዓቢ ሓፍነት ዘሰከመና እዩ። ብዘተወደበ ኣገባብ ክንቃለስ ከኣ ኣብቲ ንመሰልና ዝጣበቐ ሃገራዊ ማሕበር ደቀንስትዮ ኤርትራ ክንውድብ ኣለና።”

ኢንጂነር ኢዮርሳሌም ብትምህርቲ ኣብ ኣቡደቢ - ሕቡራት ኢማራት ዓረብ ኣብ ዝነበረትሉ እዋን ኣብ 2017 ብዕረፍቲ ናብ ሃገራ መጸኣ፡ ምስ በዓል ቤታ ብርሃነ ይኸኣሎ ተመርዕያ ሓዳር መስሪታ። ኣብዚ እዋን እዚ በዓልቲ ሓዳርን ኣደ ክልተ ውሉዳትን እያ።

ዮርሳሌም ኣብ ምርኢት ፋሽን ሸው

ምህር ክሳብ ዘለኝ - ዝበለጸገኩ ብንኡሰካ

ካልሹም መሓመድ ደባሰ

ስልጣን ሓዲ ህዝቢ ንኣዋልዱ ብዝህበ ዕድል ትምህርቲ እዩ ዝምዘን ይበሃል እዩ። ካብ ሓቂ ዝረሓቐ ኣይኮነን። ዝተማህረት ኣዲ ጥዕናኣን ጥዕና ደቃን ኣብ ምሕላው ምስታ ዕድል ምህር ዘይረኽበት ኣዲ ብምንጽጻር ዝሓሸት እያ። ብኡ መጠንክ እቲ ህጻን ዝሓሸ ብልሕን ብቐንባትን ክህልዎ ከም ዝኸለል መጽናዕትታት የመልከት።

ኣብ ኤርትራ ኩሎም ህጻናት ማዕረ ዕድል ትምህርቲዩ ዘለዎም። ደቀንስትዮ ድማ ነቲ ዘሎ ዕድላት ምእንቲ ክጥቀማሉ ብዙሕ ጸዕርታት ይካየድ እዩ። ትካላት መንግስቲ፣ ግንባር፣ ማሕበራትን መላእ ሕብረተሰብን ኣእጃሙ እዩ ዝገብር። ሃማደኤ እውን ንቐሓት ሕብረተሰብ ንምብራኽ እናተቐለሰ ንደቀንስትዮ ዝዕንቐፍ ዝኾነ ነገር ካብ ጉዕዞኣን ንምእላይ ምስ መሻርኽቱ ኮይኑ ከይተሓለለ ይሰርሕ። ነቲን ብዝተፈለለየ ምክንያት ኣብ ዕድመኣን ዕድል ትምህርቲ ዘይረኽባ፣ ወይ ኣብ ድላየን ከይበጽሓ ዘቋረጸ፣ ዕድመን ኩነታት መነባብሮን ብዘየገድስ ነቲ ተፈጢሩ ዘሎ ባይታ ተጠቒመን ከምዕብላን ስድራኣንን ሃገረንን ብብቐንባት ከገልግላን ይሕግዝ። ብናይ ቀለም ትምህርቲ ምዕጣቕን ሓዲ ዕማም ኮይኑ፣ እቶት ብዝረኽባሉ ሞያን ጥበብን ምዕጣቕን እውን ዘይፍለ ኣካል ንምዕባለኣን ዝገብር ስራሕ እዩ። ነቲ ባይታ ተጠቒመን ኣብ ህይወት ዝተዓወታ ድማ ውሑዳት ኣይኮናን።

ንጣብ ካብ ባሕሪ ናይቲ ንጥፈታት ንምጥቃስ፣ ኣብ ንኡስ ዘባሃበሮ ልዕሊ ኣርባዓ ኣለይቲ ስድራ፣ ማሕበር ብዝመዘዘለን ክኣሉ፣ ዓይኒ ዕዳጋ ዝስሕብ ዓይነታት ሰፊ ተማሃረን ፍርያተን ናብ ዕዳጋ ኣብ ምውራድ በጺሕን ካብ ፍርያተን ተስፋ ዝህበን ኣታዊ ክረኽባ ጀመረን ኣለዎ።

ሃማደኤ፡ ነቲን ኣብ ገለ ደረጃ በጺሕን ትምህርተን ዘቋረጸ ኣይታት ብትምህርቲ ንክርክባ ምስ መሻርኽቱ ተሓባቢሩ ካብ

ዝወሰዶ ተበግሶ ውሑዳት ዘይኮና ኣይታት ረቢሕን እዩን። ኣብ ዘባ ዓንሰባ፡ ንኡስ ዘባ ሃበሮ፡ ኣብ ዓመተ ትምህርቲ 2024-25 ኣብ ሃገራዊ ፈተና ካልኣይ ደረጃ (ማትሪክ) ካብ ዝተሳተፉ ኣይታት ሓንቲ ወይዘር ዛህራ ዑስማን እያ። “ናይ ትምህርቲ ዕድመይ ሓሊፉ፡ መዝነት ስራሕ፡ ቆልዑን ሓዳርን ክኸብደኒ እዩ” ኢላ ተስፋ ከይቆረጸት ኣብ ታሽዓይ ክፍሊ ኣቋሪጻቶ ዝነበረት ትምህርቲ ምስ ደቃ እናተማህረት ቀጺላቶስ እነሆ ሎሚ ናይ ካልኣይ ደረጃ ትምህርታ ዛዚማ ኣላ።

እዛ ኣዲ፡ ኣብ ዘባ ዓንሰባ ንኡስ ዘባ ሃበሮ ዲንካሪሽ ኣብ ትበሃል ዓዲ ተወሊዳ ዓብያ። ናይ መባእታ ትምህርታ ኣብ ፍልፍሌ ቤት-ትምህርቲ ስዉእ ሓሊብ ሰቴ ወዲኣ። ትምህርታ እናቐጸለት ሻብዓይ በጺሓ ናይ ማእከላይ ደረጃ መልቀቂ ሃገራዊ ፈተና (ጀነራል) ምስ ተኸፈለት ብመደብ ወለዳ ተመርዕያ በዓልቲ ሓዳር ኮነት። ባህሪ ትምህርታ ግን ብሰንኪ መርዓ ኣይተኸፈልፈ። ኣብ ፍልፍሌ ሻምናይ ክፍሊ ምስ ተኸፍተ፡ ኣዲ ክልተ ቆልዑ እንኮላ ከም ካልኣት ተማሃሮ ተመዝጊባ ሻምናይ ክፍሊ ዛዘመት።

ኣሳጉማኣ ከምቲ ትደልዮ እኳ እንተዘይኮነላ ጉዕዞኣ ግን ኣየቋረጸትን። ኣብ ሓውሲ ከተማ ዓሪታይ ታሽዓይ ክፍሊ ምስ ተኸፍተ፡ ኣብኡ ከይዳ ተማህረት። ካብኡ ምስ ተመልሰት ብምርጫ ህዝቢ ኣካዳሚት ስራሕ ምምሕዳር ከባቢ ፍልፍለ ኮይና ሻምናተ ዓመት ኣገልገለት። ብድሕሪኡ፡ ኣብ መስከረም 2017 ሓላፊት (ኣዲ መንበር) ሃማደኤ ንኡስ ዘባ ሃበሮ ኮይና ተመዘዘት። ነዚ ሓላፍነት እዚ ተሰኪማ፡ ሓዳራ ኣብ ፍልፍሌ ንሳ ናብ ዓሪታይ ኮይና ናብራ ምምራሕ ክጥዕማ ኣይከኣለን። ቆልዑ ምስ በዓል ቤታ ከይትገድፎም ድማ፡ በዓል ቤታ ኣባል ሓይልታት ምክልኻል ስለዝኾነ ኣብ ጥቓ ስድራኡ ክህሉ ዝኸለለሉ ዕድል ኣይተረኽበን። ዝነበራ ምርጫ፡ ደቃ ጠርኒፋ

ኣብ ዓሪታይ ምስፋር ኮነ።

በዓል ቤታ ንባዕሉ ተማሃራይ ከሎ እዩ ተመርዕዮም። ሓዳርን ትምህርትን ክኸነሉ ስለዘይከኣለ፡ ኣብ 10ይ ክፍሊ ትምህርቱ ኣቋሪጹ ናብ ምንባይ ሓዳር ተጸምደ። ብኡ ኣቢሉ ከኣ ኣባል ሓይልታት ምክልኻል ኮይኑ ኣብ ምግልጋል ሃገር ይርከብ። ጥቕሚ ትምህርቲ ንኣዲ ስድራ ስለ ዝርዳእ ድማ፡ እቲ ንሱ ዘይረኽበ ዕድል ንኣ እውን ከየምልጣ ኣብ ዘለዎ ኮይኑ ብሞራል ካብ ምድጋፋ ኣይተቐጠበን። ኣብ ትምህርቲን ስራሕን ክትነጥፍ፡ ኣብ ዝጥዕማ ቦታ ደቃ ሒዛ ክትንቀሳቐስን ክትቐመጥን የተባበዓ።

“ኣብዚ ዘለኹም ደረጃ ከበጽሕ ዝኸኣልኩ ንሱ ስለዝፍቐደለይን ኣጃኹ ስለዝበለጸን እዩ እምበር፡ ደቀይ ሒዝኪ ኮለል ኣይትበሊ፡ ደቐኹ ሓቕፍኪ ዝኹ ኮፍ በሊ፡ ኢሉ እንተ ዝሕንኩለኒ ኣበይ ምስክሩ” እያ ትብል።

ዛህራ ሎሚ ኣዲ ሻምናት ውሑዳት እያ። በኹሪ ወዳ ኣብ መበል 37 ዙርያ ሳዋ ወራዱ ኣብ ስራሕ ኣሎ። ናይ ትምህርቲ ጉዕዞኣ ግን ኣይተዓግተን። ኣብ ዓሪታይ ካብ ዓስራይ ጀሚራ ክሳብ 12 ክፍሊ ተማሃራ። ስራሓ ከይጎሰየት፡ ሓዳራ እናኣለየት ካልኣይ ደረጃ ትምህርታ ዛዚማ። ኣብ ማትሪክ ተሳቲፋ ድማ ናይ ሰርትፊኬት ነጥቢ ረኺባ። ዛህራ

ነዚ ዕድል ንዝኸፈተላ ሃማደኤ ብልቢ ተመስግን። ምክንያቱ፡ ስራሕ እናስርሐት ክትመሃር ባብ ኣርሕዩላ። ኣብቲ ስራሕ ኣብ ዝተመደበትሉ እዋን ሓዳስ ምስ ምዃና ክሳብ እትመልኮን እትላለዮን፡ ቅድም ንኩሉን ምምሕዳራት ከባቢ ናይቲ ንኡስ ዞባ ክትበጽሕ ስለዝነበራ ዓመተ ትምህርቲ 2018-19 ኣሕሊፋታ እያ። ስራሕ ወገናቱ ምስ ኣትሓዘት ድማ፡ ትምህርታ ብዕቱብ ተተሓሓዘቶ። ንግሆ ኣብ ስራሕ፡ ድሕሪ ቀትሪ ምስ ተመሃሮ (ደቃ) ኣብ ክፍላ ኮነት። ዘይተርፍ ስራሕ ምስ ዘጋጥማ ድማ ተቡኩር እሞ፡ ካብ መመሃሪታ ጥራዝ ወሲዳ ዝሓለፋ ተጉብብ፡ ዕዮ ገዝእ ትሰርሕ፡ ዝጸሓፍ ትጽሕፍ። ብከምዚ ድማ ስራሕ ከየጉደለት፡

ድላይካ ክትተርፍ ግን የብልካን። እኽእሎ እዮ፡ ዓቕሚ ኣሎኒ ኢልካ እንተኣሚንካ ንኩሉ ከተማልኦ ይከኣል እዩ። ሳላ ዝመከትና ከኣ፡ ሎሚ ካልእ እንተተረፈ ናይ ካልኣይ ደረጃ ትምህርትና ዛዚምና ሰርትፊኬትና ሒዝና ኣሎና። እዚ ንባዕሉ ሓደ ምዕራፍ እዩ” ትብል።

ንሳ ከም ዝገለጸቶ፡ እዞን ኣደታት መብዛሕትኣን ልዕሊ 10 ዓመት ካብ ዓለም ትምህርቲ ተኣልዮን ዝነበራ እየን። ንባዕላ፡ ኣብ ዓመተ ትምህርቲ 2008-2009 ኣብ ኩባዳ ጸይራቶ ታሽዒይ ክፍሊ ትመሃር ዝነበረት ውላዳ፡ ሎሚ ሻምናይ ክፍሊ ይመሃር ኣሎ።

ዘሎና ትማሊ እቲ ዕድል ኣብ ግዜኡ ኣይረኽብናዮን። ንሰን ግን ትምህርቲ ካብ መዋእለ ህጻናት ክሳብ ካልኣይ ደረጃ ኣብ ዓደንን ኣብ ቀረባኣንን ኣለውን። ዕድመኣን ከይኣኸለ ከይምርዓዋ ንቕሓት ህዝቢ ዘሰነዮ ዝከላኸለለን ሕጺኣለውን። ትምህርቲ ኣቋሪጸን ዝምርዓዋሉ ወይ ንመርዓ ክጽቢያ ግዜኣን ብከንቱ ዘባኸናሉ ምክንያት የለን። ከም ሓቂ ደቅና ብዛዕባ ተሳታፍነትን ኮነ ብቕዓትን ስክፍታ የብልናን። እቲ ዘሰከፈና፡ ማእከላይን ካልኣይን ደረጃ ምስ ዝበጽሓ ቁጽረን ይውሕድ ምህላወ እዩ። ከምኡ ንኺይከውን ምስ ወለዲን ካልኣት መሻርክትን እናተዛተና ኣብ ግብእ ቦታኣን ክህልዋ ንቃለስ ኣሎና። እንተወሓደ ሳዋ በጺሕን ካልኣይ ደረጃ ትምህርቲን ንክውደኣ፡ ድሕሪኡ ብስለት እውን ስለዝመጽእ ነፍሰን ከመሓድራን ዝሕሸን ክውሰናን ኣይጽግማን።”

ወይዘሮ ዛህራ “ሎሚ ከም ቀደም ኣይኮነን፡ መርዓ ትሕቲ ዕድመ ብጥብቂ ቁጽጽር ይግበረሉ ስለዘሎ የለን ክበሃል ይከኣል። ጓሉ ኣብ ዘይዕድመኣ ኣገዲዱ ናብ መርዓ ዝቐርና ወላዲ የለን። እንተኾነ ስድራ ንምሕጋዝ ትምህርቲ ኣቋሪጸካ ኣብ ስራሕ ዓለም ምውፋር ይረኣ ኣሎ። እተን ንክሰርሓ ትምህርቲን ዘቋርጸ፡ ዝኾነ ሞያ ስለዘይብለን፡ እቲ ዝረኽባኦ ስራሕ እየቱ ውሑድ፡ ድኻሙ ድማ ብዙሕ እዩ። በቲ ንሰን ተቐጺረን ዝረኽባኦ እየት ዝጽገን ናብራ ዳርጋ የለን” ድሕሪ ምባል፡ ግዝያዊ ጸገም ሰጊርካ ዝበለጸ ብቕዓትን ሞያን ዓቲርካ ህይወትካ ምልዋጥ ስለዝሓይሸ፡ ወለዲ ንመጻኢ ሓሲቦም ኣዋልዶም ብትምህርቲ ከዕጥቐውን ትላቡ።

ዛህራ ኣብ መወዳእታ፡ “ትምህርቲ ዕድመ ኣይፈልን እዩ፡ ክሳብ ኣብ ዓለም ዘለኻ ክትመሃር ትኽእል ኢኻ፡ የግዳስ ኣብ ግዜኡን ብንኡሳካን እንተ ሰነቕካዮ ዘይበርስ ሃብቲ ኮይኑ የናብረካ። ኣብቲ እዋኑ እንተረኺብካዮ ዝያዳ ከተድማዓሉ እትኽእል ዕጥቂ እዩ። ብንኡሳካ ምህሮ እቲ ዝበለጸን ውጽኢታውን ብምዃን እቲ ዕድል ከይገባኸኖ ሓደራ” ትብል።

ደቃ እናላለየት ተመሃሪ። ደቃ ከም ወፋሪት ስራሕተኛ እናረኣይዋ ስለዝዓበዩ ክትሕገዝ ከምዘለዋ ይርድኡ እዮም። ስለዝኾነ ኣብ ሓዳር ዝ ይሕግዙዋ፡ ጎረባብቲ እውን ከም ደቀን እናረኣያ ይተሓባበራ።

ወይዘሮ ዛህራ፡ “ጓለንስተይቲ ምምሃር ሕብረተሰብ ምምሃር እዩ፡ ክበሃል ከሎ ቀሊል ይመስል፡ ኣደ ምስ እትመሃር ግን ምህርቲ ስድራ ከም እትህልወና ክንጠራጠር የብልናን” ትብል። ዘረባኣ ብምቕጻል “ንሕና ንኣብነት 20 ኣደታት ኢና ተመሃሪና። 10 ካብኣን ስራሕተኛታት መግባብቲ ኢና። ዕድል ተኸፊቱልና ሓደ እብረ ንሰርሕ ሓደ እብረ ድማ ንመሃር ነይርና። እዚ ቀሊል ጸር ኣይኮነን። ስራሕ ክጎድል የብለን፡ ስድራ ክትዝንጋዕ የብላን፡ ብትምህርቲ ከኣ ክንዕወት ኣሎና። ሽግራት ጸብጺብካ ካብ

ኣብ ንኡስ ዞባ ሃበሮ ብዘይካ እዞን 20 ኣብ ማትሪክ ዝተፈተና ኣደታት፡ ካልኣት ብዝተፈላለዩ ምክንያታት ኣቋሪጸን ዝነበራ ምስ ደቀን ይመሃራ ኣለዋ። ባህሪ ትምህርቲ ክህልወካ፡ ደረጃኻ ክብ ከተብል ምድላይ ጽብቕ እዩ። እንተኾነ ኩሉ ኣብ እዋኑ ክትጉበሮ እናኽኣልካ ክኸውን የብለን። ዛህራ ብዛዕባ እዚ ናብ መንእሰያት ከተመሓላልፎ እትደሊ መልእኽቲ ኣሎ። ከምዚ ከኣ ትብል፡-

“እዞን ደቅና ክፈልግኦ ዝደልዮ ሓቂ፡ ንኣና ርእየን፡ ትምህርተይ ጽባሕ ምስ ደቀይ እቕጽሎ። ሎሚ ዕድል መርዓ ከይሓልፈኒ፡ ኢለን ካብ ትምህርቲን ንመርዓ ቀዳምነት ክህባ የብለንን። ከምኡ ዓይነት ሓሳብ ከይሓድረን ከኣ ሃማደኤ ቀጻሊ የንቅሕ ኣሎ። ንሕና እዞን ሎሚ ምስ ደቅና ንመሃር

ቁጠባ

ደቂ አንስትላ ማሕበር አልማዕቲ ጀርዲን ተኹንዳዕ

ዓንደም ግርማይ (ወዲ ደረስ)

ወይዘሮ አኸበረት በለጽም ነገራት ተኹንዳዕ ንኡስ ዞባ ዓዲቐይሕ እያ። ጠርናፊት ናይታን ብማሕበር ቁይመን ኣብ ልምዓት ጀርዲን ተኹንዳዕን መሳልሕን ዝገኙ 8 ኣባላትያ። ከላን ኣባላት ማሕበር፡ ደቂ ሓገሪ ምምሕዳር ከባቢያ። ዝዓበዩ ዕማም እዞን ኣባላት ልምዓት ኣትመልቲዮ። ወይዘሮ አኸበረት ከኣ፡ ብዕድመ ይኹን ብምሕደራ ኣደ ከብያ ከም እትኣልዩን ኣባላት ማሕበር ይገልጹ።

ኣባላት ጉጅለ አልማዕቲ ጀርዲን ተኹንዳዕን መሳልሕን ካብ ሃገራዊ ማሕበር ደቀኣስትላ ኤርትራ ብዝረኽቡ ኣብ ውሽጢ 4 ዓመት ስራሕን ዝኸፍላሉ ሞተር ማይን ናውቲ ማእታት ማለት ዛባ፡ ማዕጸድ፡ አፍራዛ፡ ባይላን ናውቲ ጀርዲንን ከምኡውን ሓጽር ትርኢላታ መጠሊ ብምግባር፡ ብ2001 ስራሕ ልምዓት ጀርዲን ፈለመናኡ። ኣብ ርክሲዚ ንመተሓሳዚ ተባሂሉ ዓመት ምላኡ ቀረብ ነዩዲ (ናፍታ) ደገፍ ተይሩላ። ብኡ ተጠሊህን ኣይሓመቓን ኣብ ውሽጢ ሓደ ዓመት ኣብ መተሓሳዚን ርክብ ወጽኢት ከመዝገባ ከኣለን። “ግዜ ርክብ ሕለበኒ።” ከም ዝበዛ፡ ብዝጀመራ ተተይ እናበላ፡ ሓዳርናን ናብራሕንን እናኣለዩ ከይተሸገሩ ዝኸበረን ዕዳ ዋጋ ሞተር ኣሲታት 40 ሺሕ ናቕፋ ከፊለን ኣጻፈፈን።

እዞም አልማዕቲ ጀርዲን ዝተቃህበን መሬት ሕርሻን ከባቢኡን ስቡሕ ኣይከውን። ጭንጨርማይ እያ። ዝደለኹዮ ዘርኢካ ተፍርየሉ ትሕዝቡ ዘለዎ ኣይከውን። ብኸምኡ ብዙሓት ኣብቲ ከባቢ መገበር ዝበጽሖም ሓረስቶት፡ “ኣንግጢዕኡ ዘይበቐላሎ” ብምባል፡ ኣይብህገዎን። ዝጽዕር ግን፡ ዋጋ ርክቡን ኣፈ ዳማኡን ኣይለእንን። ኣባላት ማሕበር መሬት ሕርሻኡን ምህብታም

ለይቲን መዓሊቲን ብምድኃዕን ምልሰላሰን ብዝጠርረኡ ዘይሕለል ጸፊ፡ ሓመድን ኣስቢሊን ናርያታን ከተፍሳ በቐሪን። ከም ወጽኢቲ ደማ፡ ዝኸበረን ዕዳ ከፊለን ህይወት መተሓሳዚን ከቐይራ ጀማረን። ብኸምኡ ታተ እናበላ ነዊሕ ተጻዒዞን። ኣይሓመቓን ደቀን እናዕበዩን እናምሃራን ምስ ግዜ ተሳልዮን። ደቀን ኣብ ጸሓብን ኣመርሳዮንን ኣደርሳዮንን ሓዳርውን ኣውጽኢን። ናቕሪ ዝወለደ ኣብ መንገእን ንኡድነትንን ወህደተንን ዝምነከር (ዘርኢ) መውሰድ ደቀን ገርርናሉ ዝወለዱ ዝዘመዱን ደቂ ኣለወዉን።

ዝዓበዩ ከፋል ናርያት ልምዓት ጀርዲን ኣባላት ማሕበር፡ ኣትምልቲ ከብይት ደንሸ። ኮሚደራ፡ በርበሪ ዝሓመሰሉ እያም። ብሕልፊ በርበሪ ኣብ ውራዮን ብዘይ ስኩፍታ ናርያት ጀርዲንን እየን ዝተቀማ። ወይዘሮ አኸበረት ጋማ 4 ውሉዳ ከትርኢ ዝበቐሶት ኣይዮ። መርዓ ምስ ሓሰበት ኣብ ከፋል ጀርዲን በርበሪ ትዘርኢ። ገይሶ እውን ስለዘለዎ፡ ስኩፍታ ዮበላ። ከሓብ ሕጂ ዕሊታዊ ብበርበሪ ጸገም ዮበላን ካብ ጀርዲን ትተቀም። ብጽታ እንተኸፍተውን ካብ ግራተን ዝተቀማ ምህላውን ትገልጽ።

ምሕደራ መሬት ብዝምልከት እዞን ኣደታት መሬት ሕርሻኡን ኣብ ዓመት ስለሰተ ግዜ ብምልማዕ ምህርቲ ከምዝተፍሳ ገይረን ብዝገበኣዮን ዝተቀማሉ። ጸበቕ ከትትል ኣብ ዝገበራሉ ግዜ፡ ጸበቕ ምህርቲ ከምዝተፍሳ ደማ ይዛረብ። ዑደት ዘርኢ እውን ብግበሕ እየን ዝኸተልኡ። ሎም ዓመት ደንሸ እንተድኣ ተኸሊን ኣብ ዝቐጽል ብኸልኦት ኣትምልቲ ይትከኡ። ዕፉንን ካልኦት ኣኣካልን ዘዘርኡ እዋናትውን ኣሎ። ዕፉን ኣብቲ ቦታ ጸበቕ ምህርቲ ካብ ዝርከብም ኣኣካል እየ። ብሕልፊ ምድጽ ዘርኢ ዕፉን እንተዘርኢካ ብዘወላወል ቀለብ ዓመት ኢኻ

ወ/ሮ አኸበረት በለጽም

ትረክብ። ኣባላት ማሕበር አልማዕቲ ጀርዲን ተኹንዳዕን መሳልሕን እምባኡ፡ ብኸምዚ ዝተጠቐሰ ጸሓፊ 23 ዓመት ተጻዒዞን ናብራሕን ኣብ ምምራሕ ይርከባ።

ኣባላት፡ ብማሕበር ጥርነፋት ይኹና እምበር፡ ዝምምኡ ስራሕን ዘፍርዱ ምህርቲን ብውልቂ እየ። ዘፍርዱ ምህርቲ ብውልቂ እንተድኣ ከብይት፡ ማሕበር ዙበሊን (ዘጸውገን) ደኣ ኣበይ እየ። ከትምሳሌ ዘለዎ ሕዮያ። ብልቓሕ ካብ ማሕበር ሃማይኤ ዝረኽቡሉ ሞተር ማይን ናውታን ናይ ሓባር እየ። ንኣግቓቕማ እምልከት ከኣ፡ መዓልተይ መዓልተኻ፡ ሓልዮትን ናቕሪን ብዝመልኦ እናተላዘበ ከም ሓገሪ ስድራ ከብይትን ይግልጻል። ካልእ ዕቕመን ዝኹን ካብ መገበር ዝደልዩ ደገፍ ምስ ዝህሉ ደማ፡ ሕዮኡን ናይ ሓባር እየ። ኣብ ስራሕ እውን እንተኸብ፡ “እዚን ከምዚ” እናተባህሉ ተላዚበን የተግብሩ። ኣብ መንገእን ዝኸበሰ ጸገም ብናይ ሓባር

መገልጸ ፈቲሐን ልምዳዊ ንጥረታትን ይቆጽላ።

ሞተረ ማይ ብሽመይ ተሞላባትን ከተባርገና ንጠርናፊትን ወይዘሮ አቸባሪት በላጽም ተወኪና። መጠባለላ ጸገላት ስውኣት ተባላለያ ተሞላባ። ጉልበት የባልናን ዝብላ ምስ ጠብሐ ግን ከሰርሐ ዝቸለላ ደቂ ዓዲ ተደልፎ። ከም በዓል ወይዘሮ አቸባሪት ዝሓመላ ብሸገላ። ኣድማን ማይ እናገረታ ከልምዓ ሓሽት ዝብላ ኣፋፍኖት ልምዳት ዝባረን ኣደታት ነታ ሞተር ማይ ከጥቀመላ ተወሰነ። ምስኡ ከኣኩሉ ዓይነት ናውቲ ማእቶት ባይሉ፡ ኣፍራብ፡ ባይሉ፡ ዛቦን ካልእን ተማሊኡሉን ዘልምዕኦ ቦታ እውን ተዓዲሲን ጸሎት ተበረሰ።

ዝጠብሐ ካብ ኣባላት ማሕበር ኣልማዕቲ ጀርዲን፡ ኣብ ካልእ ከባቢ ተወሳኺ ፍርቂ መገባር ዓዲ ዘለውን እዩ። ወፍራን ካልእን ከጥሶምን ለዋጪን ኣብ ከባቢ ልምዳት ጀርዲንን ስሒቢን ልምዳትን ዘሰፍሐ ይርከባሉ። ወይዘሮ አቸባሪት ንኸምቢ ዓይነት ዕድል ተጠቒማ መሬት ሕርሻኦ ኣብ ሓይ ከምዝጥርፍ ዝባረት እዩ። ብሽምሉ ከኣ ጸልማት ጀርዲን ተባላሉ ካብ ዝተቀረበ መሬት፡ ለዋጪ ዝረኸቡሉ ግራት ኣብ ምልማዕ ትርኩቡ። ኣብዚ ሕጂ እዋን ወይዘሮ አቸባሪት፡ ደቃ ከምሉውን ብዓል ቤታ ዕረፍቲ ኣብ ዝመጽኡ እናሓዘባ፡ መሬት ናይ ምልማዕ ስርሓ ኣብ ምሽፋኡ ትርኩቡ። ብዘይካዚ፡ 4 ካብ ደቃ ኣምራ፡ ሓዳር ኣትሒዚ ዓባይ ዝብሉ ደቂ ደቃ ከትሓቱፍ በቐን ኣላ።

ጀርዲን ብጥባላ ከተፍርሳ፡ እንተድኣ ከኣልካ ብዘይካቲ ዝሆነ ፍራ፡ ብዘት ከትራብሓት እትኸእሉ ወፍራ እዩ። ኣብ ፍራ ጥራይ ትጽቢት ከይገበርካ፡ ቀላብ ጥሪት ብዓቢኡ ከኣ፡ ምርባሕ እንሰላታት ከተካይዶሉ ትኸእል ኢኻ። ወይዘሮ አቸባሪት ዝሊ ድርብ ዕምም ኣጣምራ እያ ትጥፈሉ። ብሚኒስትሪ ሕርሻ ሓንቲ ላም ተሞላባ ነይራ። ምውላድ ምስ ኣበይታ ግዳ፡ ንሕኣ ሽይጣ 8 ኣጣል ዝሊ። ምስ ግዜ 20 በጸሓፍላ። ንኣጣላን ካልኣት ጥራታን እንታይ ከምጠን ኢላ ትሓመሉ ምኽንያት የብላ። ካብ ጀርዲና እትረኽብ ሳዕሪ ዓጺዳ ብዘይስክፍታ ትቐልጠ። በዚ ተተባቢዓ ኣብዚ ሕጂ እዋን፡ ደርሁ ከተፍሪ ትልሚ ኣለዋ። ድር እውን ንሚኒስትሪ ሕርሻ ደርሁ ከወግኦ ጠላብ ኣቐሪባ ኣላ።

ብጻታ ንወይዘሮ አቸባሪት፡ ጸዕራማት እኳ እንተኹና ኣብቲ ጸሓ ዝበጸተቶ ከበጸሓ ግን፡ ተወሳኺ ጸዕሪን ወፍራን የድልፎ። ወይዘሮ አቸባሪት ለይቲ ምስ መጻፍቲ ወትሩ ኣብ ግራታያ። ብዘተፈለለዩ ምኽንያት ሓንቲ መጻፍቲ እንተድኣ በሽራ ጀርዲና ርካቕ ዝጸንኣ ከይገብሩ ዝሰምዑ። ስለዚ ትሰራሕ ኣይትሰራሕ ወትሩ ኣብ ክሊ ጀርዲና ኣላ። ኣብ ምውዓል ናፍታ ከምዝፈጥረላ ተወግዕ። ብሓቂ እውን፡ ዋጋ ዘኸፍል ስራሕ ከይዓመምካ ዝኸበሰት ምህርቲን ዝመጽእ ለውጢን

የለን። ስለዚ፡ ብጽት ወይዘሮ አቸባሪት ካብዚ ተበረሰን፡ ኣብ ህይወት መካብርኡን ገላሕ ለውጢ ከርእዮ ምውዓሉን ምትዳረግን ኣብ ግራታን ከኸውን ይግባእ።

ወይዘሮ አቸባሪት፡ ኣብ ስራሕ ኣብነት ብጸታያ። ቀላሚጦስ ትተክል፡ ጸሓ ከኣ ንሕርኡ ኣሰራ ስዒብን ቀላሚጦስ ይተክላ። ገይሶ ትተክል፡ ገይሶ ይተክላ። ብሽምቢ ከብ ኢሉ ዝተገልጸ፡ ገመል ዝኸለ ዝተተኸለ ቀላሚጦስ ኣብ ጀርዲና ተዛዚቡና። ወይዘሮ አቸባሪት ብብጸታ ተደለይትን ገባሪት ጸብቕን ስዒብ እያ ትጥቀስ። ብጸታ ድማ ኣሰር ኣለዩትን ገምቡብ ሓሽት ይብላ ኣለዋ።

ሱባኣት ናይዚን ኣባላት ማሕበር ከሉም ወተነይራት እዮም። ስለዚ ቀንዲ ሓጠተን ደቀን እዮም። ደሞዝ

ሱባኣትን ከይተጸበዩ፡ ብኣታዊታትን ደቀን ኣምራን ኣመርዖን ዘደርዓሉ ልምዳት ጀርዲን ኣብ ምምህባል ደማ ገና ሓሽት ኣብ ምባል ይርከባ። ሱባኣትን ወን ተኸው፡ ካብ ቦታኡም ንዕረፍቲ ኣብ ዝመጽእሉ፡ መጻፍቲ ዕረፍቶም ከሱብ ዝውዳእ ተሞዳዱ ኣብ ዝጸንሑም ስራሕ ጀርዲን ብቐጥታ ተጽማዶም ይሕገዝዉን። ኣባላት ማሕበርውን እንተኹና፡ ኣብ ጥርናፊ ከትሕዝቦን ኣብ ዕሊታዊ ንጥረታትን እሂን ምሂን ገምባል ከትጠቐመን ኣብ ዝመስረትኦ ዕቕብ እናተረኸብ ገምህባል ስርሓን ይገዙ። ኣብ መንእን ዝፍጥን ዝደኸማን ብጽተን ብምልላይ፡ ፍናንኢና ተሰናንቑ ንሓድሕድን ብሞራልን ንዋትን እናተደግጉ ድማ ጉዕዞ ልምዳትን ይቆጽላ ኣለዋ።

ወላደም ዝበልዎ መግቢ ዝምገቡ ቁልዑ

ወላደም ዝበልዎ ዓይነት መግቢ ዝምገቡ ቁልዑ ሓይል ናይ ኣመጋገባ ልምዲ ከም ዘለዎም ሓደሽ መጽናዕቲ ኣረዳኡ።

እቲ መጽናዕቲ፡ ከታታት ኣመጋገባ ናይ ትሕቲ ሓመሽተ ዓመት ዝሰራዊላም ልዕሊ 2 ሺሕ ቁልዑ ዘጸንዐ ኮይኑ፡ እቶም ወላደም ዝበልዎ ዓይነት መግቢ ዝምገቡ ቁልዑ ዝሓየሉ ጥዕናን ጸብቕ ኣመጋገባን ከውንቲ ከለዉ፡ እቶም ካብ ወላደም ተፈልዮም ንዘይኖም ዝምገቡ ግን ድኽም ኣመጋገባ ዘዘውትሩ ኮይኖም ከምዝረኽቡ ተፈሊጠ።

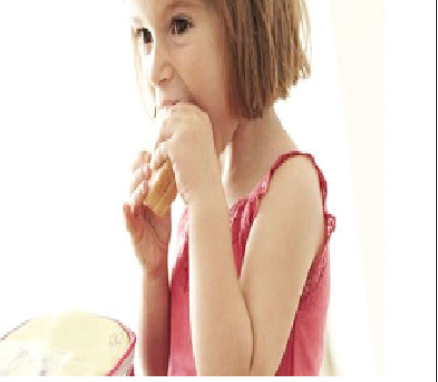
ቁልዑ ንዘይኖም ምስ ዝምገቡ፡ ካብ እንስሶም ጀሚርኦም እቲ ዘድሊ ማእዛ ኣብ ግዜኡ ከይረኽቡም ንኸባብዩ ዘሉ ተኸእሎ ዝለዓለ ስለዝኾነ፡ ወላደም ዝሊ ተረዲኦም ንደቆም ካብቲ ንኦቶም ዝምገቡም ዓይነት መግቢ እናመገቡ ከዕብይዎም ከምዝለዎም ኣብቲ ጸብጻብ ሰፊሩ ኣሉ። ካብዚ ብምሳሌ ናይ፡ ወላዲ ንደቆም ካብ ንሕሳ ዕድሜኦም ጀሚርኦም ጸብቕ ናይ ኣመጋገባ ልደሚ ዘጥርዱሉ ባይታ ከፈጥሩሉም እቲ ጸብጻብ ወሲኹ ይሕተብ።

ንዘይኖም ዝምገቡን ኣብ መንጎ መንጎ ጥገሞት ዘዘውትሩን ቁልዑ ኣብ ኣመጋገባኦም ድኽማት ስለዝኾኑ፡ ካብቲ ስፍራ ናይ መግቢ ሰዓታት (ቁርኢ፡ ምሳኢን ድረራን) ወጻኢ ጸጸኒኢካ ጥገሞት ምሃብ ከቐረጽ ከምዝለዎ ድማ እቲ መጽናዕቲ ኣረዳኡ።

ቁልዑ ምስ ወላደም ምስ ዝቐረቡ ብዘይካቲ ዝፈጥሩሉም ሽውሃቶም ዝኸፍት ጥዕይ ኣመጋገባ፡ ከብረታትን ልምድታን ሕብረተሰብም ኣብ ምምሃር፡ ርክሶምት እምምናም ኣብ ምልዓን ምስ ስድራቤቶም ዝህልዎም ፍቕሪ ኣብ ምእይልን ዝለዓለ ጽልዋ ስለዝህልዎ፡ ወላደም ንደቆም ምስኡም ከቐርብዎም ጸብቑ።

እቲ ሓደሽ መጽናዕቲ ብተወሳኺ፡ ኣብ እዋን መግቢ ዘይምቐቕ ሃሞሁ ምስ ዝህሉ፡ ኦቶም ቁልዑ ኣብ ኣመጋገባኦም ብኣሉታ ስለዝጸልዎም፡ ኣብ ግዜ መግቢ ሃወኸቲ ነገራት ከውጉዱ ጸዊዑ።

ኣብ መወዳእታ እቶም ተመራመርቲ፡ ወላዲ ንደቆም ምስኡም ከቐርብዎም ንኦቶም ዝበልዎም ዓይነት መግቢ ከምዝገቡምን ብምትሕሰሳብ፡ ሓቕነት ናይዚ መጽናዕቲ ኣብ ሓጺር እዋን ኣመጋገባኦም ደቆም ከዕተብዎም ከምዝኸእሉ ኣረዳኡም።

ኢድሓነት ሳሙኤል

ጥዕና

ከንክን ቅድመ ጥንሲ

ዶ/ር ሳምሴል አባይ

ከንክን ቅድመ ጥንሲ ሓንቲ ኣብ ዕድመ ፍርያምነት ዘላ ጓለንስተይቲን በዓል ቤታን፡ ቅድሚ ጥንሲ ዝገብርዎ ኣካላዊ፡ ባህርያዊ፡ ስነአእምሮአዊ መርመራን ከንክንን እዩ። ዕላማ ከንክን ቅድመ ጥንሲ ውሑስ ጥንሲን ሕርሲን ንኺህሉን ኣብ ኣደ ኮነ ዕሽል ከጋጥም ዝኸእል ዘይተደለየ ሓልኪታትን ኣሉታዊ ሳዕቤናትን ብኣጋ ንምክልኻልን ንምፋዋሽን እቶም መጻምድቲ ጥንሲ ቅድሚ ምሕሳብም ዝወስዱዎ ሰልጡን ኣገባብ ሕክምና እዩ።

ኣብ ሃገርና ዳርጋ ዝበዝሓ ነፍሰጾራት ከንክን ቅድሚ ሕርሲ (ነፍሰ ጾራት ኣብ ግዜ ጥንሲ ዝገብርኦ ሕክምናዊ ምክትታል - antenatal care) ከገብራ ብምብቅዕን ከምኡውን ኣብ ትካል ጥዕና ኣብ ትሕቲ በዓል ሞያ ሕክምና ብምሕራሰን መጠነ ሞት ኣደታትን ናጽላታትን ኣዝዩ ጎዲሉ እዩ። የግዳስ ከንክን ቅድመ ጥንሲ ምስ ዘይህሉ ወይ ድማ ትሑት ምስ ዝኸውን፡ ኣብ ግዜ ጥንሲ ከጋጥም ንዝኸእል ሓልኪታት ንምክልኻልን ንምፍዋሱ ኣጸጋሚን ዝተሓላለኸን ስለዝገብሮ፡ ከንክን ቅድመ ሕርሲን ኣብ እዋን ሕርሲን ድሕረ ሕርሲን ዕውትን ዝተማልአን ንኺኸውን ከንክን ቅድመ ጥንሲ ግዜኡ ዝጠልበ ሕክምናዊ ኣገልግሎት እዩ። ጥዕይ ህጻን ንምውላድን ንኣደ ካብ ሓልኪታት ነጻ ዝኾነ ውሑስ ጥንሲን ሕርሲን ዘለዎ ባይታ ንምፍጣርን ኣገዳስነቱ ዕዞዝ እዩ።

ደቀንስትዮ ቅድሚ ጥንሲን ዝገብርኦ ሕክምናዊ ክትትል ዘለዎ ረብሓ ንመልከት፡-

ረብሓኡ ንዝተጠንሰ ዕሽል

ኣብ ግዜ ጥንሲ ዘጋጥም ምጉዳል ኣካል ዕሽላት (congenital birth defect) ንምውጋድ ይሕግዝ። ሓንቲ ጓለንስተይቲ ቅድመ ጥንሲ ብእትገብሮ መርመራ ደም መሰረት ዋሕዲ ወሳኒ ዝኾነ ቀመም/

ቪታሚን ወይ ማዕድን ምስ ዝህልዎ ኣቐድምካ ከም ፎሊክ ኣሲድ /folic acid/ ብከኒና መልክዕ ብምውሳድ ኣብ ቀዳሞት ሰሙናት ጥንሲ ከጋጥም ዝኸእል ከፋት ዓንደሕቕ (spina bifida) ማይ ዝመልአ ሽከና ርእሲ (hydrocephalus) ዝኣመሰሉ ከበድትን ንምሕካምም ኣጸጋሚ ዝኾኑን ዘልኣላማዊ ስንክልና ኣብቲ ዝውላድ ናጽላ ክስዕቡ ዝኸእሉ ባህርያዊ ኣካል ምጉዳል ናይ ዕሽላት ንምክልኻል ወሳኒን ቀዳማይን ከንክን ይገብሮ።

ምቁጽጻር መጠን ሽኩር ኣደ

ሓንቲ ኣቐዲሙ ዝተንጸረ ኮነ ዘይተነጸረ ሕማም ሽኩርያ ዘለዎ ኣደ፡ ቅድሚ ጥንሲ ብእትገብሮ መርመራ ሽኩርያ ከም ዘለዎ እንተ ተፈሊጡ፡ ግቡእ መድሃኒት ብምውሳድ ኣብቲ ዕሽል ክወርድ ዝኸእል ስንክልና ልቢ (ከፋት ሽምብቆ ልቢ / congenital heart disease) ንምክላኻሉ ቀሊል ይገብሮን። ከምኡውን ኣብ 9ይ ወርሒ ጥንሲ ከጋጥም ዝኸእል ደንገት ሞት ናይ ዕሽል/ናጽላ (sudden fetal or infant death syndrome) ንምክልኻልን ብዓቢኡ ኣብ ነፍሰ ጾር ኣደ፡ ኣብ ግዜ ጥንሲ ዝፍጠር ሕማም ሽኩርያ (ጀስተሽናል ዲያቦተስ/ gestational diabetes) ንምክላኻሉን ምፍዋሱን ይሕግዝ።

ምክልኻል ረኽሲ

ኣብ ቅድመ ጥንሲ ብዝግበር ምርመራ ማህጸን ስርዓተ ሽንቲን ካልእ ኣካላት ሰብነት ኣደን ናብቲ ዝተጠንሰ ዕሽል ብምሕልላፍ ኣብ ዘይመዓልቱ ንኺይውላድን ትሑት መጠን ሚዛን ናጽላ ንምክልኻልን ወሳኒ እዩ። ምኽንያቱ ትሑት ሚዛን ዘለዎ፡ ኣብ ዘይመዓልቱ ዝተወልደ ናጽላ ንምሕካሙን ምዕባዩን ከቢድን ዝተሓላለኸን ስለ ዝገብሮ ኣቐዲምካ ምክልኻሉ እቲ ዝቐለለ ይኸውን። ወኣብ ቅድመ ጥንሲ ዝግበር ሕክምናን ከንክንን ኣደ እምበኣር ድልዱል ስርዓተ ምስትንፋስን ምክላኻል ረኽሲን ስለዝፈጥር ነቐ ዘይብል መሰረት ናይ ዕብየት ቆልዓ የንጽፍ።

ረብሓኡ ንነፍሱ ጾር ኣደ

ምክልኻል ክቱር ጸቕጢ ደም፡ ሓንቲ ክትጠንስ እትውጥን ዘላ ኣደ ኣብ ቅድመ ጥንሲ ዝግበር መርመራ ጸቕጢ ደም ከም ዘለዎ ኣቐዲማ ምስ እትፍለጥን ምስ እትፍወስን ኣብ ግዜ ጥንሲ ዘጋጥም ክቱር ጸቕጢ ደም (eclampsia) ብሕልፊ ኣብ ቦኳራት ኣደታት ንምክልኻሉ ይሕግዝ። ዘይተፈወሰ ጸቕጢ ደም ክሳብ ሞት ከብጽሕ ዝኸእል ምንፍርፋር ዘስዕብ ሓደገኛ ኩነታት ጥንሲ ስለ ዝፈጥር ነዚ ሓልኪኪ ብምክልኻል፡ ሞት ነፍሰጾራት ከነውግድ ንኺእል።

ምክልካል ተመሳሳሊፍቲ ረኽብሳት

ተጻምድቲ ቅድመ ጥንሲ ብዝገብርም መርመራ ተመሳሳሊፍቲ ሕማማት፡ ከም ኤች.ኤይ.ቪ (HIV) ወይቦ ሲ (hepatitis C) ወይቦ ቢ (hepatitis B) ምስህልምም ሕክምና ናይዞም ረኽብሳት ጥዕና መጻምድቲ በዓቢኡ ብምውሓስ ከም ተወሳኺ ናብቲ ዕሽል ከም ዘይሓልፍ ብምግባር ጥዕይን ካብ ዘይተደልየ ነባሪ መልከፍቲ ነጻ ዝኾነ ውላድ ንምውላድ ይሕግዝ።

ፍወሳ ብጾታዊ ርክብ

ዝመሓላለፉ ሕማማት

መጻምድቲ ቅድመ ጥንሲ መርመራ ብጾታዊ ርክብ ዝመሓላለፉ ሕማማት ከም በዓል ጅግል፡ ርንግጣ፡ ክላሚዲያ፡ ሩቤላ ዝኣመሰሉ ምስ ዝገብሩ ኣብ ዕሽል ክስዕብ ስኽእል ዑረት፡ ሓበላ ዓይኒ፡ ምጽማም እዝኒ ከምኡውን ነባሪ ስንክልና ምክልካል ይከኣል።

ምፍዋስ ሕማም ምንፍርፋር

ግቡእ መርመራን ፍወሳን ሕማም ምንፍርፋር ኣብ ቅድሚ ጥንሲ እዩ ክግበር ዘለዎ። ምኽንያቱ ጥንሲ ናቱ ዝኾነ ጸቕጢ ሰለዘለዎ ምንፍርፋር ከጋድድ ይኽእል እዩ። ዝተወሰኑ መድሃኒታት ሕማም ምንፍርፋር ኣብቲ ዕሽል ከውርዱዎ ዝኽእሉ ሓደገኛ ሳዕቤን ስለዘሉ እውን ፍወሳ ምስ በዓል ሞያ ብምምኽኻር ጥራይ ክኸውን ይግባእ።

ምርመራ ሕምም ጉርንጉሪት

ካብ ጉርንጉሪት ዝነዝዕ ታይሮክሲን እቲ ኣዝዩ ወሳኒ ነዝዒ ምዕባለ ዕሽልን ናጽላን ስለዝኾነ፡ መጠን ነዝዒ ጉርንጉሪት፡ ቅድሚ ጥንሲ ምፍላጥ ኣገዳሲ እዩ። እዚ ምስ ዘይግበር ዋሕዲ ነዝዒ ጉርንጉሪት ኣብ ግዜ ጥንሲ ምስ ዝህሉ ኣብቲ ዕሽል ምስ ተወልዶ ክፍወስ ዘይከኣል ድስካለ ኣእምሮ ክስዕብ ዝኽእል እዩ። ብኣንጻሩ ምብዛሕ ነዝዒ ጉርንጉሪት ምስ ዝህሉ ከቢድ ጸቕጢ ኣብታ ነፍሰ-ጸር ብምፍጣር ክሳብ ምንጻል ጥንሲ ክስዕብ ይኽእል እዩ።

ምውጋድ ወልፍታት

ወልፊ ኣልኮላዊ መስተን ሽጋራን ከምኡውን ካልእ ወልፍታት ዘለወን ደቀንስትዮ ጥዑይ ዕሽል ንምጥናስን ንምውላድን፡ ኩሉ ወልፍታት ቅድሚ ጥንሲ ደው ከብላ ወሳኒ እዩ። እዚ ምስ ዘይከውን ውሑስ ወይ ድማ ዘይጓዳእ ትሑን መጠን ኣልኮል ዝበሃል ስለዘየለ፡ ኩሉን ንጥንሲ ዝዳለዎ ደቀንስትዮ ምሉእ ብምሉእ ካብ ምጥጻም ወይ ምልካፍ ኣልኮላዊ መስተ ክሕረማ ጥራይ እዩ ዘለወን። ኣብ ግዜ ጥንሲ ኣልኮላዊ መስተ ምስታይ ምስ ዝቐጽልኦ ግን ከፋት ትንሓግን ከንፈርን (cleft lip and palate) ዘለዎ ዕሽል፡ ትሑት ዝሚዛኑ ኣብ ዘይመዓልቱ ዝሕረስ ዕሽል፡ ከምኡውን ሃንደቢታዊ ሞት ዕሽል (sudden infant death szndrome) ከጋጥሞ ይኽእል። ብተወሳኺ ፈታል ኣልኮል ስይንድሮም (fetal Alcohol syndrome) ተባሂሉ ዝጽዋዕ ድስኩል ምዕባለ ሓንገልን ፍሉይ መልክዕን ጉድለት ዝተፈላላየ ኣካላትን ዘለዎ ናጽላ ክወልዳ ይኽእላ። ምትካኽ ሽጋራ ቅድሚ ጥንሲ ምስ ዘይቋረጽ ምንጻል ጥንሲ ክስዕብ ይኽእል። ስለዝኾነ ምቁራጽ ምትካኽ ሽጋራ፡ ትንባባን ሹሻን ንጥዕና ዕሽል ወሳኒ እዩ። ከምኡውን ሽጋራ ኣብ ዝተከኸ ቦታ ስራሕ ዘይምስራሕ ንውሑስ ጥንስ ሕርስን ዕብዮት ቆልዓን ኣገዳሲ እዩ። ሽጋራ ምትካኽ ጠንቂ ትሑት ፍርያምነት ስለዝኾነ ክልተ መጻምድቲ ወልፊ ሽጋራ ጸኒሑዎም፡ ክቋርጹዎ ምስ ዝውስኑ ጥዑይ ቆልዓ ናይ ምውላድ ዕድሎም ይዓቢ።

ህዳእን ቅሱንን ኩነተ ኣእምሮ ምፍጣር

ቅድመ ጥንሲ ዝግበር መርመራ ስነኣእምሮ ጥንሲ ክትሕዝ ንዝወሰነት ጓለንስተይቲ ካብ ኩሉ ዓይነት ጸቕጢ ነጻ ከምዝኾነት ምርግጋጽ እዩ። ቅዛነት፡ ተርባጽ ኣእምሮ፡ ድቃስ ምስኣንን ካልኣት ስነ ኣእምሮኣዊ ሕማማት ቅድሚ ጥንሲ ምስ ዘይፍወሱ ጥንሲ ምስ ኣጋጠመ ከቢድ ጸቕጢ ስለ ዘስዕቡ ኣብ ግዜ ሕርስን ድሕሪ ሕርስን ምዕባይ ቆልዓን ኣሉታዊ ሳዕቤን ኣለዎም።

ብተወሳኺ ሓፊሻዊ መርመራ ጥዕና ኣብ

ዕድመ ፍርያምነት ንዘለዎ ደቀንስትዮ፡ ዋሕዲ ማዕድናትን መኣዛታትን ንዘለወን ብምልላይ፡ መኣዛዊ መግቢ ብምምጋብን ማዕድናትን ሺታሚናትን ብምውሳድን ንጥንሲን ካብ ኩሉ ሓልክታትን ሳዕቤናትን ነጻ ክኸውን ምግባሩ ዝሕግዝ እዩ። ደቀንስትዮ ቅድሚ ጥንሲ ዘለወን ክቱር ክረሻ ነኽጉድላ፡ ትሑት ሚዛን ዘለወን ድማ ናብ ንቡር ሚዛን ክመጽ ዝግበር ኣብ ቅድሚ ጥንሲ ዘሎ ግዜ እዩ።

ሕዱር ሕማማት ከም ኣዝማ፡ ድኻም ልቢ፡ ኩሊትን ጸሊም ኩብዲን ምስ ዝህሉ ብዓቢኡ ነዝም ሕማማት ብግቡእ ምፋዋስን ቅድሚ ጥንሲ ምውጣን ኣዝዩ ጠቓሚ እዩ። ምስ እዝም ሕዱር ሕማማት ተተሓሒዞም ዝውሰዱ መድሃኒታት ኣብ ልዕሊ ተጠኒሱ ዘሎ ዕሽል ከውርድዎ ዝኽእሉ ሃስያ ኣቐዲምካ ምክልካል ስለዝከኣል፡ ሕዱር ዘይተመሓላፊ ሕማማት ዘለወን ደቀንስትዮ ክወስድኦ ዝግባእ ስጉምቲ ክንክን ቅድሚ ጥንሲ እምበር ድሕሪ ጥንሲ ኣይኮነን።

ኣብ መደምደምታ ክንክን ቅድመ ጥንሲ ንኹለን ደቀንስትዮ ኣብ ዕድመ ፍርያምነት ዘለዎ እዋናውን ስልጡን ስጉምቲን እዩ። እዚ ዓይነት ሕክምናዊ ክንክን ድማ ኣብ ኩሉን ትካላት ጥዕና ሃገርና፡ ዳርጋ ብነጻ ብስማዊ ክፍሊት ዝግበር ስከዝኾነ ኩሉን ደቀንስትዮ ሃገርና ነዚ ክንክን ክጥቀማሉን ኣብ ረብሓኣን ከውዕልኦን እላቦ።

ሕግን ሕብረተሰቡን

ሕገ ስድራ፡ ጽላል ስድራቤት

ሚኪኤል ጸጋይ

እታ፣ 'አሃዱ ሕብረተሰብ' 'ዋህዮ ሕብረተሰብ' ወዘተ. ተባሂላ እትግለጽ ስድራቤት መሰረት ሃገርን ሕብረተሰብን ምዃና ይለመነላ። መንግስትን ህዝብን ንስምረታ፡ ንፍርያምነታን ድልዳለኣን ይጽዕቱ። ሕገ ስድራ ከኣ ጽላልን ሓለዋን ስድራቤታት ክኸውን ዝቐመዮ።

ስድራቤት ኮስኳሲትን መሰጋገሪትን ክብርታትዮ። ካብ ከባቢኣ ትዕንገልን ንከባቢኣ ተበርክትን። ኣብ ኣባላት ስድራ ፍቕሪ፣ ርጉኣ ስምዒትን ኣእምሮኣዊ ምሉእነትን ትፈጥር። ስርዓት፡ ሓለዋን ቅሳነትን ከኣ ትደሊ። ንቅኑዕ ኣካይድኣ ከኣ ብዘይካ ወለድን ደቆምን ናይ ካልኣት ኣካላት ማለት ናይ ሕገ ሓለዋ፡ ልቦናዊ ምኽሪ፡ ሽምግልናን ዕርቅን ወዘተ. ሓገዝ ትደሊ።

ኣብዚ ኣድላይነትዚ እዩ እምበኣር፡ ንምስራታ፡ ምሕደራን ዝምድና ኣባላት ስድራቤትን ናብ ሰናይ መንገዲ ዘማእዝን ሃናጺ ሕገ ስድራቤት ዝህሉ። ዕላማታት ሕገ ስድራ እዚ ዝስዕቡዮ፡

- ውህደትን ስኒትን ስድራ ብምርግጋጽ ስምርቲ ስድራቤት ንምምስራት፤
- ኣብ መውሰድ፣ ናጻ ድሌትን ማዕርነትን ተጻመድትቲ ንምውሓስ፤
- ኣብ መንጎ ኣባላት ስድራ ምድግጋፍን ሓድሕዳዊ ሓልዮትን ንምስፋን፤
- ሰብኣይን ሰባይትን ብምምኽኻር ሓዳሮም ክመርሑ ንምድራኽ፤
- ብሉጽ ረብሓ ናይቶም ፍረ ስድራ ዝኾኑ ውሉዳት ንምርግጋጽ፤
- ዝኣኸሉ ውሉዳት ንወለዶም ናይ ምጥዋር ሓላፍነት ንምስካም፤
- መርዓ ብኸመይ ሕጋዊ ይኸውን ብምንጻር ሕግታት ኣብ ዝገሃሱሉ መዳረምታ ንምግባር፤
- ብጠቕላላ፣ ስሙር ሓዳርን ብኡኡ

መጠን ከኣ ስልጡንን ህጡርን ሕብረተሰብን ሃገርን ንምህናጽ።

ሕገ ስድራቤት፡ ንውዕል ሕጻ፣ ንውዕላትን ኣገባባትን መርዓ፣ ንምርግጋጽ ኣባነትን ኣደነትን፣ ንውዕል ምርዓም ቆልዓ፣ ንናብዮት ቆልዓን ካልእ ሕግታትን የጠቓልል። ሕግታት ስድራቤት ርትዓዊ ረብሓ ናይ ኩሎም ኣባላት ስድራ

ከረጋግጽ ይዕልም፡ ኣብ ክብርታትን ጥቕምን ሕብረተሰብ ከኣ ይምርኮስ። ሓዳር ሕጋውን ጥጡሕን ክኸውን ዝሕግዙ መለከዲታትን ረጅሒታትን ድማ ይዝርዝር።

ገለ ኣገደስቲ መለከዲታት ንምጥቃስ፣ ተጻመድቲ ንመርዓ ብቐዓት ዝገብሮም ዝተሓተ ዕድመ ይንጸር፤ ኣብ መንጎ ተጻመድቲ ክህሉ ዝድለ ርሕቀት ዝምድና ይድረት፤ ተጻመድትቲ ኣብቲ መውሰዕ ወለንታን ንጹህ ፍቓድን ክህልዎም ከም ዝግባእ ይግለጽ፤ ምትላል፡ በለጽን መሰረታዊ ጌጋን ዝውገድሉን ዝኣረመሉን ኣገባባት ይዋደዱ። እዚኣቶም ኣብ ኩሎም ኣገባባት መርዓ (ሲቪላዊ፡ ባህላውን ሃይማኖታውን) ተፈጻምነት ከም ዘለዎም ከኣ የረጋግጽ።

ኣብ ዕለት መርዓ፡ መርዓዊን መርዓትን ኣብ ቅድሚ መሰኻኽሮምን ጸንበልቶምን ክህልው ግድነትዮ። ምኽንያቱ ድማ ኣብቲ ሓዳር ዘለዎም ወለንታን ኣብ

ሓዳር ናይ ምጽናዕ ውሳኔኦምን ብቓሎም ከረጋግጹ ስለዝግባእዮ። መርዓ ዝጽንብሉ ሰብ መዝን መሰኻኽርንውን ክርእዩን ክሰምዑን ኣለዎም። ፍቓድ ወይ ወለንታ ሂቡ ዝበሃል መጻምድቲ ዕድሚኡ እንተወሓደ 18 ዓመት ዝመልኦ ክኸውን ግዴታዮ። ተጻመድትቲ ውጽኢት ዝኾንም ውዕል ንምርዳእ ዝዓግት ኣእምሮኣዊ ኮነ ኣካላዊ ጉድለት ክህልዎምን የብሉን። ጉድለት ኣእምሮን ከም ዑረትን ዕብስትን ዝኣመሰለ ስንክልና ዘለዎም ብወለዶም ወይ ብመጉዚቶም ክድገፉ ይግባእ። ናይ ኣእምሮ ኮነ ናይ ኣካል ስንኩላን ብፍርዲ ዝተኸልከሉ እንተኾይኖም ክምርዓው ኮነ ክፋተሉ ቤት ፍርዲ ክፈቅድ ኣለዎ። ንመጻምድቲ ብህይወቱን ብህይወት መቕርቡን ኣፈራሪሕካ ንመርዓ ምግዳድ፣ ምጭዋይ፣ ምትላል ወዘተ. ዘይሕጋውን ገበንን እዩ።

ነዞም ረጅሒታት እዚኣቶም ጎሲኻ ዝግበር መርዓ፡ ነቲ ኣብ ጥዑይ ዘይተሰረተ መርዓ ዘፍርስ፣ ንሰብ መዚ፡ ንተጻመድትን ንመሰኻኽርን ብገበን ዘሕትት፣ ንንጹህ ተበዳሊ ድማ ዘኸሕስ ይኸውን።

መርዓ ብዝኾነ ኣገባብ ማለት ብባህላዊ፣ ብሃይማኖታዊ ወይ ብሲቪላዊ ኣብ ዝፍጸመሉ እዋን ኣብ ሰብኣይን ሰባይትን ዝፈጥሮ ክልተ ኣገዳሲ ውጽኢታት ከም ዘሉ ሕገ ስድራ ይሕብረና። ንሳቶም ከኣ እዞም ዝስዕቡ እዮም፡

ሰብኣዊ ውጽኢት መርዓ

ሰብኣዊ ውጽኢት መርዓ እንብሎም እቲ ኣብ መንጎ ሰብኣይን ሰባይትን ኣብ ሰብነቶም ወይ ህይወቶም ዝፈጥሮ ሕጋዊ ውጽኢትዮ። ሰብኣዊ ውጽኢት ብሕገ መርዓ ዝፍጠሩ ስለዝኾኑ እቶም ምርዑዋት 'ካልእ ናትና ስምምዕ ጌርና ኢና' ኢሎም ክትክእዎም ዘይክእሉ እዮም። እዞም ዝስዕቡ ሰብኣዊ ውጽኢት

መርዓ ተባሂሎም ከጥቀሱ ይከላል፡-

- ሰብአይን ሰበይትን ብህይወት ክሳብ ዘለው ተኸባቢሮምን ተደጋጊፎምን ሓዳሮም ክመርሑ፣ ዝቐመጥሉ ከተማ፣ ዓዲ ብስምምዕ ክውሰኑ።

- ተጻመድቲ ናይ ደቆም፣ ጥዕና፣ ትምህርቲ፣ ቀለብ፣ መንፈሳዊ ዕብዮት ክቐርቡን ከረጋግጹን፣ ነቲ “ምስ መዕበዪኻ ጥፋእ” ዝምስለሉ ኣተዓባብያ ክወግዱ።

- ተጻመድቲ ካብ ዝሙት፣ መርዓ ኣብ ርእሲ መርዓ ርሒቑም ንሓድሕዶም እሙናት ክኾኑ።

- ብዘይካቲ ኣብ ስምምዕ ዝተመርኮሰ እንጌራ ንምምእራር ዝግበር በበይንኻ ምቕማጥ፣ ሰብአይን ሰበይትን ኣብ ሓደ ቦታ ክነብሩ።

- ሓደ ካብ ተጻመድቲ ብሞት፣ ብጉድለት ኣእምሮ፣ ብጥፋእነት ወዘተ. ሓዳሩ ከመሓድርን ደቂ ክኣልን እንተዘይክኣሉ፣ ዝተረፈ መጻምድቲ ሓላፍነት ተሰኪሙ ንኹሉ ክዓም።

ንዋታዊ (ንብረት ጠቀስ) ውጽኢት መርዓ

መርዓ ድሕሪ ምምስራቱ ሰብአይን ሰበይትን ንብረትን ሃብትን ከም ዘጥርዩ ዝተፈልጠዮ። ስድራ ከከም ሞያኣ ዝተፈለለዩ ዋኒነ ትካል ወይ ትካላት ክህልውዎ ይኽእሉ። ስለዚ ሰብአይን ሰበይትን ብዘይካቲ መርዓ ዝፈጥረሎም ሰብአዊ ውጽኢት ብሕጊ ዝተገልጸ ንዋታዊ ወይ ሃብቲ ጠቀስ ዝምድና ወይ ናይ ሓባርን ናይ ውልቅን ዋኒንን ኣለዎም።

ናይ ሓባር ንብረት ዝበሃሉ

ብእጠማምታ ሕጊ፣ ኣብ ሓዳር ዝርከቡ ሰብአይን ሰበይትን ዝግልገልሉ ዘለው ወይ ኣብ ገዝኦም ዝርከብ ንብረት ናይ ክልቲኦም ናይ ሓባር ንብረትዮ ዝሕሰብ። እንተኾነ ሓደ ተጻማዲ “እዚ ንብረት ውልቀይዮ” ይብል እንተልዩ መርተዖ ክቐርብ ይሕተት። ብውሳነ ሽማግሌ ቤተ-ዘመድ እንተተረጋገጹ ጥራይ ከኣ ናቱ ክኸውን ይኽእል።

- ኣብ እዋን መርዓ ንሓዲኦም ወይ ንክልቲኦም መጻምድቲ ዝኽፈል ደሞዝ

ወይ ካልእ ኣታዊታት ወይ ብኡኡ ዝተጠርዩ ንብረት ናይ ሓባር ሃብቲዮ።

- ሽማግሌ ቤተ-ዘመድ ናይ ውልቁ ምዃኑ ዘየረጋግጸዎ ኣብ እዋን መርዓ ብገንዘብ፣ ወይ ዝጸንሐ ንብረት ብምልዋጥ ወይ ብምሻጥ ዝተጠርዩ ዝንቀሳቐሱን ዘይንቀሳቐሱን ንብረት ናይ ሓባርዮ።

ንሰብአይን ሰበይትን ብሓባር ብህያብ ወይ ብለበዋ ዝተዋህቦም ንብረት

ንብረት ሓባር ክልቲኦም ተጻመድቲ ብሓባር የመሓድርዎን ይግልገልሉን። ናይ ሰብአይን ሰበይትን ናይ ሓባር ንብረት ብሓዲኦም ጥራይ እንተተሸይጡ እቲ ውዕል መሸጣ ቦቲ ኣብቲ መሸጣ ዘይተሰማመዐ መጻምድቲ ክፈርስ ይኽእል። ንብረት ወይ ገንዘብ ሓዳር ብህያብ ንኻልኣት ክወሃብ እንተኾይኑ፣ እታ ስድራ ገንዘብ ወይ ንብረት ክትልቃሕ እንተኾይና፣ ዕዳ ዘስዕብ ውሕስና ንኻልኣት ክእቶ እንተኾይኑ ብኣፍልጦ ክልቲኦም ክግበር ግዴታ እዩ። ንረብሓ ስድራ ብናይ ሓባር ኣፍልጦ ናይ ዝተገብረ ልቓሕ (ዕዳ) ክልቲኦም መጻምድቲ ብእኩብን ብውልቅን ተሓተቲ ይኾኑ። ካብ ንብረት ሓባር ይኽፈል ካብ ንብረት ውልቁውን ይኽፈል።

ናይ ውልቁ ንብረት ዝበሃሉ

- ቅድሚ መርዓ ዝተጠርዩ ንብረትን ገንዘብን ናይቲ ዘጥሮ መጻምድቲዮ።

- ሓደ መጻምድቲ ድሕሪ መርዓ ብውህብቶ፣ ወይ ብውርሲ ዝረኽቦ ንብረት ናይ ውልቁዮ።

- ብቲ ናይ ውልቁ ንብረት ዝተላወጠ ወይ ናይ ውልቁ ንብረት ብምሻጥ ኮነ ወይ ቅድሚ መርዓኡ ብዝነበሮ ገንዘብ ወይ ድሕሪ መርዓኡ ብውርሲ ወይ ብህያብ ብዝረኽቦ ገንዘብ ዝዓደጎ ዝይኹን መኪና ወይ ካልእ ንብረት ናይ ውልቁዮ። ሕቶ ምስ ዘልዕል ግን ካብ ናይ ውልቁ ሃብቲ ከም ዝዓደጎ ብዘመድ ሽማግሌ ክረጋገጽ ይግባእ።

- እቲ ንብረት ብውልቁ ዝውንን መጻምድቲ ካብ ውልቁ ንብረቱ ዝርከብ ኣታዊ ናቱ ይኸውን።

- ሓደ ተጻማዲ ንናይ ውልቁ ንብረቱ፣ ፍቓድ መጻምድቱ ከይተጸበዩ፣ ነጻ ኮይኑ ክሸጦ ወይ ብዝኾነ ካልእ ሕጋዊ ኣገባብ ናብ ሳልሳይ ኣካል ከመሓላልፎ ይኽእል። ንብረት ውልቁ ንምምሕዳር ኮነ ንምውጋን ሓደ መጻምድቲ ነቲ ካልእ ስልጣን ውክልና ክህቦ ይኽእል።

- ሓቂዮ ገለ ሰባት፣ ስድራ ውልቃዊት ስለዝኾነት ጉዳያታ ውልቃውን ሲቪላውን ክኸውን ይግባእ ይብሉዮም። ንኣብነት ሓደ ካብ መጻምድቲ (ሰብ ሓዳር) ዝሙት ብዝፈጸመ ብገበን ዘቐጽዕ ምኽንያት የብሉን፣ እንተ ክዕረቁ እንተ ክፈላለዩ ንዕኡም ክግደፍ ከም ዝግባእ ይገልጹ። እንተኾነ ከም ዝሙት፣ መርዓ ኣብ ርእሲ መርዓ፣ ኩልኩል ዝኾነ ናይ መቐርብ ወሲባዊ ተራኽቦ ወዘተ. ነቲ ስድራ ዝበታትንን ሕማቕ መርኣዮን ስለዝኸውን መንግስቲ ብመልክዕ ሲቪላዊ ዳንነት ጥራይ ዘይኮነ ብገበናዊ መቐጸዕቲውን ኣልዩ ክገብር ከም ዝግባእ ብዙሓት ይሰማምዑ። ኣብ መንጎ ተጻመድቲ ዘጋጥም ከም ዝሙትን፣ ካብ ሓዳር ወጺኢ ውሉድን ... እቲ ክሲ ከምስርት ዝኽእል መጻምድቲ ጥራይ እዩ። መጻምድቲ ክኸስስ ፍቓደኛ እንተዘይኮይኑ ወይ ምሕረት ጌሩ እንተ ተረዳዲኡ፣ ካልእ ሰብ ኣብ ክንድኡ ክኸስስ ኣይክእልንዮ።

ንምጥቕላል፡ ስድራ ምስቲ ኩሉ ኣበርክቶኣ ስጥምትን ኣፍራይትን ክትከውን ዕቱብ ተገዳስነት ትሓትት ኢያ። ቅንዕናን ልቦናን፣ ክእለት ኣፈታትሓ ግጭት፣ ምርግጋጽ ስነስርዓት ኣባላት ስድራ፣ ምኽሰኳስ ሓባራዊ ዕዮን ምትሕግጋዝን፣ ነብሰ-ግትኣት ናይ ኣሉታውያን ልማዳት፣ ናይ ጽቡቕ ልማድ ኣርኣዮ ምዃን ወዘተ. ነታ ስድራ ከም ሕጻን ሰሜንቶን ኮይኖም የደልድልዎ። ሕጊ ስድራ ከኣ ጽላልን ሓለዋን ስድራቤታት ብምዃን የገልግል።

ማህደር ታሪክ

“ቋንቋ ምፍላጥ፡ አብ ምውዳብ ህዝቢ ሓጊዙና እዩ”

ተጋታ መርድ ዓቢይልቃድር

መሐመድ እድሪስ መሐመድ

አብ መጀመርታ ሰማንያታት ህዝባዊ ግንባር ናብ ከባቢ ኣዱቡካ ተቐልቀለት። ኣብቲ ጌሊማ ግዜ ኣብ ኣብ ትሕቲ ቀጽጽር ህግ. ዝኣተወ ሰፊሕ ከባቢታት ዝኩበር ህዝቢ ብዳወባት እዩ። ስለዝኾነ ህዝቢ ከተንቅሕን ከትወድብን ቋንቋኡ ከትፈልጥን ብቋንቋኡ ከትተራብን ኣለብካ። እቶም ፈለማ ኣብቲ ከባቢ ዝተመደቡ ጀማሂር ግን ቋንቋ ብዳወባት ዝፈልጥ ኣይነበርዎምን። ስለዚ ደማ ኣመና ተሸነዮ። እቲ ዝካየድ ዝነበረ ፖለቲካዊ ጉብኣሳትን ካልእ ኣስተምህሮታትን ኣኼባታትን ደማ ብሳልሳይ ኣካል እናተተርጎመ ይካየድ ነበረ።

ሓደ እዋን፡ ሓምድ ሸኪይን ሃብተ ፍትዊን ዝርከቡዎም ኣባላት ጀማሂር፡ ምስቲ ናብ ባሕሪ ወራዱ ዝነበረ ህዝቢ እንተጻዘዙ፡ ኣብ ከባቢ ጭልሕነት ኣብ ዝሰፈረሉ ግዜ፡ ሃንደባት ሓንቲ ኣብ ክፍሊ ቁጠባ ኣካል ስፍያት ተመዲባ ዝነበረት፡ ቋንቋ ብዳወባት እትኽእል ተጋዳሊት ረኽበ። ዝ ቋንቋ ብዳወባት እትኽእል ተጋዳሊት ግን ብኸመይ ረኽበዋ፡

እታ ተጋዳሊት መርድ ዓቢይልቃድር ትበሃል። ኣብ ከባቢ ጭልሕነት ኣብ እንዳ ስፍያት ተመዲባ ወደባዊ ዕምም ተሰለስላ ዝነበረትያ። ሽዑ ሓደ ኣብ ቤት ትምህርቲ ሰውራ ዝኣተወ ብዘይካ ብዳወባት ካልእ ቋንቋ ዘይክእል ቆልዓ ምስቶም ተማሃሮን ኣለይትን ምርድዳእ ስለዝሰለነ እናሸኸየን “ካክን” እትብል ቃል ከዘውትር ረአየዮ። ሽዑ መርድ ከካይት ናይቲ ቆልዓ ምስ ረአየት ነቲ ኣብ ንእሲታ ምስ ወለዳ ትተራብሉ ዝነበረት ቋንቋ ብዳወባት ዘከረትዎ ጌሊማ እዋን ነቲ ቆልዓ ጸዋታ ብቋንቋኡ ተተራብዮ። ሽዑ እቲ ቆልዓ እፍጊታ ስለዝተሰመዐ መዓልታዊ እናመጽኦ ንኣ ሽግግ ከትፈልጥ ንኣውን ሽግግ ከገልጸላ ደርጋ ከም ኣደን ወላደን ኮኑ። መርድ ቀጻሊ ምስቲ ቆልዓ እናተራዳደኣት እንክላ ዝሰምዐ ምስቲ ህዝቢ ካብ ኣዱቡካ ናብ ባሕሪ ወራደም ዝነበሩ ኣባላት ጀማሂር (ሓምድ ሸኪይ፡ ሃብተ ፍትዊ) ብቀጥታ ነቲ ኣብ ኣዱቡካ ኣሸነፉዎም ዝነበረ ቋንቋ ብዳወባት ዘይምኽእል መልሲ ረኽበላ። ብዳወባት እትተራብ ተጋዳሊት ስለዝረኽቡ ብታሕጓስ ፍጥጭኽ ባሉ።

ካብዚ እዋንዚ ጌዳሓር እቶም ኣባላት ጀማሂር ከይወጹ ከይሓደሩ ናብ ሓላፊ ጀማሂር ሳሕል ሰውራ መሳ ራብዓ መልእኽቲ ሰደዱ። ኣብ ከባቢ

ጭልሕነት ሓንቲ ብዳወባት እትተራብ ተጋዳሊት ተረኺባ ከምዘላ ሓበሩ። መሳ ራብዓ ደማ ምስ ዝምልከቶም ኣካላት ክፍሊ ቁጠባ ድሕሪ ምርድዳእ እታ ተጋዳሊት ካብ ክፍሊ ቁጠባ ናብ ጀማሂር ሳሕል ከም እትሰላጥ ተገባረ። ተጋዳሊት መርድ ካብዚ ግዜዚ ጌዳሓር ኣባል ጀማሂር ሳሕል ኮይና ናብ መስርዕ ሓሲታ ተመደባት። ምምጻእ መርድ ናብ ጀማሂር ኣዱቡካ ደማ ሓደ ዝላ ንቅድሚት ኮነ። እቶም ጀማሂር ጌዳሓር ምስ ረኽቡ ኣመና ተተራብኩ። መርድ ምስ መጽት ኮኦ እቲ ስኡን ኣፍልጦ ቋንቋ ዚጋጥም ዝነበረ ሽግር ተፈቲኡ፡ ብሳልሳይ ኣካል ዝገበር ዝነበረ ምትርጓምን ተሪፉ።

መርድ ዓቢይልቃድር ኣብ ኣቕርይት ተወሊዳ ከሳብ ቆልዓ ሓመሽተ ዓመት ኣብ ኣቕርይት ዓቢይ። ብድሕሪኡ ምስ ወለዳ ናብ ባጽዕ ግዲዘ። መርድ ካብ ትግረን ብዳወባትን ዝከረቡ ወለዲ ስለዝተወልደት ኣብ ዝኣም ነዚ ክልተ ቋንቋ እናተተራብት እያ ዓቢይ። መርድ ኣብ ባጽዕ እንክላ ብሃገራዊ ስምዒት ስለ ዝተጸልወት ኣብ 1976 ምስ ንኦ ዝመሰላ ደቀእኸትዮ ናብ ህዝባዊ ሓይልታት ሓርነት ኤርትራ ተሰለፋ።

መርድ ናብ ገደሊ ምስ ተሰለፈት ፈለማ ኣብ ባሕሪ ባራ ቀጻሊ ደማ ኣብ ማይ ላባ ንክልተ ወርሒ ምስቶም ካብ ዝተፈለለዩ ቦታታት ናብ ሰውራ ክሰሉ፡ ዝመጽኡ ሓደሽቲ ተሰለፍቲ ኮይና ናብ ሳሕል ተበላሸ። ኣብ ሰማናዊ ሳሕል ኣብ ፋሕ ወተሃደራውን ፖለቲካውን ትምህርቲ ድሕሪ ምቕላም ምስቲ ሽዑ ኣብ ፋሕ ንቀዳማይ ወደባዊ ጉባኤ ዝገበር ዝነበረ ምሽብሽብ ካብ ፋሕ ናብ ብሌጃት ብምኽድ ወተሃደራዊ ታዕሊማ ዘዚማ።

ድሕሪ ታዕሊም መርድ ኣብ ንግድን ሽቀጥን ተመዲባ። ኣብ ከባቢታት ደብረሰና፡ ምሕላብ፡ ዓለበርዕድ፡ ዓድሹማ፡ ግንዳዕ እናተገብረባት ኣብ ዝተፈለለዩ ቦታታት ሰራሑ። ድሕሪ ምዝላቕ ደማ ምስታ ካብ ክፍልታት ተዋጽኦ ዝነበረት ቦላላኒ 27 ተጠርኒፋ ኣብ ዕምም ሓለዋ ተዋፊራ ኣብ ሰማናዊ ምብራቕ ሳሕል ነዊሕ ግዜ ጸኒሐ።

ድሕሪ እዚ መርድ ካብ ቦላላኒ 27 ናብ ኢድ-ስርኣት ተመዲባ። ንሓደ ዓመት ድሕሪ ምስራሕ ደማ ኣብ 1981 ናብ ህዝባዊ ምምኽዳር ተመዲባ ከሳብ ዕለተ ናጽነት ኣብኡ ሰራሑ። ከምቲ ኣቐዲመ

ዝተገለጸ መርድ ናብ ህዝባዊ ምምኽዳር ዝተሰራሰባት ምኽንያት ቋንቋ ብዳወባት ስለ እትኽእል እዩ።

መርድ ናብ ጀማሂር ሳሕል ከትሰላጥ ኮላ፡ ሽዑ መራሕ መስርዕ ጀማሂር ወራዳ ኣዱቡካ ዝነበረ መስዐድ እድሪስ ንህዝቢ ሰማናድ ኣብ ዝተበረሉ እዋን፡ ነቲ መስዐድ ብትግረ ዝበሎ መርድ ብቐጥታ ብቋንቋ ብዳወባት ነቲ ህዝቢ ትትርጉሙሉ ነይረ። እቶም ጀማሂር፡ ደቀእኸትዮ ከውደቡ ብዘተሓ ዕንቅፋት የጋጥሞምኦ እንተነበረ ብብልሓት እቲ ዚጋጥም ዝነበረ ጸገማት ፍታሕ ይረኽቡሉ ነይሮም።

መርድ መጀመርታ ተርጓሚት ናይቲ ብትግረ ወይ ትግርኛ ዝካየድ ሰማናድ እንተነበረት፡ ደሓር ግን ምስ ፈረጃ ኬር እትበሃል ካልኣይታ ኮይና ባዕላን ኣብ ምውዳብ ደቀእኸትዮ ዓቢ ተራ ይጸወታ ከምዝነበራ ኣብ ሎሚ ኮይና ትዝከር።

ወራዳ ኣዱቡካ ምስቲ ተጋደሎ ሓርነት ኣንጻር ህዝባዊ ግንባር ዝነበሉዎ ዝነበሩ ፖርፓፓንዳ፡ እቲ ህዝቢ ኣብቲ ፈለማ ነቲ ብኣባላት ጀማሂር ዝካየድ ዘነበረ ጎጂላዊ ኣስተምህሮታት ይቐበሎ ኣይነበረን። ኣብ ርእሲኡ እቲ ህዝቢ ጥርናፊ ስለዘይነበረ ንምውዳብ ኣሸጋሪ እዩ ነይሩ። ኣብ ሓደ ዓዲ ኣርባዕተ ወይ ሓመሽተ ዝ ጥራይ እየን ዝርከባ። ኣብ ካልእ ግዜ ናብቲ ቦታ ምስ እትምለስ እተን ዝውቲ ናብ ካልእ ዘይተፈልጠ ቦታ ግዲዘን ይጽንብኹ። ብከምዚ ደማ ኣብ ወራዳ ኣዱቡካ ፍላጥ ዓዲ ስለዘይነበረ ዓድታት ክትረክብ ዳርጋ ዳህሳስ ኢኻ ተኻይድ። ዓድታት ረኺብካ ደማ ናይ ምንቃሕን ምውዳብን ዕምም ተሰለስል።

ኣብቲ መጀመርታ ዕምም ናይቶም ጀማሂር

ሐፊሻዊ ገሳታላት እዩ ነደሩ። ደሐር ግን ካብኡ ሓሊፎም ኣብ ምውዳብን ምጥጃብን ናይቲ ህዝቢ ዓቢ ተራ ከምዝተጻወቱ መርድያ ተሰልል።

መርድያ ኣብ ከባቢ ኣድቡካ ንፊሎም ግዜ ህዝቢ ከትወድብ ምስ መስዑድ ዝወረደትሉ እዋን ዚጋጠመ ትገዝብ። ኣጣል ዝሓዙ ብዙሓት ጓሶት ረኸቡ። እቶም ጓሶት ንባል መርድያ ምስ ረአዩ፡ ሃዲሞም ናብቲ ጎብ ምስ ደቡብ ቦል መርድያ ዝሓተዎ ሱብ ስሊኖም። ሽዑ መርድያ ብብዳወባት ገይራ “ጎዑ ንሕና ምሳኸም ከገላለ እምበር ካልእ ኣንጻርኩም እንዝበር ዮበልናን፡ ጀማሂር ድማ ህዝቢ ዝሕዋዝ፡ ጸገማት ህዝቢ ፈሊጡ ፍታሕ ዝዝበር፡

ሰፍያ ኣተዓራርያ ጽጉራ ቆሪጻ ስረን ከሚቻን ከም እትኸድን ዝበረታ። መስዑድ ድማ “ዝክፍሊ ታዕሊም “ምስ ተዓለመት ግድነት ናብ ጀማሂር ከትምህሉ” ከምዝለዋ ተረዳድኡ። መዲና ኣብ ክፍሊ ታዕሊም ወተሃደራውን ፓለቲካውን ትምህርታ ምስ ዘዘመት ናብ ግግር ክወዛዕ ኣለኝ ብምባል ናብ ኣይልታት ተወዚዑ። ኣብ ስርሒት ፈንቅል 1990 ድማ ኣብ ባጻዕ ተሰዊኡ።

መርድያ ካልእ ሓሊማ ኣትበሃል ጓል እቲ ከባቢ እውን ትገዝብ። ነቛዳን ተወዲባን ኣባል መስርዕ ቦል መርድያ ኮይና ኣብ ምንቃሕን ምትርጓምን ዓቢ ተራ ትጻውት ዝከበረት እያ። ደሐር ናብ ግግር

ኣብ ሃገራዊ ቃልሲ ግበራን ኣበርኪተን።

ኢጋጣሚታት

ኣብ 1978 ከተማታት ሓራ ዝከበረሉ እዋን፡ መርድያ ኣብ ግድን ሽቑጥን ከላ፡ ነቲ ኣብ ደቡብ ሰላሳ ምሕላብ፡ ዓለበርዕድን ግንዳዕን ዝኸበረ፡ ህዝባዊ ዱኳናት ዝተኣከበ ገዝተበ ሓዚ ናብ ከረን ድሕሪ ምምጻእ፡ ነቲ ገዝተበ ንሓላፊኡ ብርሃን ዝበረህይወት ኣረከበቱ። እንተኾነ 10 ብር ሃዲላዋ። ሽዑ ብርሃን እተን ገዝተበ ኣባይ ጠፊኡን ወይሲ ሞዴሲ ዝከኣለን ክብል ተዋዘዩ። ጎሳ ግን ገዝተበ ወድብ ኣጥፊኡ ኢላ ኣይደቀብትን። ኣብ ከላ ደልዩ ስኢናትን። ግንዳዕ ምስ ተመልሲት ግን እተን 10 ብር ኣብቲ ሳንዳቕ

ተጋ/ት መርድያ ዓብይልቃድር - 1986 ኣራግ

ደቂ ኣጎስቲዮ ብደቂ ኣጎስቲዮ እናተወደባ

ህዝቢ ዘመሓድር፡ ኣካል ህዝቢዮ” ምስ በሉቶም፡ እቶም ፋሕፋሕ ኢሎም ዝኸበሩ ህዝቢ ቡባቕሩብ ኣብ ዙርያ ቦል መርድያ ዕጎባ ክብሉ ጀማሂርም። ካብኡ ንደሐር ድማ ተላልዮ ሞም ቡን ክገብሩሉም፡ ብጸባን መዝባን ክትበሉዎም ጀመሩ።

ሓንቲ መዲና እትበሃል ምስ ሱባኦ ገዝፋትላት መርዓት ትገዝብ - መርድያ። ጎሳ ቦል መርድያ ብዝህበዎ ዝኸበሩ ኣሱዝምህር ቅሩብ መንቆሕቃሕታ ስለ ዝከበረት፡ ምስቶም ጀማሂር ከትንቀሳቕሱን ኣብ ምውዳብ ናይቲ ህዝቢ ከትሳተፍን ጀመረት። ሓዲ መጻልቲ መርድያን ፈረጃን ነዊሕ ተጓዳዚን ደቀእስቲዮ ክወድባ ኣኸባ ኣብ ዝከበራሉ፡ እተን ኣጎስቲ ቡባኣዲ እናኣነራዓ ኣብ መሬት ክወድቃ ጀመራ። በዚ ድማ እቲ ኣኸባ ተቋሪጸ። መርድያን ብጸታን ናብ መዝባ ስታኣን ባድን ተመልሶ። መዲናውን ድር ከሉ ኣካይዳ ናይ ጀማሂር ስለ ዝተረዳኦ ከባብን ኣይተርፍን ብምባል ምስኡን ናብ ባድን ኮይት። መርድያ ብሓቂ ሓንቲ ንቕሕቲ ጓል ሕዳሪብ ስለ ዝረኸበት፡ ኣብ ቋንቋውን ከትሕዝዝ ስለ እትኸል “ቢቃ ምሳና ከትኮሪ ኢኺ” በለታ።

ሽዑ መዲና ግድነት ናብ ክፍሊ ታዕሊም ከይደ ክዕለም ኣለኝ ስለዝበለት፡ መርድያ ከዳን ባዕላ

ኮይታ፡ ጎሳውን ተሰዊኡ። ብከምዚ ድማ ደቀእስቲዮ እቲ ከባቢ ካብ ምንቃሕን ምውዳብን ሓሊፊን ብቀጥታ ኣብ ግግር ብምኽታት ከም ከለን ኤርትራውያን ደቀእስቲዮ ተጓዲሮን ጥራይ ዘይኮነ ክሱብ መስዋእቲ ዋጋ ከፊለን። ናይ መዲናን ሓሊማን መስዋእቲ ህያው ምስክርዮ።

ምውዳብ ህዝቢ ብዳወባት ዝያዳ ኣብቲ ድርቂ ዝከበረሉ 1984 ኣብ ከባቢ ባድን እኳ እንተጀመረ፡ እቲ ህዝቢ ነቲ ሽዑ ዝተመሰረተ ሰፊራ ብዘሕ ኣይተቐበለን ነደሩ። ደሐር ግን ምስቲ ዝከበረ ጸገማት ከእኩብ ተገዲዱ። እዚ ድማ ንቦል መርድያ ሓጋዚ ነደሩ። መንዳዲ መጻልታት እናኸዳ ህዝቢ ከትወድብ ዝከበረ ጸገም ኣቃለሉ። እቲ ኣብ ሓዲ ቦታ ምጥርፍና፡ ደቀእስቲዮቲ ከባቢ ዝተፈለለዩ ኢዲ ጥባባትን ቅዲ ከዳንን እናተመሃራ ኣብ ምጥፋእ መሃይ ምስትውን ክከፍዓ ኣኸኢሉወን። ክሱብ ክጋደላን ክስወኣን ምስቀዓን ድማ ወጽኢት ጻዕሪ ጀማሂር ቦል መርድያን ብጸታን እዩ ከበሃል ይኮሃል። መርድያ ምልክት ቋንቋ ኣብ ምውዳብ ህዝቢ ኣገዳሲን ሓጋዝን ምዃን ኣብ ሎሚ ኮይና ትገዝብ። ብሳላቲ መርድያን ብጸታን ኣብ ደቀእስቲዮ ዝከበረኦ ጉሳኦት፡ ብዙሓት ካብ ደቀእስቲዮ ብዳወባት ነቛዳን፡ ተወዲቦን፡ ዓጢቑን፡

ወዲቓ ረኸቡትን። ሽዑ ዓቢ ቅሳነት ተሰመዓ።

ኣብ 80ታት ኣብ ሓሲታ ኣብ ዝከበረትሉ እዋን፡ እታ መርድያ ዝከበረታ መስርዕ ናይ ጀማሂር ኣጣል ኣጥርያ ነደራ። ሽዑ እቲ ሓላዊኡን ብሰራሕ ናብ ዓፈርብ ምስ ተንቀሳቕሱ፡ መራሕ መስረዓ መስዑድ “ሎሚ ሓሰን ስለዝለደ ምሕላው ኣጣል ናባኺዮ” በላ። መርድያ ግን ካብ ትውላድ ኣጣል ጓሲዩ ኣይትፈልጥን። ዝተዋህበካ ትኣዝዝ ግድነት ከተተግብር ስለዝለወገ ግን፡ መርድያ ከይፈተወት ንእሽቶ በትሪ ሓዚ ንሓዲ መጻልቲ ካብ ወዳቢት ህዝቢ ናብ ጓሳ ኣጣል ተቐየራ። ምሉእ መጻልቲ እተን ኣጣል ፋሕ ኢለን ከይጠፈኡስ ስለዝፈርሐት፡ ማይ ጥራይ ኣሰትያ ምሉእ መጻልቲ ኣብ ሓዲ ጸሓል ያበል ሓጸራተን ወዳሰት። ነፍሲ ወከፍ ጤል ክትበልዕ ኣብ እትኸደሉ እዋን፡ ብጉያ ከይዳ ትመልሶ። ንምሽቱ ከብኩሳተን ናብ መጻልከር ምስ ተመልሲት፡ ኣጣል ብጥሜት ሃረምረም ክብላ ዝረኣየን መስዑድ “እንታይ ደኣ ኣዩብላዝከየን ዲኺ” በላ። መርድያ “እዋእ ከበልዓ ኢለን ፋሕ ምስ በላ ደሐር መን ክእክበን” ክትበል መለሰትሉ። መስዑድ ድማ እናሰተቐ፡ “ንሕና ኢና ተጋሪና ብእኺ ዘጸሰና” ክብል መለሰላ።

ሐዳራ ገዲፋ ሐዳር ሃገር

ብስራት ሉል ተስፋይ

ሐንቲ ካብተን ተብዓት ኣደታት/ኣሓት ኢልና እንጽተለን ኣብ ሰውራ ብተወፋይነትን ቆራጽነትን ዓቢ ኣበርክቶ ዝገበርት እያ። ድሕሪ ነጻነትን ናይ መነባብሮ ብድሆ ጸይራ ተወፋይነታ ንሃገራዊ ኣበርክቶኣን ክሳብ ሎሚ ትቐጽሎ ዘላ ሓርበኛእያ።

ከም ኩሉ ተጋዳላይን ተመኩሮኣ ኣነኣኢሳ ስለእትርእየ፣ ይትረፍ ንሓፋሽ ንዝወለድቶም ደቃውን እንተኾነ ኣዘንትያትሎም ኣይትፈልጥን።ከም ባህሊ ህዝባዊ ግንባር እቲ ሃገራዊ ንጥፈት ከም ንቡር ስለእትቐጽሮ ነቲ ሃገራዊ ንጥፈት ናተይ ኢላ ትቐጽሎላ። ዕለተ-ነጻነት፣ 8 መጋቢትን ካልእን ብናታ ተበግሶ ነቲ ጽምብል ዝኸውን ቀረብ ባዕላ ተዳሉ። ክፍሊት ኣይትሓትት ድኻማ ኣይትጽብጽብ!

ሐንቲ ካብቲ ድመቕ ኣበርክቶኣ ኣርማ ሃማደኤ ብስፊ ሰፍያ ንሃማደኤ ዘቐረበቶ እዩ።በዚ ድማ ካብ ናይ ሎሚ ሚኒስተር ዕዮን ማሕበራዊ ድሕነት ወይዘሮ ልኡል ገብርኣብ ኣብቲ እዋንቲ ፕረዚደንት ሃማደኤ ነበር 10,000 ናቕፋ ተሸሊማ።

ለምለም ሓደራ ካብ ኣቦኣ ቀሺ ሓደራ ገብረስላሴን ካብ ኣደኣ ኣምላሰት ወልዱን ኣብ ዓዲ ኣርሐ ተወሊዳ።ወለዳ 9 ደቂ ወሊዶም።ካብዚኣም ኪዳነ ዝብሃል ምንኣሳ ሓዋ ተሰዊኡ።እቶም ዝተረፉ ገለ ብህይወት የለውን፡ ገለ ድማ ኣብ ኤርትራን ወጻእን ይነብሩ ኣለው።ለምለም ናይ ውድብ ንጥፈት ጓል 14 ዓመት እንከላያ ፈሊማቶ። ለምለምን መዛነኣን ከም ብዓል ትሕሽን ጓል መነኹሰይቶ ትዕበ ትበሃል ካብ ሱዳን ዝመጸትን ምስ ካልኣት ደቂተባዕትን ተወዲበን ሰሩዕ ዝኾነ ንጥፈት ከካይዳ ጀመረን።መዝገቦ ዝተባህለ ወዳቢ ጠርናፊ ነይሩወን።

ካብ እንዳ ዳሽምን ሰንዓፊ መገዲ ሰለስተ ሰዓት ብለይቲ ተጓዲዞም ነቲ ናይ ዓይም ናይ ጀርዲን ፍርያት ከም ኮሚደረን ሽጉርትን ረቡዕን ቀዳምን ናብ ሰንዓፊ እናመጽኡ ይሸጡ።በቲ ፖዝብ ድማ ንተጋደልቲ ዘድሊ ናውቲ ከም ኮንን፡ ኩሹፍ፡ ባይላ፡ መርፍእ

ዝኢኣም ንኣበታትን ኣደታትን ተማልኡልና እናበሉ ይልእኹ።ኣብ መንጎ ደቂተባዕትን ደቀንስትን ዝነበረ ዝምድና ከም ኣሓትን ኣሕዋትን ብምንባሩ እቲ ስራሕ ጽፉፍን ስሉጥንዮ ነይሩ።

ለምለም ንመዛነኣ ንመርዓ ኣብዮን ኣብቲ ናይ ገድሊ ንጥፈት ክሳተፋን ምስ ተጋደልቲ ክቐርባን ዝረኣያ ደቂ ዓደን ደርፊ ኣውጺእናለን።በቲ ደርፊ ዝሓረቓ “ስለምንታይ ንሕና ንጽረፍ ዘይተጠንቐቐልና” ኢለን ክጣርዓ ከለዋ፡ ለምለም ግን ነቲ ደርፊ ባዕላ መለሳ ደጊማቶ።ከም ዘይትግደስለን ስለዘርእየተን ድማ ኣቋሪጾንኡ።እዚ ፍሉይ ጥበብዚ ኣብ ኮለጅ ኣቲኻ ዝርከብ ረቂቕ ጥበብ ዘይኮነ ተፈጥሮኣዊ ትዕድልቲ እዩ።

እቲ ሽዑ ግዜ ዝበዝሐ ዓድታት ዓቃባዊ ስርዓት ስለዝነበሮ፡ተሳትፎ ናይ ደቀንስትን ባዕሉ ሰውራዮ ነይሩ።ክሳብ እቲ ንቐሓት ዘስፍሕፉሕ ድማ እተን ፈለምቲ ደቀንስትን ከም በዓል ለምለምን ብጽታን ኩሉ ዓይነት ብድሆ ክገጥመን ግድን እዩ።እቲ ዝገርም ወለዲ ከይተርፉ ንመርዓ ጓልኩም ሃብና ምስ ዝብልዎም “ኣይፋልኩምን ንዓኹም እትኸውን ኣይኮነትን ካልእኩም ድለዩ” ይብልዎም ከምዝነበሩ እናሰሓቐትያ ኣዘንትያትላይ።እቶም ተጋደልቲ ግን ነቲ ህዝቢ በብቐሩብ እናንቐሑ ነቲ ተሳትፎ ናይቲ ህዝቢ ከዓቢ ብዝተፈለለየ መገዲ ከይተሓለሉ ምስራሕ ኣየቋረጹን።

ከም ኩሉ ኣብቲ ግዜ ዝነበሩ ስድራቤት ንለምለም ድማ ወለዳ ከመርዕውዋ ኣሸጊሮማ። ነቲ መርዓ ክትኮልፍን ጋብር ደርዓንቶ ማይጨሎት ምስዝኸዳ ዝነበራ ከይዳ።ካብኡ ንመንደፊራ፡ ኣብ መንደፊራ ኣብ እንዳ ሰብ ስራሕ ብሰለስተ ቐርሺ ጀመራ።ንኹቕ ግን ኣይለእኹን ኢላቶም ምእንቲ ዝፈልጥዋ ሰባት ከይትረክቡ።ኣብቲ ስራሕ ኣይጠዓማን።ካብኡ ወጺኦ ኣብ እንዳ ዘርኣይ ቐሺ ሃይለ ዝበሃል ብዓል ድባርዋ ብዝ ቅርሺ ተቐጺራ ብኸብሪ ድማ ሓዘማ።ኣርባዕተ ወርሒ ድማ ሰራሓ።

እዚ ኹሉ ክትጥንቐቕ ሓደ መዓልቲ ግን ንኹቕ ምስ ተላእክት ዝፈልጥዋ ሽቃጦ ርእዮማ።ዚ ምስ ሰምዐ ረዘነ ሓዋ ናብ ዓዲ ንኸመልስዋ ምስ ብዓልቲ ቤቱ ናብቲ ትሰርሓሉ ቦታ መጸኢ።ብኣጋጣሚ እቲ ዘስርሓ ዝነበረ ዘርኣይ ምስ ረዘነ ሓዋ ዝፋለጡ ኮይኖም ጸኒሖም። ምስ ረዘነ ብምርድዳእ ዘርኣይ ባዕሉ ናይ ይሕለፍ ፍቓድ ኣውጺኡ ንኣስመራ ሰዲድዋ።ለምለም ንዘርኣይ በቲ ሰናይ ተግባሩ ከትመስግኖ ድሌትኡ እንተለዋ ክሳብ ሕጂ ብዘይምኽኣላ ግና የተሓሰበ።

ኣብ ኣስመራ ምስ መጽአት ብዘይድሌታ ምስ ዮውሃንስ ኣስገዶም ዝተባህለ ተመርዕዮ።ኣብ ቪላጅ ሓዳር ጀመራ።እቲ ሃገራዊ ስራሕ ድማ ደድሕራኣ ስዒቡ። ብመገዲኣም ዝተባህለ ድማ ቀጸላቶ።ለምለም ንኣለም ካብ ዓዳ ከይወጸት እያ ትፈልጦ።

ኣለም ኣብቲ እዋንቲ ሓላፊ ናይ መረታ ሰበነ፡ ሃዘሞ፡ ጸርና እንዳ ዳሽምን ከባቢኡን እዩ ነይሩ።ናብ ኣስመራ ድማ ብውድባዊ ስራሕ ምስ መጽኦ ንለምለምረ ኺብዋ።ኣለም መጀመርያ ከም ኢዱ ዝሃበ (ወደገባ) ተመሲሉና ብእንዳ ሓውብኡ ሓድሽ ተላ ዝተባህሉ እዩ ከይዱ።

ሓወቦኡ ብሕርቃን “ጅግና ኔርካስ ወኸርያ ክትከው ንዝ ኣየእተወካንዮ” ኢሎም ሰጉጎሞ።ካብኡ ናብ ለምለም ይመጽኡ።ኣለም ምስ ብዓል ቤታ ኣዝማድ ስለዝነበሩ እዩ ናብ ገዝኣ ከይዱ። ‘ለምለም ኣነ ኣይጠዓማንን

ኢደይ ሂብ ምስ በላ፡ ብተመሳሳሊ ለምለም ድማ “ጅግና ኔርካስ ከትስልም፡ ሞይትካ ኔርካ እንተትኸውን ምሓሸካ ባዕልኻ” ኸ ህይወትካ ዘይተሕልፍ ደገመቶ።

ኣለም ድማ “ኣይከአልኩን” ኢሉ መሊሱላ።እዚ ስምዒታን እምነታን ንምፍላጥ ዝገበር ሜላ እዩ ነይሩ።ለምለም ገና ኣብ መትከላ ከምዘላ ምስኣረጋገጽ፡ ወደገባ ከምዘይኮነን ብስራሕ ከምዘመጸአን ገናውን ከትተሓባበር ምዃና ኩሉ እቲ ሓቂ ነገርዎ። ብድሕሪኡ ኣለ ምምስ ክልተ ብጾቱ ኣፋሊጡዎ።ለምለም እቲ ኣብ ዓዳ ከላ ዝጀመረቶ ስራሕ ውድብ ንክትቅጽሎ ድልወቲ ምዃና ነገራቶ።ንብዓልቤታ ንኸውደብ ሓሳብ ኣቕሪቦምላኳ እንተነበሩ፡ ብዓልቤታ ግን ብባህርይ ምክንያት ነቲ ስራሕ ናይ ውድብ ከምዘይከእሎ ኣጸቢቓ ስለእትፈልጥ ኣይከውንን እዩ ኢላቶም።ንበይና ነቲ ንጥፈት ተታሓሒዛቶ።ከምቲን ዝበዝሓ

ህይወቱን ኣብ ኢደን ዓሚኹን ዝቃለሳ ዝነበራ ኣብ ኣስመራ ኮይና ኣብ ዝተፈላለዩ ሓደገኛ ስራሕ ትዋፈር ከም ዝነበረት ድማ ተዘንቱ።

እቲ ዝበዝሓ ስርሒትን ሓፋሽ ብቐሊሉ ክግለጽ ዘይከአል ፍጻመታት ስለዝኾነ እናመረጸትን እናሓሰበት እያ ነቲ ታሪኽ ሰውራ ኣዘንትያቶ።

ዝእም ኣብ ቪላጅ ብእንዳ ሓሸማ ኣብ ዝፍለጥ ከባቢ እዩ ነይሩ።ኣብቲ ከባቢኦም እንዳባይ እምባዩ ዝተባህሉ ብዓል ዓዲ ያቆብ ስታላ ስለዝነበረቶም ከም መዋፈሪት ይጥቀሙላ ነይሮም።ተኸለ ዝብሃል ስራሕተኛ ንግሆ መጸኡ ሓሊቡ ምስ ከደ፡ ብድሕሪኡ ኣብታ ቦታ ኹሉ ምስጥራዊ ስራሕ ይሳለጥ።ንክትሰርሓሉ ምቹእ፡ ጎረቤት ዮብልካ ዝዕንቅፍ የለ፡ ላም ሓሪር እያ ጎረቤተይ ነይራ ትብል ለመለም። ንላም ሓሪር እንተትጽሕፍላ ክንደይ ጽቡቕ ነይሩ ብኣድንቕት ትዝክር! ብዓልቤታ ኣብ ናይ ጀርዲን ስራሕ ንግሆ ሰዓት 5 ተሲኡ ሰዓት 10

ስለዝምለስ ብዙሕ ስራሕ የሳለጥ ነይሩ።

ብኣውርኡ እቲ ቦታ ጥቓ ናይ ጦር ሰራዊት ‘መድፈኛ’ ስለዝነበረ ዝጥርጥረካ የለን።እዚ ሓደ ካብቲ ዘስደምም ድፍረት ናይ ለምለምን ብጾታን ምዃኑ ነብሰ ግለጽ እዩ።እቲ ንዘበነ ደርጊ ዝፈልጥ ሰብ፡ ይትረፍ ጥቓኦም ኳንካ ንተጋደልቲን ፈዳይን ንከተእንግድ፡ ሰላማዊ ኳንካ ኣብ ከተማ በዛ ጥቕኦም ንክትሓልፍ ክሳብ ክንደይ ዘፍርህን ዘሸቑርርን ከም ዝነበረ ፍሉይ ዝኸሪ እዩ።

ኣብቲ እዋን ካብ ጸላእቲ ብዘይፍለዩ ደቂ ሃገር ከድዓትውን ስለዝነበሩ ሕማቕ እዋን እዩ ነይሩ።ነቲ ሃገራዊ ዕዮ ንክተሳልጥ ዝተፈላለዩ ብልሓት ከትጥቀም ዘገድድ እዩ ነይሩ። ለምለም ድማ ንብረት ብዘይ ስክፍታ ንክተብጽሕ ናይ ዝእር ርእሳ ሜላ ተጠቑማ እያ ነቲ ዝተዋህባ ስራሕ እትዓም።ንኣብነት ኣብ ሓደ ስርሒት ናብ እንዳ ፖሊስ ንክትኣቱ ዝተጣበቡቶ ጥበብ ብኸምዚ ዝስዕብ ትገልጽ። ‘ኣንቲ ኣኸዛ ሃብቱ እትበሃል ኣብ ፓራዲዞ ኩቦ እትሸይጥ ነይራ።ካብ እስታላ እንዳ ገረዝግሄር ዓንደመስቀል ወሲዳ ጎድጉዳ ንሓደ 10 ሰንቲም ትሸይጥ ነይራ።ለምለም ምስኣ ተመሓዝያ ኩብ ከትሸይጥ ጀሚራ።ለምለም ነዚ ስራሕ ዝጀመረቶ ኩብ ትሸይጥ ተመሲላ ናብ ዝተላእከቶ ቦታ ንክትኣቱ እዩ። ናብ ካምቦ ፖሊስ፡ ንሓደ ብጻዮም ኣብኡ ዝብጻሕ ንብረት ስለዝነበሮ ከም ሸያጢት ኩቦ ኮይና ኣትያ ኣብጸሓትሉ።

ለምለም ነቲ ብዘይስክፍታ ዝተዋህባ ንጥፈት ከተካይድ ዝነበረ ኩነት ግን ዕንቅፋት ኣጋጢሙዎ። እዚ ድማ ኣለም ናብ ዓዲቐይሕ ንክቐየር ትኣዛዝ መጸእዎ። ምስ ሓዳራ እንከላ ቤቶም ናይ ብዓል ኣለምን ብጾቱን መሳርሒት ቦታ እያ ነይራ።ኣለም ምስ ከደ ንለምለም ኣይጠዓማን።ንሱ እንከሎ እቶም ብጾቱ ክመጽኡ ከለዉ ኣዕሩኽ ናይ ኣለም እዮም ብድሕሪኡ ግን እቶም ዝኣትዉ ውዳባትን ተጋደልትን ንክጥርጠሩ ቃልዕ ስለዝኾነ ንለምለም ስቕያት ኮይንዎ።

ስግኣታ ኣብ ጥርዚ በጺሖ ናብ ሜዳ ከትወጽእ ሓሳብ ኣቐሪባ። ኣብቲ ዘለኹዎ ዝግበየ ስራሕ ብምባል ኣቐቢጸማ።ለምለም ይትረፍ ኣኺላ፡ ኣብ ንኡስ ዕድሜኣ ደቂ ዓዳ ምስ ደረፋላ ኮቦር ሒዛ ዝደገመትለን፡ ብተመሳሳሊ ነቲ ዘዋ ርእያ ዝብል ናይ ጎረባብቲ ሕሜት ነቲ ናታ ንናይ ብጾታ ንሃገራዊ ዕማም ዝዕንቅፍ ክሳብ ዘይኮነ ዓጂብዎ ኣይፈልጥን እዩ።

መወዳእታ ነቲ ናይ ውድብ ስራሕ ከምቲ ዝድለ ንክትነጥፍ ከትፋታሕ ወሲና።ንክትፋታሕ ምእንቲ ዝተፈላለዩ ብዓል ቤታ ዝጸልኣ ስራሕ ኮነ ኢላ ትፍጽም ንሱ ግን ኣቐቢጹ ምፍታሕ ኣብዩ።መወዳእታ ኣነ ፈትዮኮ ኣይተመርዓኹኻን ብዓል ረዘነ ሓወይ ደቂ ማሕበሩ እዮም።ኣነ ካብ ቀደመይ ከምርዖ ሓሲብ ኣይፈልጥን እዩ ኢላቶ።ንሱ ከም ብዓልቲ ቤቱ ጥራይ ድኣምበር፡ እቲ ምስጢራዊ ስራሕ ስለዝይፈልጥ ምስ ካልእ ሰብኣይ ከይርእየኪ ኢሉ ብጭካነ ከም ዝሃረማን እቲ ጉዳይ ከይተዓባበ ግን ግብረ መልሲ ከትህብ እናኸኣለት ስርሓ ከይዕንቅፋ ተጸሚማ ከም ዘሕለፈቶ ብምግራም ተዘንቱ።

እዚ ፍሉይ ታሪኽ እዚ ከትነግረኒ ከላ እተን ንኣዳሪይ ኢለን እናተሳቐየ

ዘሐልፍኦ፡ ንቡር ዘይፈተንና ኢሊን ዝሰቅዮ፡ ካልኣትን ደቀንስትዮ ኣብ ሓንጎላይ እናሓሰብኩ እየ ብምግራምን ምድናቕን ሰሚዒያ።

ለመለም ከምቲ ዝተሓበረቶ ከም ቀደማ ናይ ከተማ ንጥፈት ቀጸላቶ። እቲ ዝበዝሐ ፍጻሜታት ዕወት እዩ ነይሩ። ግን ሓደ መዓልቲ ንሳን ብጾታን ካብ ሞትን ማእሰርት ንዝወጽእሉ ፍልይቲ ዕለት ከም ሓደሽ ፍጻሜ ትዝክር። ሓደ ህዝቢ ዘሸገረ ናይ ደርጊ ሓላፊ ተቐንጺሉ። እቲ ሓበሬታ ምሉእ ስለዘይነበረ እቲ ኩነታት ከምቲ ዝተጸበደም ኣይጸንሐምን። እዚ ድማ እቲ ፍጻሜ ዕወትኳ እንተነበረ ሓለዋ ግን ካብ ትጽቢቶም ወጸኢ ኮይኑ ጸኒሕዎም። እንተላይ ሲቭል ዝተኸድኑ ኣባላት ጸጥታ ጸኒሖም ደድሕራኦም እናተኮሱ ጎረቤቶቦም።

ኣብዛ ፍልይቲ ፍጻሜ ብቻላታ ለመለም “ኣነ ናብ ዓቕብ ገጸይ ወጺኦ ምእንቲ ክቐትሉኒ ኢላ እየ።” ንሳቶም ኣብ መሬት በጥ ኢላ ክጸንሖም እየም ተጽብዮም። ንዓይ ተኩሶም ምቐተሉኒ ግን ክሕዙኒ ስለዝደለዩ ደድሕረይ ጎረቤቶቦም። ኣነ ቀልባዕቀልባዕ ከይበልኩ ትኽ ኢላ መገደይ ቀጸላ። ጽንሕ ኢላ እታ ላዕለወይቲ ክዳነይ ኣውጺኤ ምስተን ኣብኡ ዝነበራ ኣንስቲ ተሓዊሰ ጥውይ ኢላ ከይደ። እቶም ብጾተይ ናበይ ከምዘበሉ ኣይፈለጥኩን።” እቲ ዝገርም ለመለምን ብጾታን ነሕድሕዶም ኣይፋለጡን እየም። “ኣብ ስራሕ ኢኻ ትራኽብ። ዘዝተወህበካ ዕማም ዕወት ኬንካ ክትወጽእ ጥራይዮ እቲ ዕላማ” ትብል።

ምናልባት እቶም ብጾተይ እንተታሒዞም ናብ ዝዞይ ከይመጽኡኒ ካብ ዝወጸኦ ውጫ። ዝበጸሐ ምሳይ ዝነበረ ክዳን ቀይረ መሊሰ ወጺኦ። ኣብ ጃርዲን እንዳባይ በርህ ዝበሃሉ ከይደ ኮፍ ኢላ። ድሕሪ ነዊሕ ትጽቢት ስለዘይመጽኡ ግን ንዝዞይ ከይደ። ነቲ መልእኽቲ ኣብ ንሓፍ ደርብዮ ንዝዞይ ከይደ። ምስ ተመለስኩ ረጅቢያ ናይ ብሓቂ ቀሪኒ። ዝኾነ

ሽልማት ዝረገሱት ኣርማ ሃማደኤ ብሰፊ

ተልእኾ ይፍሸል ይተዓወት ብዘየገድስ ክጠፍኡ የብሉን። ጥብብ ተጠቐምካ ክትዕቅብ ግድን እዩ። እዚ ሕጂ ኣብ ተዋስኦ ዝርከብ ንኣብነት ከም ስርሒት ኮማንዶን ዘይወዓሎ ከእምኖ ይሸገር ይኸውን። ግን ከኣ ብኸማና ሰባት ዝተፈጸመ ፍሉይ ቅያ እዩ።”

ናይ ለመለም ስርሒት ኩሉ ኣብ ከተማ እዩ ነይሩ። እቶም ደቂተባዕትዮ ዝኾነ ነገር ክሕዙ ኣይጥዕሞምን እዩ። ደቀንስትዮ ግን ሕምባሻ፡ ሸኮር፡ ኮሚደረ ሸጉርቲ ከም ዝሓዛ ተመሲለን ዕጥቅን ስንቅን ካልእ መልእኽቲ የበጸጽሓ ነይረን። ለመለም ድማ ኣብ ዘምበሊ ሸጉጥ፡ ፈንጂን ካልእን ተሰኪማ ኣብቲ ብጾታ ዝጎዓዝዎ ተጎዓዝ ነይራ። ኣብ ገዝኦ ተቐምጥ። ፍርሒ ኣይተዓደላን። እቲ ዝገረም እቲ ድፍረታ ማዕረ ተወፋይነታ ዕላማኦ ክሳብ ሕጂ ኣይገደፋን። ንኣብነት ድሕሪ ነጻነት ኣብ ወከማ ከም ሓላዊት ኮይና ኣብ ትሰርሓሉ ዝነበረት፡ ሓደ ናይ ለይቲ ሓላዊ ብሕማም ምኽንያት ከብኩር እንከሎ፡ ንሳ ትትክኦ ከምዝነበረትን፡ ነዚ ዝፈለጠ ናይቲ እዋን ናይቲ ትካል ኣካዳሚ ከተቋርጾ ከምዝገበረን፡ እናጨረቐት ኣስሒቓትኒያ።

ንለመለም ነቲ ሓደገኛ ሰውራዊ ንጥፈት ንክትቅጽል ዘኸለኣ ሓይሊ እንታይ ምዃኑ ምስ ሓተትክዋ፡ “ዝገርመኪ እዩ ኣይትኹለፍን እቲ ክትገብር ዝደለኻ ብብዓቕምኻ ክትዛዝም ትደሊ። ንእሽቶ እንተኣበርኪትካ ትሕጎስ። እታ ዝተዓወትካላ መዓልቲ ትሕጎስ። እታ ሞት ከምዘላ ትፈልጥ እምበር ክወልድ እየ ደቀይ ከዕብይዮ ባንዴራ ክርኢ ኢልካ ኣይትሓሰብን። ኣነ እጃመይ ከበርክት እየ ካልኣት ድማ ይትክእዎ፡ ይስዕቡ። እታ ዓወት ከም ትመጽእ ትፈልጣ ኢኻ ጭቡጥ ነገርዮ። ነጻነት ክርኢ ኢልካ ግን ኣይትሓሰብን። ፍቓድ ኣምላኽ ኮይኑ ግን ነጻነት ክንርኢ በቛዕና።”

እዚ ፍሉይ ንቕሓት ከምዝነበረ ብግልጺ እያ ኣዘንትያትላይ። “ንኹሉ ኪጋጥም ዝኸኸል ሓዲጋ ፍሉይ ጥንቃቄን ኸንገብር ንሕበር ኢና፡ ተታሒዞም/ዘን ምስ ትሰምዕ ናተይኸ መዓስ እየ ትብል፡ ግን ክሳብ ትተሓዝ ከበርክት ኣለኒ ክዕወት ኣለኒ ትብል። ትቐጽል ክስብ መስዋእቲ!”

ለመለም ከይወለደት ክትፋታሕ እኳ እንተ ኣንቀደት ካብ በዓል ቤታ ነበር ወድን ጓልን ወሊዳያ። ለመለም ጥቕሚ ናይ ትምህርቲ ኣጽቢቐ ስለዝርድኦ ንደቃ ዝለዓለ ትምህርቲ ክብጽሑ ጽዒራ። ንደቃ ኣበን ኣደን ኮይና በይና ኣዕብያቶም። ወዳ ንክሕግዝ ትምህርቲ ገዲፉ ስራሕ ክጅምር ምስ ሓተታ ትምህርትኻ ንፋዕ፡ ካልእ ኣይደልይን እየ ኢላ ብትሪ ተቐቐማቶ። ከምቲ ዝተመነየቶን ዝጸዓረቶን ድማ ወዳ ኣይሓመቐን። ካብ ኮለጅ ሓመልማሎ ብዲግሪ ተመሪቐ። ለመለም እዛ ዲግሪ ናትኪ እኮ እያ ከም ዝብላ እናተሓበነት ገለጸትላይ። ኣብዚ ግዜ ክልቲኦም ደቃ ሰብ ሓዳርን ውሉድን ስለዝኾኑ ደቂደቃ ብምርኣያ ንፈጣሪኣ ተመስግን።

እዚ ሓጺር ታሪኻ ሰሚዕካ፡ ለመለም ሓንቲ ካብተን መትከላውያን ኣንፈተን ከይሰሓታ ክብርታት ህዝባዊ ግንባር ብግብሪ እናርእየትን እናመሃረትን እትነበር ዘላ ዜጋ ስለ ዝኾነት ዕድመን ጥዕናን ዕብየትን ይምዘላ። ነዚ ታሪኽ ክስንዶ ዝሓበሩኒውን በቲ ተወፋይነታ ዝድነቐ ወረስቲ እየም።

ዲያስፖራ

ወርቃዊ ክብርታትና ዓቂብና ንቕድሚት ንገሰግሰ

መርሃዊ ታደሰ

ልዑል ናይ ምብህሃል ክእለትን ርእሰ ምትእምማን ትውንን መንእሰይ'ያ። ካብዚ ወርቃዊ ክብርታት ዝውንን ሕብረተሰብ ኤርትራ ብምፍጣራ፡ ኣዝያ ሕብንቲ ምዃና ትገልጽ። እዛ፡ ኣብ ስደት ተወሊዳ፡ ኣብኡ ዓቢያን ተማሂራን፡ ከም ኩሉ ኣብ ውሽጥን ወጻእን ሃገር ዝቐመጥ ኤርትራዊ ዜጋ፡ ሃገራዊ እጃማ ኣብ ምብርካት ትርከብ ዘላ ኣብነታዊት መንእሰይ ደያኒት ሃይለ፡ ኣደ መንበር ሃማደኤ ዞባ ካናዳ ኮይና፡ ዕድምቲ ጋሻና ጌርናያ ኣለና - ሰናይ ንባብ።

- ናብ ውዳበ ሃማደኤ ብኸመይ ተጸንቢርኪ፤

ኣነ ከም ዝበዝሕ ኣብ ስደት ተወሊዱ ዝዓበየ ኤርትራዊ ዜጋ፡ ኣብ ኩለን ማሕበረ ኮማት ናይ ኤርትራ እናተሳተፍኩን በዘን ማሕበረ ኮማት እዚኣተን እናተሃነጽኩንዮ ዓብየ። ከም መንእሰይን ጓለንስተይትን መጠን እጃመይ እናበርከትኩ እንከለኹ ድማ፡ ኣብ 2019 እዋን ኮቪድ ፕረዚደንት ሃማደኤ ወይዘሮ ተኽኣ ተስፋሚካኤል ኣብ ዝተረኸበትሉ፡ ብማንዛ ኣብ ዝተኸየደ ምርጫ ኣደ መንበር ሃማደኤ ዞባ ካናዳ ኮይነ ተመሪጸ። ካብ ሽዑ ክሳብ ሕጂ ኣደ መንበር ሃማደኤ ዞባ ካናዳ ኮይነ እስርሕ ኣለኹ።

- ምስ ሃገረ ካናዳን ንጥፈታት ሃማደኤ ኣብ ዞባ ካናዳን ከተላልይና፤

ሃገረ ካናዳ ብፕራይም ሚኒስተር እትመሓደር ኣዝያ ዓባይ ሃገር'ያ። ኣብ ዓቢይቲ ዞባታትን ንኡሳንን ዝቐመጥ ልዕሊ 35 ሚልዮን ህዝቢ ዝነበራ፡ ንኣስታት ሽዱሽተ ወርሒ ኣዝዩ ቆራሪ በረድ ከትብሎ እትኸእል ክለማ ዘለዋ ሃገር'ያ። ካናዳ ካብ ዝተፋላለየ ክፍለ ዓለማት ዝመጽኡ ብዙሓት ስደተኛታት ዝቐመጡዋ ሃገር እውን እያ። ሃማደኤ ዞባ ካናዳ እምበኣር ኣብዚ ክጠቐስልካ ዝጸናሕኩ ቅርጺን ትሕዝቶን ዘለዋ ሃገር ኢና ንጥፈታትና ነካይድ። እቲ እንካይዶ ንጥፈታት ብቐንዱ ምንቃሕን ምውዳብን ኣብ ሃገረ ካናዳ ንዝቐመጣ

ኤርትራውያን ደቀንስትዮ።

- ንክሊማ ሃገርና ምስ ናይ ካናዳ ብምንጽጻር ከመይ ትርእይዮ፤

ክሊማ ሃገርና ተመኒኻ ዘይትረኽበ እዩ። ምስ ናይ ካናዳ ከተነጻጽሮ ዘይሕሰብዮ። ካናዳ ኣብ እዋን ክረምቲ ግብ ዝበለ ጸልማት'ዩ። ቀትርን ለይትን ሰዓት ርኢኻ እንተዘይኮይኑ ብዓይንኻ ክትፈላልዮ ኣሽጋሪ'ዩ። እዚ ኩነታት እዚ ከኣ ኣብ ኣእምሮ ደቂ ሰብ ነውጺ ዝፈጥር'ዩ። ኣብ ሃገርና ምስ ምብራቕብ ምዕራብን ጸሓይ፡ ምረት ጸሓይን ዛሕልን ኣተሓሳዚካ ሰዓት ክንደይ ምዃኑ ክትግምት ትክእል ኢኻ። ኣብ ሃገርና ዘሎ ክሊማ ሰብ ንኸነበረሉ ኣዝዩ ምቕእ እዩ። ማሕበራዊ ህይወትናን ኣነባብራናን እውን ብኡ መጠን ዝተፈላለየ እዩ። ኣብ ኤርትራ ሓባራዊ ህይወት እዩ ዘሎ፤ ኣብኡ ግን ከምኡ ኣይኮነን።

- ስታፌን ብቐዓትን ኤርትራውያን ደቀንስትዮ ነበርቲ ካናዳ ብኸመይ ትግምግምዮ፤

ኣብ ኩሉ ነካይዶ ሃገራዊ ንጥፈታት ኩሉ ግዜ ቅድሚት ዝሰርዓ እተን ደቀንስትዮን። ንኹሉ ብድሆታት ሰጊረን ከኣ'የን ሃገራዊ መደባት ንምዕዋት ኣበርቲዐን ዝሰርሓ። ምስቲ ቅድሚ ሕጂ ዘይፈልጠኦ ዝነበራ ቋንቋን ባህልን ገጢመን ድማ እየን ሃገራዊ በዓላትና ኣብ ምድማቕን ሃገራዊ ክብርታትና ኣብ ምድንፋዕን ልዑል እጃም ዘበርክታ ዘለዋ። ኣብ ስደት'የን ዘለዋ። ነቲ ስርዓት ናይቲ

ዝነበራሉ ዘለዋ ሃገር ክኸተላ ግዴታ ኣለወን። እንተ ዘይተኸተለናኦ ክነበራ ኣዝዩ ኣሽጋሪ'ዩ። ኣብ ሃገረን ዝጥወሩ ስድራቤት ኣለዉወን። ኣብቲ ዝነበራሉ ሃገር ዝሕግዘን ሰብ የለን። ኩሉ ናብ ስርሐ'ዩ ዝጎዱ። ንዘጋጥመን ሽግራት ኩሉ ባዕለን'የን ዝፈትሐኦ። ኣብ ስደት ናይ ኣደነት ሓላፍነት ተሰኪምካ ክትሰርሕ ኣዝዩ ከቢድ'ዩ። ደቀን ብምዕራባዊ ባህሊ ከይጽለዉ ኩሉ ግዜ ኣብ ሓለዋ እየን ዝርከባ። እዚ ኩሉ ውልቃዊ ሽግራት እናሃለወን ከኣ ንሃገርና ዘጋጥማ ናይ ግዳም ተጽብኦታት ኣብ ምምካት ልዑል ተራ'የን ዝጸወታ።

- ስደት ብድሆ ጥራሕ ድዩ ዘለዎ፤ ዕድላት የብሉን ድዩ፤

ዕድላት'ውን ኣለዎ። እቲ ዕድላት ምስ ቴክኖሎጂ ኢኻ ትውዕል፡ ምስ ዝተፋላለየ ባህሊ፡ ፍልጠት፡ ክእለት፡ ብቐዓትን ተመክሮን ዝውንኑ ዝተፋላለዩ ዜጋታት ዓለም ኢኻ ትራኽብ። ይኹንምበር ስደት ካብ ዕድላቲ ብድሆታቱ ዝዓቢ። ነዚ ከም ዕድላት ክጠቐስልካ ዝጸናሕኩ

ቴክኖሎጂውን እንተኾነ ብዛወንታዊ መዳዩ ከትጥቀሙ እንተዘይከሊልካ አብ ከቢድ ብድሆዬ ዝሸመካ።

- ዓመታዊ ዝካየድ ገምጋም ሰራሕ ማእከላይ ባይቶን ፈጻሚት ሽማግሌን ከመይ ትረኽብዮ፤

አብዚ ገምጋምዚ ነንሕድሕድና ብፍላይ ከኣ እተን ካብ ወጻኢ ሃገራት ዝመጸእና ወከልቲ ዝተፈላለያ ዞባታት

ዙራ'ም ንሃገርካዮ። አብቲ አዳራሽ ኮይነ አብ መላእ ኤርትራ'የ ዝበጽሑ።

- አብ ዞባ ካናዳ ብዝነጥፉ ደቀንስትዮ ዝተሃንጸ መስልጠኒ ማእከል ኣሎዶ፤

አብ ዓዲ ሿላ ንመስልጠኒ ማእከል ደቀንስትዮ መስርሒ ዝኸውን መሬት ሒዝና ኣለና። እዚ መስልጠኒ ማእከል'ዚ ተሃንጹ አብ መዓላ ንኸውዕል ዕቱብ መደብ ሒዝና

አብቲ ዓውደ ዘተ አብ ጉዳይ ደቀንስትዮ ጽላት ብጽላት እንታይ ከም ዝተሰርሐ ዝገልጽ ብወከልቲ ዞባታት ዝቐረበ ጸብጻባትውን ሰሚዑ። ድሕሪ'ቲ ዝተኻየደ ዓውደ ዘተ ብሃማደኤ ዞባ ማእከል ዝተወደበ ዑደት ነይሩ። አብ ሰረጀቓን ጸሓፍላምን በጺሑ። ሕርሻዊ ንጥፊታት ደቀንስትዮ ተዓዚቡ። አብቲ ዓውደ ዘተ ጸብጻቡ ቀሪቡ ነይሩ እዩ። ማዕረ ከንደይ ውጽኢታዊ ምዃኑ ድማ ብዓይነይ ክዕዘብ ክኣሉ። ብዘይካ'ዚ አብ ዞባ ማእከል ዝርከቡ ዲጋታትን አብ መመንጨዊ ጸዓት ኤለትሪክ በለዛንውን በጺሑዮ።

- አብ መዛዘሚ ትብልዮ እንተሎ፤

ዘለናዮ መድረኽ፡ እዋን መቐይሮዮ። ኩሉ ግዜ ሓድነትናን ወርቃዊ ክብርታትናን ዓቂብና፡ አብ ዞባናን ዓለምናን ንዝቃያየሩ ዘለዉ ኩነታት፡ ብትኹረት ጠሚትና ንቐድሚት ክንስጉም ኣለና። አብ ውሽጢ ሃገር ይኹን ወጻኢ ዘለና መንእሰያት ኩልና ተረከብቲ ሕድሪ ስለዝኾንና አብ ኩለንትናዊ ዕብየት መንእሰያትና ክንዮዚ በጺሕናዮ ዘለና ደረጃ ንምብጻሕ ልዑል ወፍሪ ክንገብር ኣለና ክብል እፈቱ።

ወጻኢ ዝኒፍ ተመኩሮ ኢና ንቐስም። ንዓይ ብፍላይ እቲ አብ ውሽጢ ሃገር ዝካየድ ንጥፊታት ብጸብጸብ ክቐርብን አብ ባይታ ምስ ሰራሕቱ ክግመገምን እንከሎ ኣዝዮዩ ዝምስጠኒ። ብሕጽር ዝበለ እቲ ዝቐርብ ጸብጸብ ንዓይ

ንሰርሓሉ ኣለና።

- ንዓመታዊ ገምጋም ኢኺ መጸእኪ ንኸትዛወሪ ዕድል ረኺብኪዶ፤

ዕድለኛ ኮይነ አብ ሃገራዊ ዓውደ ዘተ ሃማደኤ ንኸሳተፍ ዕድል ረኺበ ነይረ።

ዝወዓለ ይንገርካ ዝሰሐተ ይምከርካ

እመና ሳልሕ

ሰደት ደቂብሰብ አብዛ ዓለም ካብ ዝተቐልቀልሉ ዝነበረን ዘሎንዮ። ሰለዝኾነ ከም ኩሉ ተሪእዮታት ጽቡቕን ሕማቕን ገጽት ኣለዎ። ሰባት ካብ ሓደ ቦታ ናብ ካልእ ቦታን ኣህዛብን ከቀላቀሉ እንከለው ናይ ሰልጣነ፣ ሓሳባት፣ ትምህርቲ፣ ተከናዮ፣ ሞያ፣ ሃይማኖታዊን ማሕበራውን ክብርታት ወዘተ.. ምልውዋጣት ዝኣመሰሉ መኽሰባት ይድለቡ። ሰብ ከም ማሕበራዊ እንስሳ መጠን፣ ሰብ ብምዃኑ ጥራይ ካብ ዝኾነ ኩርናዕ ዓለም፣ ዓሌትን እምነትን እውን እንተኾነ ብሓሳብ ክነበር ዝኽእል ፍጡርዮ። ሰለዚ ድማ እዩ ሰባት ካብ ምንቅስቃስን ሰደትን ዝረኽቡዎ ረብሓ ዓቢ ዝኸውን።

ሰባት ብሰንኪ ግጭታት፣ መግዛእትን ዕብላላን ገለ'ውን ቁጠባዊ ህይወቶም ንምምሕያሽ ካብ ቤቶም ተማዛቢሎም ይሰደዱ። እንተኾነ ግዳ፣ ካብ ሽግር ሃዲምም፣ ንዝኸፈኦ ሽግራት ዝቃልዑሉ ኢጋጣሚታት ማእለያ የብሉምን። ኣበው ከም ዝበልዎ 'ዝወዓለ ይንገርካ ዝሰሐተ ይምከርካ'ዮም ኩነታት ሰደት ከም ዝተጸበየቶ ዘይጸንሓ ዜጋ ተመኲሮኣ ከተካፍለና ኢያ። ዕላላ ይሰዕብ።

ደሃብ ዘርኣይ ሓጸሰ እበኡ። ኣብ ኣሰሙራ ተወላደ ዓብየን ተማሃረን። 12 ክፍሊ ምስ ዘዘምኩ ማትሪክ ተኸፈለ መሕሊፈ ነጥቢ ኣይረኽብኩን። ወደይ ምስ ስድራይ ግዳፍ ናብራ ንምምሕያሽ ኣብ 1993 ናብ ሰዕድያ ሕጋዊ ቪዛ ዝለየ ኣትዮ።

ከም ትጽቢተይ ኣይኮነን። ጥቓኡ ዘይቀርብ ኩነታት ገጠመኒ። እናተኸለብኩኩ ኣርባዕተ ዓመት ምስ ገበርኩ፣ ስድራይ ከፈሊ ናብ ሃገሪ ተመላሲ። እቲ ናይ መጻሕፍ ፍቓድ ወረቐት ኣብ ከክልተ ዓመትዮ ዝኣደሰ። እቲ ዝኸፍኡ፣ እቶም ዘስርሑኻ ጥራይ ኣይኮነን ዝጠቡኹ። ወኪል (ከፊል) ዝበሃሉ ሰውራት ገደብ ስደተኛታት ኣለው። ሃገሪ በጺሕ ምስ ተመላስኩ፣ እቲ ወኪላይ ካብ መዕርፎ ነፍሲቲ ከመልሲኒ ጸዓሩ። በዓልቲ ቤቱን እታ መተዞኣ ኤርትራዊትን ብጠብብራኣ ጸዕሪ ግን ኣትዮ። ድሕሪ ምእታወይ ነቲ መጻሕፍ ወረቐትይ ከይሓድሶ ሓዘዎ ኣጽዒጠ።

ንመካደሲ ፍቓድ ወረቐትይ ዘዘሰራትኩም ገዝተብ ይሰደሉ ገደረ። ቀጻሊ እንተተተትኩ ነቲ ገዝበይ በሊዑ መልሲ ኣይሃበኩን። እቲ ምክንያት፣ ጸሓፊ ካብይ ዝተተቶ ስለዘደረኸበዮ። ኣነ ዝተሰደድኩ ናብራይ ከምኣይሸዮ። ሰብኣይ ደልየ ኣይተሰደድኩን። ዕላማይ ክሰነት ኣይደሸኹን። ጠለቡ ብእወታ ብዘይ ምቕባላይ ካብ ሕርቃን ተጠሊሱዮ ሰጸልል ከምዘኸወን ገደሩኒ።

ኣብ መጨረሻታ ዓቕላይ ምስ ጸበቢ ናብ ኤምባሲ ኤርትራ ከይደ። ኣብቲ እዋንቲ ሓፊ ዝነበረ ወዲ ፊውተራር ዝበኣረኸበዮ። “ኢጃቪ ከንጽዮኡና” ኣለኒ፤ ዕድል ኣይገበርኩን ቀልጢፉ ተቐየሩ። ሰራሕጽምቲይ ከፊትኩ ዝኣሰበኩ፣ 10 ዓመታት ኣብ ሽንኩላል ኣትሊፈዮ። እቲ ወኪላይ ከምኡ ጸሊም ሰውዓዊዮ። ገና ዘይሰልጠን ከምቲ ዝድላ ዘይበጽሐ ድኻዮ። ስደተኛ ብምዃኒይ፣ ኣብይ ከይተረኽብኩይ ብጠብል ተጽዊተላይ። መተዞ ሰባይቱ እውን ኤርትራዊት ከጸላ ደሓር ኣብ ጎሑ ወረና። “ወረቐትኪ ክኣደሰ እንተኾይት መጀመርታ ናይ HIV/AIDS መርመራ ክትገብሪ” ኣለ ንሆሽ፡ታል ወሲዳትኒ። መርመራ ገደረ፣ መልሲ ደርሕኩ እንተበልኩ ሃደቪ ማይ ወረድላ ከይት ነጽ። ጸምይ ገደዲ ኣካይ ነረዮ። ደሓር ናብቲ ሆሽ፡ታል ባልሉ ከይዱ። ጸሓ ትብሊኒ ዝነበረት፣ ወጽኢት መርመራኺ ኣይጸረገዮ። ደሓር ከም ዘረጋጸኹ ግን እቲ ወጽኢት ጸም ኣይነበርኩ። ቋንቋ ብዘይ ምፍላጣይ ባልይ ከምኣልኪ ትብሊኒ ስለዝነበረት ኣብ መጻወድያኡም ኣትዮ ዕጽኢልል ክበል ግዜ ሓለፉ።

ብመንግዲ እታ ኤርትራዊት ወረቐትይ ምላላ ምስ ኣቕበጸ፣ ንኣይ ቤተሰብ ሓገዝ ሓቲተ። ንኡውን ቆቆጸሩ ምስጠለሞ፣ ክንደይ ግዜ ኮላል ኣሎ ገዲፏም። ኣብ ዘበሎ ሰለ ዘይነበረኒ ሓገቲ መርየም ትበኣል ኤርትራዊት ሓብተይ። ኣብቲ ትሰርሐ ስድራ፣ ስራሕ ኣማጺኣትላይ። እቲ

ሰራሕ ለይትን መልክትን ዕረፍቲ ኣይነበርኩን። ካብ 24 ሰዓታት 3 ሰዓታት ጥራይ ክትድቅስ ይፍቀደካ። ዝኸጸብኩ ዝስታረርን መወዳእታ የጠሉን።

ሓደ መልክቲ ኣብ ክሸነ፣ ጋዝ ረሲኒ ገደሩ ተተኩሳ፣ ቅልጽመይ ሓረርኩ። እታ ተሰርሓኒ ከም ሰብ ኣይደንገጽትላይን። ሕክምና ከወሰደኪ ኣይበለኹትን። ሰዓት ስለስተ ናይ ለይቲ እዩ ገደሩ። ብድኻም ተሰኒፈ ምስ ደቀሰኩ ያላ ያኻዳማ፣ ኣለ ናይ ኤሌትሪክ መከላኪ (air conditioner) ኣጥፈኡዮ። ኣብ ታሪሶ ከይን ምሉእ ለይቲ ምውጋሕ ኣብዩኒ ክበኪ ሓዲረ። ንጽባሒቱ ኣይሰርሕን ኣለ ኣብዩያ። እተን ዝርካበን ደግዘይ ወሲደ ተፋንዮ። እቲ ምክልሰት ገደብ የብሉን፣ ድንጋጽ ዝበኣል የብሉምን።

እንደገና ንስድራይ ዝፈልጡ ሰውዓውያን ኣትዞት ስራሕ ኣማጺኦምላይ። እቲ ስራሕ ዝጠብኡ ቆልዑ ምእላይዮ። እታ ኣሰራሕቲይ ሰባይቲ ምስ ሸገቲ፣ ደቃ ምሳይ ገዲፋተም። ነቲ ሓደ ቆልዓ ከሳብ ዝተጸብኩ፣ ነቲ ሓደ ጽናሕ ምስ በልኩም፣ ምስኡ ዘይኣተኹ ኣብ መሕጸቢ ሰውነት ኣሉ በኸዩ። ኣብ እቲ ዝበኸዩ ቆልዓ ሓገቲ ከይፈለጠ ወደይ ስለምንታይ ተብከይዮ ኣሉ ጉንዲ እነከይ ኣላሂመኒ። ንጽባሒቱ ቁርሲ ምድሃው ኣብዮ ሕርቃን ኣይወጸኣላይን። ካራ ገደሩ ከውግኣኒ

ምስ ደለዩ ኣኣወዮ። ኣብቲ ዓዲ ኣኣዊኻ ዝረድኣካ የለን። ከይቀትሊኒ ፈረሐ ከይፈተኹ ተማኸዚ። እቲ ሰብኣይ ቆሪሱ ንሰራሕ ምስ ከደ፣ ታሕቲ ታሪሶ ወፊደ ገወዲ ኣካይ ደዊለ ጸዊዮ። እቲ ኣሰራሕይይ ምስ መጻኣ ወዲ

ኣካይ ኣብ ዝ ጸኒሐዎ። “ኣብ እንዳ ሰዑዲ ከመይ ገደሩ ሰብኣይ ብዘይፍቓድ ይኣቱ” ኢለና። እኩ ደማ “ደማካ ጥሪይ ሃየ” ኢለዎ ተሳላኪዞም። ከይቃተሉ ፈረሐ ደማኻም ይትረፈኒ ኢለሁዞ ወጸኡ።

ድሕረዚ ከሉ ከርተት ኣብ ሆስፒታል ሰራሕ ጀመረ። ኣብ ሰዕድያ ሰራሕ ኣይተላፈለይን። ኣብ 2018 ንነሱ መተመድ ቢን ሳፊማን ኣብ ዝፋን ምስ መጻ ሓይሽ ሕጊ ወጸኡ። ስደተኛታት ሰብኣም ከሉ ሰራሕ ብደቂ ዓዲ ከሰራሕ ተወሰነ። እቲ ሓይሽ ኣሰራሕ ማለ ኣራኻኪሰላይ ማለትዮ። 25 ዓመታት ከርተት ነቲ ዝኸደኩሉ ዕላማ ኣይወቓዕኩን። ቁጠባዊ ሽግረይ ኣይፈታትኩን።

ካብ ስደት ዓደይ ኣትዮ ናተይ ዝበሎ ዝ ይኹን ርኣሶግል ኣየጥረኹን። ናይ ምህራሕ ሽውዝታይ ብኸፍቱ እንኣሎ ተሳይ ገዳድ መጸኡ። ኣብዚ እዋንዚ ቦቲ ዝደኸመኩምን ዝጸዓርኩምን እኩብ ሂኒ ከኸውን ምትጥኡኒ፣ ብኣንጽሩ ምስ ሰብ ተጸገፊ ይኸር ኣላኹ። ከሉ ነገር ካብ ዓድኻ ከይወጸኣካ ኣይትፈልጦን ኢኻ።

ስደት እንተ ዘይፈቲንካዮ፣ ገዝብ ብቐለሉ

ዝርከብ ዝመስሉም ኣይሰኣኑን ይኹን። ስራሕን ገዝብን ክብረትን ኣብ ስደት ኣይርከቡንዮም። ከምቲ ደራፋይ ዝበሎ ኣብ ሃሲርካ ቤትካን ካልእ እንተተረፈ ትሕንቓቕ - ሓቁዮ። ኣብ ሰዑዲ ካብ ስራሕ ወጻኢ እንተኣለሞኻ ትሓቶ መሳል ፈጸሙ የለን።

ዓድኻ ደሕሰሞኻ ይጥግምኻ። ኣብ ዝኸነ እዋን ናትካዮ። ስደት ነደርካ እንተ ዘይጥግምካ ተመሊሲካ ኣብ ዓድኻ ምህራሕ ጸገም ኣይካየን። ገለ ከይተገብኩ ገዳይ ምምላህ ሞቕብ ዝኸኖም ኣለው። እቲ ቀንዲ ጸጋ ኣኣምራኡውን ኣካላውን ጥህና ዓቂብካ ምምላህዮ። ምስ ከሉ ጥህናይ ሰለ ዝተመላሰኩ ሕሰተዮ። ኣብዚ እዋንዚ ቀሲን ኣብ ዓድይ እኸር ኣላኹ። ጸላኢና ምስ ዓዱ ይባተኹ። ኣብቲ ኣብ ሰዑድያ ዘሎ ውጭባታት ሃምዶኤን ህግደፍን ይሳተፍ ነደረ። ቦቲ ምስ ሃሲይ ዝኸበረኒ ምትእስር። ደቂ ስወኣት ኣብ ምትራገዝ። ኣብ በዓላት ናጽነት፣ 8 መጋቢት፣ 20 ሰነ ካልእን

ብምንጥፍ። ዓቕመይ ዘፍቓዶ የበርከት ነደረ። ሰላዚ ደማ ናይ ኣበርከቶይ ምስከር ወርቐት ሓዘ ገዳይ ተመሊሰ። ኣብዚ እዋን ኣብ ሃምዶኤ ተቐጽረ ኣብ ምትትታል ተማሃር ደቀኣኸዮ ዞባ ሳዋ እስርኡ ኣላኹ።

ኣብ መወዳእታ ከምዚ ጋዝመኸር፣ ስደት ዘይተርፍ ካብ ኮነ፣ ናይቲ ዝወርደካ ጸገማት ሓፍኻት ዝወሰድ ኣካል ኣፍልጦ ከህሉ ኣንዳሰን ሓጋዝን እዩ። ዘይምፍላጥ ጸገምዮ። መገገሰቲ ብዘይ ኣፍልጦኡ ዝኸዱ ዜጋታት ሃላዎም ክፈልጥን ክከታተልን የጸገሞ እዩ። ጸገማት ምስ ተኸሰቱ ጥሪይ ናብ ኤምባሲታትን ቆንሰላትን ምኽድ ሓጋዚ ኣይካየን። ኣቐዳምካ ኣባይ ባይናይ ወሳል ትሰርኡ ኣላኻ ክትፈልጥ ይግባእ። ኣብ መወዳእታ ከሰመራላ ዝደሊ ደማ፣ ስደት እተን ዘይመቐኒኣ ናብ ዓድኻ ተመሊሲካ ምእር ከም ዝከኣል ክገርዳእ ይደሊ። ካብ ከርተትን ጭንቀትን ኣብ ዓዲ ጽፍ፣ ቅዳሕት ምስ ቁሪሰ እንገራ ኣብ ዓድኻ።

ካፊይን ዘለዎ ጸገት ምጽገብ ልቢ የቀላጥፍ?

ካፊይን ተሓዘብኩም ብመልክህ መሳተ ተዓሽኑ ዝዳኑ ጸገት ኣገዝብ ህርመት ልቢ ክልወጥ ከምዝኸኸል ተመራመርቲ ኣብ ንቕቕም።

ኣቶም ካብ የጋሪጋሪቲ ቦን-ጀርመን ዝኹት ጉጅጎ ተመራመርቲ፣ ክዚ ከርድኡ ዝኸኣሉ ግ ሰባት ናይ ጸገት መሳተ ድሕሪ ምስታዮም ድሕሪ ሓደ ሰዓት ኣሳኢል ልህም ብምግልግል ከምዝኸኸት ተፈሊጡ። ድሕሪቲ መሳተ ደማ ምጽገብ ልቢ ኣገዞ ዘይዱ ከምዝረኸኩም ኣረዳኦም።

ካብዚ ብምህረኻ ደማ፣ ናይ ጥህና ጸገም ዘለዎም ቈልውን ዓባይቲ ሰባትን ነቲ ናይ ጸገት መሳተ (energy drinks) ከመንደዎ ጸዊም። ብፍላይ ደማ ኣቶም ዘይሰፍሶ ህርመት ልቢ ዘለዎም ሰባት።

ሓደ ካብዞም ተመራመርቲ፣ ብኣብ ሕጂ፣ ናይ ጸገት መሳተ ኣብ መሃርሓት ልቢ እንታይ ጸልዎ ኣለዎ ብገጽር ኣይፈለገናዮን ነደርና። እንተኹን፣ ኣብ ጸገት መሳተ ዘሎ ትሕንቓቕ ካፊይን ካብቲ ኣብ ቦንን ኮካን ዘሎ ዓይነታት ካፊይን ብእነሳተ ሰጻፊ ሰለገዝደድ፣ ሓይሹንቱ ኣመና ኣሳኢ ከምዝገለጾ ኢና ተረዲእና ኢሉ።

ምስ ልዕል ትሕንቓቕ ካፊይን ምውሃድ ብዘተሕሉ ታዊ ጸልዎታት ኣለው። እኣብነት፣ ከምቅልጠፍ ህርመት ልቢ፣ ምግልግል ጸቕቢ ደም፣ ከምቲ ደማ ብዝኸፍኡ መልክዑ ወቕዲ ወይ ሃይባታዊ ሞት ምጥቃስ ከምዝኸኸል እቲ ሓላፊታ የረድኡ።

ኣቶም ተመራመርቲ ኣቶም ኣብቲ መጽናዕቲ ዝተተተፉ ሰባት ኣብ 100 ሚሊ ሊትር 32 ግራም ካፊይን ከምቲውን ኣብ 100 ሚሊ ሊትር 400 ግራም ካፊይን ዘለዎ ናይ ጸገት መሳተዮም ሂሳባዊ። ቦዚ መሃረት ከሉ፣ ናይ ጸገት መሳተ ምህሽ ኣብ ልቢ ናይ ሓጽ ጸልዎ ዘኸደር ከይቲ ረሺህዮ። እዚ ናይ ጸገት መሳተ ብሽመይ ዝሰል ግን ዚረት ከምዝረጋገጾም ኣፍሊጦም።

ምስጋና ሳሙኤል

ስነ ልቦና

ሰዓት መንደቆዶ ሰዓት ስነ-ህይወት፤

የሴ.ፍ. ሃይለማርያም

ጠንቅታት ምፍራስ ሓዳር ብዙሐት እየም፡፡ እቲ ሓደን ቀንዲን ግን ሓድሕድ ዘይምርድዳእ እዩ፡፡ ብልምዲ መብዛሕትኡ ግዜ ደቀንስትዮ ፍትሕ ከጠልባ እንከለዋ ጸገመን ኣብ ዝሕተታሉ እዋን ብድብድብ “ብኑብስይዮ!” ዝብል ቃል የዘውትራ፡፡ እዚ ድማ፡ እቶም መጻምዲ ኣብ ጾታዊ ርክብ ገለ ጸገማት ከም ዘለዎም ዝሕብርዮ፡፡ ናይዚ ዓንቀጽ ቀንዲ ዕላማ ኣብዚ ዘተኮረ ከኸውንዮ፡፡

ንምዃኑ ብዛዕባ ሰዓት ስነ-ህይወት (Biological Clock) ኣንቢብኩም ወይውን ሰምዒኩም ትፈልጡዶ፡ ብዛዕብኡ ገለ ወስ ከንብለኩም፡፡

ኣብዚ ዓውዲዚ ብዙሐት ክኢላታት መጽናዕታዊ ጽሑፋት ኣቕሪቦምዮም፡፡ እንተኾነ ንሕና ከም መራሳዲ ናይዚ ጽሑፍዚ ናይ ብሌክ ታይሰን ሕቶን መልሰን ኢና መሪጽና ዘለና፡፡

ብሌክ ኣብ መጽናዕቱ፡ ንመሳርሒቱ ሄሊን ቶማስ ዘቐረበላ ቀዳማይ ሕቶ ከምዚ ዝብል እዩ ነይሩ፡፡ “ጾታዊ ርክብ መእሰዮ ዝብርሃኒ፡ ንኣካላውን መንፈሳውን ውህደት ትብህግሉ እዋን መዓስዮ፡” ሄሊን ድማ “ንግሆ ካብ ድቃስ ኣብ ዝተበረብርኩሉ ግዜ፡ ምሽት ከኣ ብዙሕ ከይደኽምኩ እንከለኹ!” ክትብልያ መለሳ፡፡ ሕቶ ብሌክ በዚ ኣይብቅዎን፡፡ ኣሰራዩ፡ “ሕጂ ዝነገርከኒ ንሸኪ ስጋዊ ርክብ ንምፍጻም ትደልዩሉ ግዜዮ፡፡ ግን ድሌትን ክውንነትን ነንበይኑዮ፡፡ ንድሌት ሰብኣይኪ ምስቲ ንሸኪ ትመርጽሉ ሰዓትን እዋንን ዘሎ ምጥዕዓም ሸለል ዝበልከዮ ትመስሊ፡፡” ብሌክ ካብ ሄሊን ክመጽ ዝኸዕል ግብረ-መልሲ ኣቐዲሙ ዝተረድኦዮ ዝመስል፡፡ ሄሊን ከኣ ኤ፤ እወ... እንታይኹም ክገብር፡፡” ኢላያ መለሳ፡፡

ሄሊን ንድሌት መጻምዳ ዓንቃጺ ዝኾነ ኣካይዳ፡ ንፍቕሪ መንሸሮ ምዃኑ ኣይተረድኦን፡፡ ቅዝዝ ኢላ ድማ ንሕቶ ብሌክ ከምዚ ብምባልያ መልሲ ሂባትሉ፡፡ “በዓል-ቤተይ ጾታዊ ርክብ ከንፍጽም ዝመርጽ ሰዓት

ምሸትዮ፡፡ እዚ ድማ ኣነ ድቃስ ዝደልየሉ ሰዓትዮ፡፡ ኣብቲ ሰዓትኒ ኣዝዩ ስለ ዝደክም ኣይኮነንዶ ስጋዊ ርክብ ክፍጽም...” ኢላ ዘረባኣ ከይወድኣት ኣንጠልጢላ ሓደገቶ፡፡ ብሌክ ትንታኣኡ ከቕርብ እንከሎ “ሓቃያ!” ድሕሪ ምባል፡ ናይ መብዛሕትኣን ደቀንስትዮ

ጸገማት ከም ዘንጸባረቑት ይገልጽ፡፡ እንተኾነ ህይወት ሓይሎ መጻምዲ (ብፍላይ ንጾታዊ ርክብ ብዝምልከት) ኣብ መንደቕ ዝኣም ብዝተሰቐለ ስዓቶምዮም ዝምርሑ፡፡ ምስ መሰዩ ኣብቲ ብኣርባዕተ መንደቕ ዝተኸወለ መደቀሲ ክፍሎም ጥራይ ዝፍጸም ጾታዊ ርክብዮም ከም ሕጊ ርዲሞም ዝቐበሉዎ፡፡ እዚ ግን ፍጹም ግጉይ ኣተሓሳስባን እምነትንዮ፡፡

ሰባት ከምርሑ ዘለዎም ኣብ መንደቕ ብዝተሰቐለ ሰዓት ዘይኮነ ብስነ-ህይወታዊ ሰዓቶም (ባዮሎጂካል ክላክ) ከኸውን ኣለዎ፡፡ ኩነተ ኣእምሮ (ሙድ) ክሕልውን ክናበቡን ከኸእሉ ይግባኣም፡፡ ግዜ ብዘየገድስ፡ ኣብ ውሑሰን ካብ ስነ-ምግባር ወጻኢ ኣብ ዘይኮነን ቦታ፡ ብኣካላውን መንፈሳውን ውህደት ዕግበት ክረኽቡ ይኸእሉዮም፡፡ ስጋዊ ርክብ ንምፍጻም ዝተመደበ ሰዓት፡ ግድን ለይቲን ኣብ

መደቀሲ ክፍሊን ጥራይ ዝተደረተ ኣይኮነን፡፡ እዚ ማለት ድማ፡ ስነ-ህይወታዊ ሰዓቱ ክሳብ ዝሓለወ ኣብ ውሽጢ ዝኸኣ ኣብ ዝኾነ ሰዓትን ቦታን ምፍጻም ይከኣልዮ፡፡ ምክንያቱ ፍቕሪ ግዜን ቦታን ዝዓግቶ ስለዘይኮነ፡፡

እዚ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ ናይ ብሌክ ሓሳብዮ፡ መጽናዕታዊ ወጽኢት እቲ ስነ-ፍልጠት ከም ዝሕብር፡ ሆርሞኖት ጾታዊ ርክብ (ናይ ተባዕታይን ኣንስታይን) ብልዑል መጠን ዝነቓቕሑሉ ግዜ ንግሆዮ፡፡ ብኣንጻሩ ምሽት እቶም ሆርሞኖት እናተዳኸሙዮም ዝመጹ፡፡ ነዚ ኣብ ግምት ብዘይምእታው ምሽት ጥራይ ጾታዊ ርክብ ክትፍጽም ምድላይ፡ ዘምጽኦ ኣሉታዊ ጽልዋን ሳዕቤንን ንምግማቱ ዘጸግም ኣይኮነን፡፡ መጠን ሓይሊ ኣካላትና ምስ ግዜን ሰዓትን ስለ ዝቀያየር ኣብ ድሌት ጾታዊ ርክብ ጸቕጢ የሕድርዮ፡፡

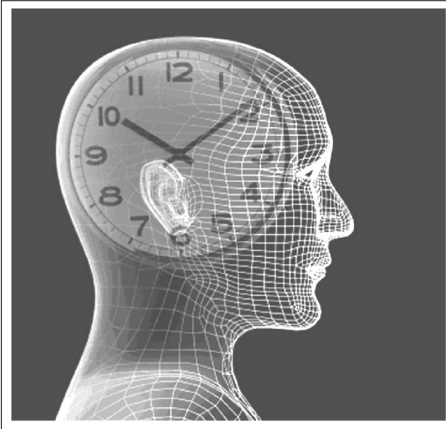
ነዚ ሓቕታት ዘራገዱልና ተመራመርቲ ስነ-ህይወትዮም፡፡ ከም እምነቶም ኣብ ስራሕና ይኹን ኣብ ዝፍ መጠን ሓይልና ኣብ ምቁጽጻር ጸቕጢ ዘሕድሩልና ረጅሒታት ምቕይያራት ወቕቲ፡ ወርሓዊ ዝለዋወጥ ዑደት ግዜን ናይ ሆርሞኖት ክብለጠቕ ምባልን እየም፡፡ እዘም ረጅሒታት እዚ እቶም ኣብ ጾታዊ ርክባትና ዓቢ ጽልዋ ዘለዎም ክነሰም፡ ነዚ ጭብጥ ሓቂ ክንርድኦ ንኸእል ግና ክንደይ ኢና፡ መጻምድትና ከነዓግብን ንርእሰና ክንዓግብን፡ ዓይንና ናብ ካልእ ቁሊሕ ከይብልጥ ወሲባዊ ጌጋ ከይንፍጽም እንታይ ክንገብር ኣለና፡፡ ዝብል ሕቶ ሕመረት ናይዚ ኣርእስቲዚ እዩ፡፡

ብሌክ ነዚውን መልሲ ኣለዎ፡፡ “ንስነ-ህይወታዊ ባህርያትና ብግብኡ ተገንዚብና ንሱ ንዝሓተና ሕቶ ግብኡ ምላሽ ምሃብ ቀዳምነት ዝወሃብ ጉዳይዮ” ብምባልዮ ዝሕብር፡፡

ኣብ ተመሳሳሊ ዓውዲ ምርምር ዘካየደት ናይ ስነ-ወሲብ ክኢላ (ሴክስ ቴራፒስት) ከኣ ከምዚ ትብለና፡፡ “ዝኾነ ይኹን ሰብ ዝኾነ ዓይነት ጾታዊ ርክብ ወትሩ ከይተቐያየረ ሓደ ዓይነት መልክዕ ሒዙ ይቐጽልዮ ዝብል

ሐሳብ ከህልዎ የብሉን። ኣብ መንጎ ሕሊፍ ፍቕሪ ዘለዎም መጻምድቲውን እንተኾነ ገለ-ገለ እዋናት ምምንኛው ይፍጠርዮ። ከምዚ ዓይነት ኩነት ምስ ዘጋጥመኩም ከኣ፡ ምስ መጻምድትኹም ኣብ ጽቡቕ ሃዋህወ ፍቕሪ ዝከበርኩሙሉ ግዜ ብምዝካር፡ ኣብ ዳይሪኹም ወይ ከኣ ናይ መዘከርታ ጥራዝኩም መዝግቡዎ። ሽዑ “ኣው፤ ጽቡቕ ግዜ ነይሩ፡ ፈጺሙ ዘይርሳዕ፡ ልዑል ዕግበት ዝረኽቡኩሉ...” ብምባል ንኩባሽኹም ኣዘኻኽሩዎ። ወትሩ ድማ ንኡ ከተንበቡዎ ፈትኑ። እዚ ሓደ መዓልቲ ከጠቕመኩምን

ከትግዝኩምን ይኸእልዮ። ምናልባት እቲ ብፍቕሪ ጽቡቕ ዕግበት ዝረኽቡኩሙሉ ግዜ ብምኽንያት እዋናዊ ለውጢ (ሲዝናል ቼንጅ) ሆርሞናትኩም ብልዑል መጠን ዝተለዓለሉ ኩነታት ከኸውን ይኸእል። እስኪ ንድሕሪት ምልስ ኢልኩም ንምዝካር ፈትኑ። ጽታዊ ርክብኩም ቡቲ ንቡር ናይ መንደቕ ሰዓት ድዩ ነይሩ፤ ወይ ከኣ ብስነ-ህይወታዊ ሰዓት ኢኹም ፈጺሞኩዎ። እታ ክኢላ ስነ-ወሲብ ከም ዝሓበረቶ፡ ፍቕራዊ ርክብኩም ብቀዋሚ መልክዑ ናይ ምቕጻል ተኸእሎኡ ውሑሳ ስለዘይኮነ ብእዋናዊ ለውጥን ንሱ ዘስዕቦ ኩብ-ለጠቕ ናይ ሆርሞናትን ምስ መጻምድኹም ተማረኹም ኣለኹም ንበል። ኣብ ከምዚ እዋን እንታይ ዓይነት ስጉምቲ ምወሰድኩም፤ ከምዚ ዓይነት ኩነታት ክፍጠር እንከሎ ዘይንቡር ተርእዮ ከም ዚጋጠመኩም ገይርኩም ኣይትውሰዱዎ። ምሓርቲውን ኣይተካብዱዎ።

ከምዚ ዝኣመሰለ ኩነታት ከጋጥመኩም እንከሎ፡ ካብ ጽታዊ-ርክብ ወጺኢ ዝፍጸሙ

ዕማማት ኢኹም ከትጉበሩ ዘለኩም። ንኡብነት መጽሓፍ ምንባብ፡ ሲኒማ ወይ ትያትር ምዕባብ፡ ጸወታ ቴኒስ ምዝውታር፡ ምሕንባስ፡ ቤተ-መዘከር ምብጻሕ፡ ዑደት ምግባርን ካልኣትን ገለ ካብቲ ከትፈጥሩዎ ትኽእሉ ካብ ጽታዊ-ርክብ ወጺኢ ዝኾነ ኣማራጺዮ። ምስ መጻምድኹም ብዛዕባቲ ዝተፈጥረ ንጽታዊ-ርክብ ዝምልከት ጉዳይ ኣልዓልኩምውን ኣይትነቓቓፉ። ከምዚ ዝኣመሰለ ነገራት ነቲ ኩነታት ኣብ ክንዲ ምህዳእ መሊሱዮ ዘጋድድ።

ባህሪ ደቂ-ሰብ ዝተፈላለየ ስለዝኾነ ገለ ሰባት ኣንጊሆም ብምትንሳእ ምሽት ድማ ብእዋኑ ክድቅሱ ይመርጹ። ገለኦም ድማ ብኣንጻሩ ንግሆ ኣራፊዶም ብምትንሳእ ምሽት ክሳብ ፍርቂ ላይቲ ጸኒሖም ምድቃስ ከም ልምዲ ዝወስዱዎ ኣለዉ። ንሽኩምከ ካበዩት ኢኹም፡ ኣብ ትሕቲ ጽላል ሓደ ዝ ናይ ዝኹብሩ መጻምዲ ሰዓታት ድቃስ ምፍልላይከ ኣብ ጽታዊ ርክብ ዘምጽኡ ጽልዋ ኣስተብሂልኩምሉዶ ትፈልጡ። ናይ ኩሉ ሰብ ባህሪ ስነ-ህይወት (ባዮሎጂካል ቢሂሲዮር) ስለ ዝፈላለ ስለምንታይ ኣንጊሆኩም ትንሳኡም ብእዋኑ ትድቅሱ፡ ወይውን ስለምንታይ ኣራፊድኩም ብምትንሳእ ኣምሲኹም ትድቅሱ ዝብል ነቐፊታ ክቐርብ ግቡእ ኣይኮነን። ሰዓታት ድቃስ ምፍልላዩ ብዘየገድስ፡ እቲ ስነ-ፍልጠት ተሳኒኖ ክንጉበር ዘኸእለና መንገዲ ይሕብረናዮ። እስኪ ብዛዕባዚ ጭቡጥ ብዝኾነ መርትዖታት ንዛተ።

ጄሲካ ጸሐፊት እያ። ንሳ ቅድሚ ሓዳር ምምስራታ ጽሑፋታ ምጽሓፍ እትመርጸሉ እዋን ምሽት ካብ ሰዓት 11 ንይሓር ኣብ ዘሎ ግዜዮ ነይሩ። ድሕሪ ሓዳር ምምስራታ ግን፡ እቲ ናይ ቀደም ባህሪኣ ከትቅጽሎ ኣይመረጸትን። ምኽንያቱ፡ በዓል-ቤታ ጽታዊ ርክብ ክፍጽም ዝመርጸሉ ግዜ ወትሩ ካብ ሰዓት 11 ምሽት ንይሓር ኣብቲ ጄሲካ ከም ባህሪ ኣብ ክንዲ ድቃስ ምጽሓፍ ትመርጸሉ እዋን ስለዝኾነ።

ስለዚ ንባህርያት ሰዓታት ድቃሳ ምስ ባህርያት ሰዓታት ድቃስ በዓል-ቤታ ከተሳኒ ለውጢ ከትጉበር ነይሩዎ። ከምዚ ምግባራ

ትርጉም ተሳኒኻ ምንባር ተራዲኡ፡ ሰዓታት ድቃስ ክልቲኦም መጻምድቲ ብምፍልላዩ ኣብ ሓዳራ ሕማቕ ጽልዋ ኣሕዲሩ ናብ ባእሲ ከየምርሕ ብኢኣ ንምፍጥሱ ብምሕላንያ። ክንዲ ዝኾነ፡ ባህሪ ሰዓታት ድቃስ በዓል ቤታ ኣጽኒዓ ምስ ባህሪ ሰዓታት ድቃሳ ብምስናይ ሓዳራ ጸኒዑ ክቕጽል ኣኽኢላቶ። እዚ ዘረድኣና ከኣ “ስኒት” ዝብል ቃል ድመቕ ትርጉም ስለ ዘለዎ ከም ዋዛ ክጥመት ከምዘይብሉዮ።

ነዚ ሓቂዚ ተራጉደልና ሰላን ፔሪያ። ሰላን ተሓጋዝቲ ጸሓፊት “ሴክሬት ኣዋር ቦዲ ክለዝ ሪቪደል” እያ። ንሳ ዝተፈላለየ ልምዲ ዘለዎም ፍቕራት ወይድማ ነንባይኑ ጠባይ ዘለዎም መጻምዲ ብኸመይ ፍልልዮቶም ኣሳጽዮም ብሰላም ከም ዝኹብሩ ሓበሬታ ኣለዋ።

“ስኒት፡ እቲ ናይ መጀመርያን ቀንዲን ረቛሒ፡ ነቲ ኣብ መንጎ መጻምዲ ዝኸሰት ሓቂ ኣሚንካ ብጸጋ ምቕባልዮ” ትብል። እዚ ከኣ ፍርቂ ኣካል ናይቲ ፍታሕ ምዃኑ ተሰምረሉ። ንምዃኑ ተሳኒኻ ምንባር ክብሃል እንከሎ እንታይ ማለትዮ፤ ስኒት ማለት ክልቴኻ ነይይ ውልቂ ኣመልካ ወይውን ልምድኻ ብዕምቕት ፈቲሽካ፡ ነቲ ምስ መጻምድኻ ዘየሳኒ ሽንኹ ኣለለኻ ብዝተኻእለ መጠን ንኸልቴኻ ሃሲዮ ከስዕብ ብዘይከእል መንገዲ ናይ ባህሪ ለውጢ ንምግባር ድልውነት ምርኣይዮ። ኣብ ስርሓም ብዝተሓሳሰር ጉዳይ ብምሕራቕም ጥራይ ምስ መጻምድቶም ቈይቀን ኩራን ዝሰልጦም ገለ ደቂ-ተባዕትዮ ኣለዉ።

እዚ ሓደገኛ ኣንፊት ስለዝኾነ ብኢጋኡ ክእረም ይግብኡ። ብኣንጻርዚ ዝተጠቐሰ፡ ነቲ ዚጋጠመ ጸገም ብህዱእ መንፈስ ብምልዛብ ዕምሪ ፍቕሪ ንኸናዋሕ ደራኺ ሓይሊ ይኸውን። ብዛዕባ ብስኒት ምንባርን ኣጠቓቕማ ስነ-ህይወታዊ ሰዓትን ገለ ኣፍልጦ ወይ መረዳኢታ ጨቢጥኩም ክትኩኑ ንትሰፎ። እቶም ምስ መጻምድኹም ስኒት ዘለኩም ብኸምኡ ቀጽሉዎ። እንተ እቶም ስኒት ዘይብልኩም ግና ፍልልያትኩም ኣለለኹም ናይ ባህሪ ለውጢ ብምግባር ምስ መጻምድኹም ብስኒት ንምንባር ጸዓሩ።

ትርጉምን ዕላማታትን መርዓ - ምዕዶ ንመንእሰያት

ነጋሲ ወልደማርያም (ገሰጋሲ)

መርዓ ኣብ መንጎ ክልተ ዓቕሚ ኣዳም ዝበጽሑ ጓልን ወድን፡ ዝተረፈ ዕድመኡም ሓቢሮም ከሕልፍዎ ዝገብርዎ ውዕል እዩ። ክልተ መጻመድቲ ናይ ሓባር ውዕሎም ንሕብረተሰብ ብቕሉዕን ውዕሎን መገዲ፡ ተፈላጥነትን ዘልብስሉ ኣገባብ እዩ። በዚ መሰረት ዕላውነት መርዓ፡ ነዚ ዝስዕብ መምዘኒታት ክማልእ ይግባእ።

1. ጾታዊ ሕብረት - ዝተመርዓው ሰባት ኣብ መንጎ ክልቲኦም ዝገበር ጾታዊ ርክብ፡ ኣንጻር ሕጊ ስለ ዘይኮነ፡ ቦቲ ሕብረተሰብ ደገፍን ቅብልን ዘየቕጽዕንዮ።

2. መርዓ ይዕብ ይንእሰ ብዘዮድሰ፡ ብእውጅ መልክዕ ይፍጸም። ስነ ስርዓት መርዓ ቦታን ኩነታትን ብዘፍቅዶ፡ ብምዕራፍ ኣገባብ ይጽንበል።

3. ውዕል ምፍጸም - ሰባት ተማራዕዮም ወይ ሓዳር ገደሮም ማለት፡ ኣብ ነጎሕድሕዶም ክፍጽምዎ ዘለዎም ግብኣት ክረኽቡዎ ዘለዎም መሰላት ምስኩም ማለት እዩ። ውዕል መርዓ ናይ ቀረባን ርሕቕን ኩነታት እንተታትን ኣብ ግምት ዘእተወ፡ ብክልተ መቐርብትን ሽማግሌታትን ዝፍጸም ኣብ ሕጊ ዝተመርከብ ስምምዕ እዩ።

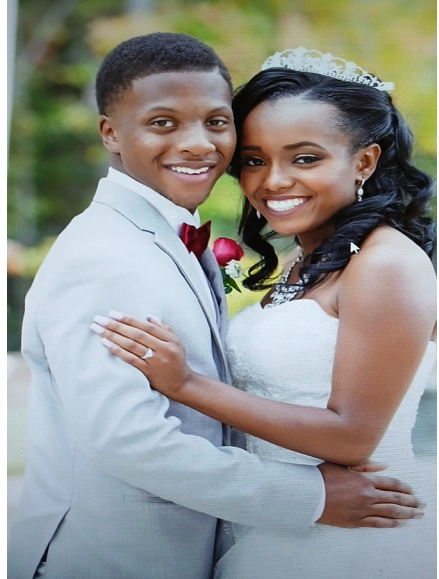
ዕላማታት መርዓ

ሰባት ስለምንታይ ይምርዓው ወይ ስለምንታይ ሓዳር ይምስርቱ ዝብል ሕቶ እንተ ተላዕሉ፡ እንረኽቦ መልሲ መርዓን ሓዳርን ዝጸነሐን ዘይተርፍን ንብርማ ሕብረባዊ ግዴታ ስለ ዝኾነ ዝብልዮ። ካብዚ መልሲ ዘተበረሰና ከኣ፡ መርዓ ንምግለጹ ዘጸግም ዝመስል ኣገዳስነት ኣድላይነትን ከም ዘለዎ ንርዳእ። ገለ ጽሑፋት ምስ እንውከስ ግን፡ ንዕላማታት መርዓ ብልክዕ ዝገልጹ ሓሳባት ንረክብ። ገለ ካብኡ፡

ሓዲ ካብ ዕላማታት መርዓ፡ ቁልዑ ወለደካ ምዕባይ፡ ንዓኻ ዝመስሉ ተኪእካ ቀጻልነት ወለዶ ምውሓስ እዩ። ገለ ሰባት ኣዝዮም ስለ ዝፋቕሩ፡ ዝተረፈ ህይወቶም ሓቢሮም ከሕልፍዎ ብምውሳን ተመርዕዮም ሓዳር ክገቡሩ ይኽእሉ። ገለ እውን ኣብ ቁጠባ ሓድሕዳዊ ምድግጋፍ ብምፍጣር፡ ስነ ኣኢምሮኣዊ ውሕስነት ቅሳነትን ንምርካብ ከምርዓዊ ይኽእሉ።

ቅነዕ ምርጫ ሓዳር

ኣቕዲምካ እትምስርቶ ፍቕሪ መሰረት ምውቕ ሓዳር ክኸውን ይኽእልዮ። ኩሉ ፍቕሪ ግን ኣብ መርዓን ሓዳርን ይበጽሕ ማለት ኣይኮነን። እቲ ምኽንያት ብዘኣከ ክኸውን ይኽእል። ገለ ብሸፋን ፍቕሪ ካብ ልቢ ንዘይተፍቕሮ ወይ ዘየፍቕሩ ንመርዓ ምሕታት ክኸውን ይኽእል። እቲ ቀንዲ ጸገም ግን መምዘኒ

ሓቕኛ ፍቕሪ ክትፈልጡ ስለ ዘጸግም እዩ።

መርዓ ብክልተ መንገዲዮ ዝፍጸም። ብዘመድ ስድራ ቤት ሓዲ ካብኡ እዩ። ኣብዚ ጉዳይዚ ተሳታፊነት ተጻምድቲ ልኡም እዩ። እቲ ካልኣይ ግና ኣዝዮ ዘመናዊ ዝኾነ፡ ኣፍቂረኪ፡ ኣፍቂረካ፡ መሪጸኪ፡ መሪጸካ፡ ክትኸውን፡ ክኸውንኪ ተበሃሂልካ ብናይ ክልተኻ ስምምዕ ዝፍጸም እዩ።

ክልቲኡ እዚ ዝተጠቐሰ ኣገባብ ነፍቱ ብልጫታትን ድኽመታትን ክህልዎ ስለ ዝኽእል፡ ኣብ ዝርዝር ኣቲኻ ምውድዳር ንኣንባባይ ዝግደፍዮ። እንተኾነ ብዘመናውነት ዘይኮነስ፡ ኣብ ውሽጢ ሓዳር ኣትዮም ዝዋስኡ እቶም ክልተ ተጻምድቲ ጥራይ ስለ ዝኾኑ፡ ካብዘም ዝተጠቐሱ ክልተ ኣገባባት ብደቂ ሉሚ እቲ ዳሕረዋይ ከም ዝምረጽ ዘካትዕ ኣይኮነን። እዚ ክበሃል ከሎ ግን፡ ምርጫኡም ምሉእ ንክኸውን ምኽሪ ወለድን ስድራቤትን ኣየድልይንዮ ማለት ኣይኮነን።

ዘመናዊ ኣገባብ መርዓ ዕውነት ንክኸውንን ኣሉታዊ ጎድንታቱ ንክውሕድን፡ ክልተ ተጻምድቲ ብብወገኖም ክፈልጥዎ ዝግበኡም ቅድሚ ኩነት ኣለዉ። ንሳቶም ከኣ ነዘም ዝስዕቡ ሕዮታት ኣቕዲምካ ምምላስ እዩ።

1. ብዛዕባ ንሓዳር ዝመርጸ/ዳ ዘለኹ ሰብ ዓሚቕ ፍልጠትን ለላን ኣለኒዶ፤

2. ናይ ክልቲኦም ሃንቀውታን ድሌትን ዝቃዶ ድዩ፤

3. ንሰለዕርክነት ዲና ንምርጥ ዘለና ዋላ ዕላማ ኣለናዮ፤

4. ንሓዳር ዝኸውን እኹል ብቕዓትን ክእለትን ኣለናዮ፤

5. ኣብ መንጎ ክልተና ዘሎ ሓድሕዳዊ ምትእምማን ከመይዮ፤

6. ዘይምምጥጣን ደረጃ ትምህርትና፡ ኣብ መጻኢ ህይወትና ዕንቅፋት ከምጽኣልና ይኽእል ድዩ፤

7. ዓይነት ወይ ባህርያት ስራሕ መጻምድቲይ ኣብ ሓዳርና ክስዕብ ዝኽእል ጽልዋ ኣሎዶ፤

8. ንሓዳር ባዳህቲ ዝኾኑ ነገራት ሓቢርናን ዘቲናን ክንፈትሖም ቅርብተይ ከመይዮ፤

9. ናይ ብሓቂ ኣፍቂረዮ ድዩ ወይስ ንሰለ ምድንጋጽ እዩ ዝምርጥ ዘለኹ፤

10. ንመጻኢ ከም ሰኢነት ውላድ ወይ ዘይተጸበናዮ ሕማቕ ኣጋጣሚ ምስ ዝገንፈና ሓቢርና ክንቅጽል ድልዎት ዲና፤

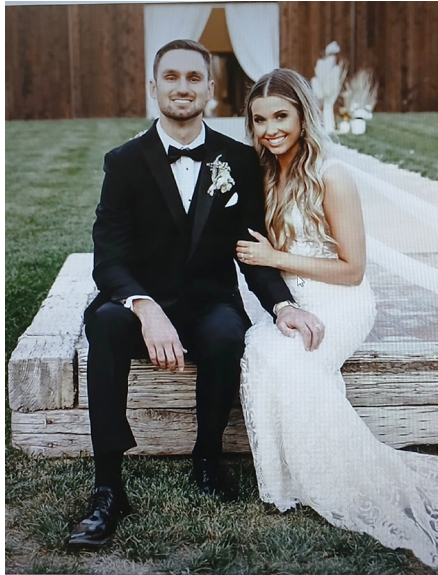
ድሕሪ ስነ ስርዓት መርዓ ክልተ ተጻምድቲ (ሰብ ሓዳር) ኣብ ካልእ መድረኽ ህይወት ስለ ዝኣትዉ፡ ከም ክልተ ሰብ ዘይኮኑ ከም ሓዲ ሰብ ኮይኖም እዮም ዝቕጽሉ። ብሓዲ ሓሳብ ብናይ ሓባር ውሳኔ፡ ብናይ ሓባር መደምደምታ ስንምትን ክኹዱ ከኣ፡ እቲ ዝፈጸምዎ ውዕል ይቕይዶም እዩ። ከምዚ እንተ ዘይኮይኑ ግን፡ ትርጉምን ህላውን ናይ ሓዳር ኣጠራጣሪ እዩ።

ኣብዚ ክለዓል ዝኽእል ሕቶ፡ እዞም ሰባት ክልተ ክንሶም ከመይ ገደሮም ከም ሓዲ ኣካል ኮይኖም ክዋስኡ ይኽእሉ ዝብልዮ። ከምኡ ስለ ዝኾነዮ ድማ፡ ምውቕ ሓዳር ንብዙሓት ክበድ ኮይኑ ዝስመደም። ብተዛማዲ ግን

ብዙሕ ዝምስገን ቀጻልነት ዘረጋገጸ ርጉእ ሓዳር ይረአዮ።

እዚ ግና ካልእ ምስጢር ሃልዮዎ ዘይኮነስ፡ ኣብ መድረኽ ሓዳር ዕወት ተዋሳኤ ኬንካ

ክትርከብ ክልተኣዊ ምትሕልላይ፡ ሓደ ነቲ ሓደ ከዮኣኣስ ንርእይቶኡ ከይነጸገ፡ ሓደ ኣብርእሲ፡፡ ሓደ ጸብለልታ ከየርእየ፡ ሓደ-ሕዳዊ ምክብባር ሲጋይ ሲጋኽን ብምንጋስ እዩ። ልዕሊ ኹሉ ኣብ መንገ ክልተኻ ናይ ኣረኣኢያን ኣተሓሳስባን ጋግ ብዘተኸኸለ መጠን ንምጽባብ ኣብ ሓበራዊ ምርድዳእን መደምደምታን ንምበጻሕ፡ ሕድገታት ምግባር፡ መስዋእቲ ምክፋልን እዩ።

ዝጸንሐ ፍቕሪ ንክዕቀብን ቀጻልነት ሓዳር ንክረጋገጽን፡ ምሉእ ድልዎትን ቅሩብነትን ናይ ክልተ መጻምድቲ እንተተዘየልዩ፡ ዋላ እቲ ሕጉስን ምወቕን ዝነበረ ሓዳር ወን እንተኾነ ውሕስነት ኣይህልዎን። ሓዳር ንክዕቀብ ጸጽብቹ ካብ ምግባር ዘይምሕማቕ፡ እዞም ዝስዕቡ ነጥብታት እስከ ንርእ።

1. ባህልን ድሕረ ባይታን ናይ መጻምድኻ ምርዳእ ዝግባእ ክብርን ናእዳን ምቕራብ።

2. እንተ ተኸኸለ፡ ኣብ ውሽጢ ሓደ ስድራቤት ዝኸበሩ ኣባላት ሓደ ዓይነት መንፈሳዊ እምነት ምህወ።

3. ብዘተኸኸለ መጠን ደረጃ ትምህርቲ ናይ ክልተ ተጻመድቲ ዝመጣጠን ምስ ዝኸውን ናይ ኣረኣኢያን ኣተሓሳስባን ፍልልዮት ከጽብብ ይኸኸል።

4. ኣብ ጸታዊ ድሌት ዘሎ ኣረኣኢያ ኣረዳድኣን ሓደ ምስ ዝኸውን ጠቓሚዮ። ኣቐዲምና ከም

እተዓዘበናዮ፡ ኣብ ሓዳር ሓደ ናይቲ ሓደ ጸታዊ ድሌት ንኸማልእ ግዴታ ኣለዎ። ብፍላይ ሰብኣይ ንበዓልቲ ቤት ጸታዊ ድሌታን ቅሩብነታ ንጸታዊ ርክብን ክርደኣላ ይግባእ።

5. ሰብኣይን ሰበይትን ክህልዎም ዘለዎም ብዘሉ ውላድን ክውልድሉ ዝግብኦም ግዜን ተረዳዳኦም ክወጡ ምስ ዝኸኸሉ፡ ብብዘሉ ውላድ ክመጽእ ካብ ዝኸኸል ሳብናት ክድሕኑ ይኸኸሉ። እዚ ውላኒዚ ኣቐዲምካ ቅድሚ መርዓ እንተ ተሓሰበሉ ዝበለጸዮ።

ብዘይካዚ ንቀጻልነት ርጉእ ሓዳር ዝሕግዙ

ካልኦት ብዘተሓት ረጅሒታት ኣለዉ። ኣታዊታትካ ይብዘሕይውሒድ ብዘየገድስ፡ ዝበዘሐ ወጻኢታት ኣብ መዓላ ስድራ ቤት ምውጻል። ካልእ ካብ ኣዕሩኽትኻን ኣዝማድካን ተገሊልካ ክትነበር ዘይከኣልኳ እንተኾነ፡ ንርጉእነት ሓዳርካ ካብ ዝፈታተን ሕማቕ ዕርክነትን ዝምድናን ምጥንቕቕ ውን ብልህና እዩ። ኣብ መወዳእታ፡ ሕጉስ ሓዳርን ናብራን ንምምራሕ ናይ ክልተ ተጻመድቲ ውልቃዊ ኩነታትን ተበላሓትነትን ወሳኒ ምዃን ምርዓእ።

ምልከት ድርብ ቋንቋ ሕማም ረሲዕ የደናጉ ተባሂሉ

ድርብ ቋንቋታት ምዝርጋብ ካብ መጥቃቲ ዝተፈለለዩ ዓይነታት ሕማም ረሲዕ ከምዘደናጉ ሓደሽ መጽናዕቲ ሓቢሩ። እቲ መጽናዕት ኣብ ህንዲ ዝተኸደ ከዓይኑ ምልከት ድርብ ቋንቋ ካብ ደረጃ ትምህርቲ ኣብ ምክልኻል ሕማም ረሲዕ ኣገዞ ኣንዳሲ ከዓይኑ ከምዘተረኽበ እቶም ተመራመርቲ ገለጸዎ።

ኣብቲ መጽናዕቲ ከባቢ 66 ዓመት ዝሰደሞ ሕጺታት 650 ሰባት ተጽኒዖም። ካብኦቶም እቶም 240 ቦቲ ልመድ ምዃልቋል ብቐዳት ኣንጻል ምዃን ዝነበሩ ሕማም ኣልዛይመር ዝሸቑ ዝሸቡዮም፡ 391 ካብቶም ተሳተፍቲ ደማ ከፍተ ወይ ካብ ክልተ ጸሓፊ ቋንቋታት ዝዘረቡዮም ነደሮም። ኣብ መንገቶም ሓደ ቋንቋ ድርብ ቋንቋን ዝዘረቡ ሰባት ምጽጻር ምስ ተገቢ ደማ፡ ሕማም ምርኒዕ ካብ ኣብቶም ሓደ ቋንቋ ዝዘረቡ ኣብቶም ክልተ ቋንቋታት ዝዘረቡ ሰባት ብኣርባዕተ ዓመትን ፈረቓን ድሒሩ ከምዘጅምር ከምዘረጋገጹ ደማ እቶም ተመራመርቲ ሓቢሮም። ደረጃ ትምህርቲ ግን ኣብቲ ውጽኢ ትጽልቦ ኣይገብሮን። እዚ ማለት ድርብ ቋንቋ ዝመልክ ዘይተማረ ሰባ ካብቲ ሓደ ቋንቋ ጥራይ ዝመልክ ምህሩ ሰባ ብኣቶም ምርኒዕ ከጥቓዕ ዘለዎ ተኸኢሎ ዝገለጸ ምዃኑዩ።

“ጽልዎ ድርብ ቋንቋ ካብ መጥቃቲ ምስ ምውሳኽ ዕድመ ዝመጽእ ሕማም ምርኒዕ (ኣልዛይመር)፡ ኣብ ጸሓፊ ዕድመ ዘርእ ግዙዩ ሕማም ምርኒዕን ሕውሳዝን ዓይነት ሕማም ምርኒዕን ዝሸብል ከዓይኑ ረኺብናዮ” ደማይብል ነቲ መጽናዕቲ ዝመርሐ ዶክተር።

ድርብ ቋንቋ ንምንታይ ሕማም ረሲዕ የደናጉ ብመጽናዕቲ ክልለ ዘለዎኳ እንተኾነ፡ ካብ ሓደ ጸሓፊ ቋንቋ ብንጥፈት ዝዘረቡ ሰባት ብኣቶም ምርኒዕ ከጥቓዕ ዘለዎ ተኸኢሎ ዝደናጉ፡ ንኣንጻሎም ዝተፈለለዩ ቃላትን ኣገልጻን እናቐየዮ ስለዘተማደዎን ስለዘንገጥኖምን ክኸውን ከምዘኸኸል ሓደ ከኢላት ብፍሉ ኣእምሮ ኣሚቲ። ሓደ ቋንቋ ጥራይ ዝመልኩ ሰባት ግን፡ ኣንጻሎም ከተ ኣደህሱ ኣብ ሓደ ስለዘኸውን ከምቲ ድርብ ቋንቋ ዝመልክ ኣእምሮ ካብን ናብን ብዘይምጥፋ ግዳይ ሕማም ምርኒዕ ክኸውን ከምዘኸኸል እቲ ከኢላ ገለጸ።

ጸሑ ኣስዲቡ፡ ድርብ ቋንቋ ዝኸህበ ረቡኣ ንምውጻ፡ ሰባት ኣብ ጸሓፊ ዕድመኡም ይኹን ምስ ዓባይ ድርብ ቋንቋ ክመሃሩ ከምዘግቡ መኸሩ።

ኣብቲ መጽናዕቲ፡ ካብ ክልተ ጸሓፊ ቋንቋ ምዝርጋብ ኣብ ምድንጓይ ሕማም ረሲዕ ረቡኣ ከምዘደኸቡሉ እቶም ተመራመርቲ ገለጸዎ።

ተሳሓሊም ሞገ

ሰነ-ጥበብ

አዲታትናን፡ ሰነ-ጥበብን

ኢ-በርሃም ዘርአ (ወዲ-ሃሊቃ)

ህይወት ደቂቅ ሰነ-ጥበብ አባሉ ይግለጽ። ሰነ-ጥበብ ደማ ሐፊሻዊ ንጥረታት ደቂ ሰነ ከይኑ። ንኩላንትናዊ አካባቢ ሕብረተሰብ ዝከልጽዮ። አዲታትና ነዚ ጥበብ ኣብ ምጽጎብ፡ ልዑል ብቕዓት ኣለዎ። ጥበብ፡ ምክርን ሓሳብን፡ ጅግነትን ጽግዓትን፡ ማለን ክኣለትን... ምስኣን ኣለ። ፈጣሪ ኩሉ ክኣለታት ዘበለ ሰለዑ ሂሰውን እዩ። ተባሂሉውን እዩ። “ግርማ ከም ለይቲ፡ ጥበብ ከም ሰበይቲ” ዝብል ኳዕናን ትሕዝ ምስኣ ኣብ ብሪና ሕብረተሰብና ተወቂሩ ኣለ።

አዲታትና ዘይብሉን ዘይገብረኡን የለን። ብፍላይ ንኩሉ ጥበብ ከም ኩባይ ኢድን እዩን ኣጥዕዮን ዝፈልግኡ። ፈጠርቶውን ባዕሰን እዩን። ኣብ ኩሉ ብሄራትና ዘለዎ አዲታትና መሰረት ናይዚ ለመዚ ዝድረፍ ዘለዎ ዘበናዊ ደርፍታት እንጂ ምዃሃንዮ። ኣብ ዝግበር ባህላዊ መጽናዕቲ ዝገበርን ዝሰለፈን። ባዕሰን ገጠምቲ ዘዩምቲ ከም ዝኾና ሓዲ ቅንዖት ኣዲይ ለተጎኣን ኣዲይ ሳዖዳ መሓመድን “ተሓምባለዮ ተሓምባለዮ ከምዚኣ ኣልና ብተባርስ ኣይገፋላለ” እናበለ ኣብ ግዜ ንኣስተን ምስ ደቂ ዓድን ዝደርፎኦ ዝከበራ ደርፎ። ከም ጽላሎት ኣብቲ ቅርጽ ተሓድሶትን ናቕርን ዝኾነ ኤክስፖርት ወሲ ዘበላይ ደርፎ እዩ።

አዲታትና ምስ ግዜን ኩነታትን ቦታን ኢጋጣሚን ዝተፈለለዩ ናጻማታት ብኣይሊ ጥበብ ክኣለተን ብተመስጦ ናይ ምላሽ ኣይሊ ኣለዎ። እቶም ዘውጽኡም ግጥሚን ዜማን ዝተፈለለዩ ኢጋጣሚታት ከም ኣብ ጓይላ ዓዲ፡ ምእራይ ዕንጻይቲ፡ ምውዓል ኣብ መርር፡ ቅንዖት ሓገራን ፈሪታን፡ ሃይማኖታዊን ባህላዊን በዓላት፡ ኣብ ጸህፎ፡ ቀውዒ፡ ጥምቀት፡ ምህላ፡ ምፍልላይ፡ በዓላትን ምቕባል ሓዲሽ ዓመትን... ዝድረፉ ያታዊ ደርፍታት ብጥበብን ዝተሓሉ እዮም።

ሽዑ ሽዑ ኣሳተውዒሉን ብጥበብን ንክራት ልክዕ ዝከልጽ ቃላት ኣጥብቑ ዩባላሉ። ብዘይካ ከበርን ጉረርን፡ ብርዕን ወረቅትን ኣየድልዩን እዩ። ውሽጣዊ ሓይልን መንፈሳዊ ትዕዛዕትን ፈጣሪ ዝዓደሉን ክኣለት እዩ። እንጂ ዘይሓልፍኡ ውራዕትን ፈሪታን ጽጉባላትን የለን። ውራዕት ብዘይ ብኣኣን ኣይምህር ኣይምቅር። ብጥበብን ንክራት የፍሽላ፡ ይእርማን ይግስጽን፡ የዐርያን የቀረርጥን፡ የተዓርቓን የተሓቓቓን፡ የጽግዓን የኾነታን፡ የውፍራን ይምህራን... እንጂ ዘይኮነኡም እንታይ ኣለ። ከም

ድሌተን ብኣከርግት ጥበብ ጠንቃላዕ ይባሉ። ጠሰሚ ወጽኢት ጸባ እንተደኣ ኮይኑ፡ ጥበብ ደማ ወጽኢት ኣዲታትና እዩ። ብኣጸድ ኣዲታትና ስነ-ጥበብ እዩ። ስነ-ጥበብ ደማ ወጽኢትን ውላድን ኣዲታትና እዩ። ስር መሰረቲ ባህላዊ ደርፍታትና ኣዲታትና ዙባባሉን ዘፍረዩን እዩ። ክብራት ኣንበብቲ መጽሐፍት ኣግዚ እስከ ኣብ ዝተፈለለዩ እዋናት መምህባ ዝተፈለለዩ ኢጋጣሚታት ዝደረሳኦም ካብ ዝከበራ ደርፍታት ናባኹም ከኩባሉ።

አዲታትና ልዕሊ መንእሳይ ግዜ ናይ ምጽብ ክኣለት ኣለዎ። ስለዝኾነዮ መስለኒ ነዞን ደቂ ግዜ መንእሳይት ደቀእስትዮና ኣብ ውራዕት ንክከበረኣ ኣርተፍሽል ጸጉሪ ርኢሲ፡ ጸጉረን ከም ዘይኮነ ምርዓኣ ብናይ ተግዳጽ ጥበባዊ ሕድማኣን ከምዚ ክብላ ዝተስመዓ።

ኣይትባላ ሽንገላ ኣይትባላ ሽንገላ ወደቅናስ ጸጉረን ኣይትባላ

ኣብ ወግዒ ምቕንጣጥ ዝግበር ምእራዊ ደርፍታት ስለ መን ዝደርሳም ኣይትፈልጡን ዲኹም።

እገለ ዝወረዳ ቁልቁል
ንምታ ሳዕል ዘይተብቁል።
ዘለምባዮ እንጾታ ዘለምባዮ
ጠለቓ ዘውጽእ ብልሃዮ

ብተወሰኹ፡ ኣብ ሓዲ ዓዲ ንኣንቲ ካብ ስነ-ምግባር ወጽኢ ዝኾይት ጓላእተይቲ መዓስ ዕሸሽ ዝብላኣ መሰልኩም። ባዕሰን መምህራን ስኬርዓት እዮን። ዕላማ ደርፊ ዓዲረኣን ኮኣ፡ እስከ ደርፊ ጥራይ

ኣይኮነን። ካልኣት ከምኡ ንኹይገብራ ንመኣረምን መሰሪጽን ዝጥቀማሉ ጥበብ እዩ።

እንዳብይ እገለ ልቲ ተወላዳዮ
ወይዘሽሉ ጓላ ምንጻፍ ተቀላባዩ።
ወይዘሮ ዕባይ
ድኩሪ ዝኣም ሰራሕ ገዳዲ።
እቲ ቦዳ ካኪ
እንታይዮ ዝበላኪ።
ብዘይ ኩነት ብዘይ ከበር
ሓሸሻታ ድር።
ኣነ ዓሳብ ከይደ ሽልን ደኣሪ
እንገብዝ ትሓራ።
ኣነ ዓሳብ ከይደ ኣደይ ይቐጥቀጥ
እነሰና ትወቀጥ

እዚ፡ እኩ ከም ዝደረፎ ኣምሲሉን ባዕሰን ዝበላኣ እዩ። ዕላማኡ ደማ መንእሳይት ደቀእስትዮ ይኹና ደቂተባዕትዮ፡ ብኣሩም ስነ-ምግባር ከመላለሱ ምምካር እዩ። ብተወሳኺ፡

ምሪን ቁራባዮትዮ (2)
እንዳብይ እገለ መጽረይ ዝራብዮትዮ።
ወዲዛ ዓሉ ወዲዛ ዓሉ
ታይ ወሲድኣ እዋን ዘይብሉ።
ደርሃ ሓረድ ኣይጸበ
ከትኪ ተምካዶ ብብትሪ ዝበ...

ዝብል ማእለዩ ዘይብሉ ዓደራዊ ደርፍታት፡ ካብ ማሕበራዊ ህይወት ሕብረተሰብና ዝጠፍኦ ኣይኮነን። ከምዚ ዓይነት ደርፍታት ንደቀእስትዮ

ይኹንንገደቂተባዕትዮ፡ኣብቲዓዲምስወጸግባዕላይ ተዋሪደስ ስድራቤተይ ለኪመ ብምግል፡ ካብኡ ንደሓር ክኣረመ፡ ይጀምሩ፡ ንብላኩም፡ ኣርሒቆም ዓዲ ገብቶይ፡ ወይ ገብቶይ፡ ወይ ኣይሰላናን፡

ግፍሒን በደልን ጸላኢ ምስ በዘሐ ካብ ስሩ ተተግሒጊኑ ንኸጸርግ፡ ካብ ቤቱ ናጽነት ንኸደሊ ናብ ዕጥቃዊ ቃልሲ ንዝወጸ ተጋዳላይን ህይወት ገድልን ኣመልኪተን ኣብ እዋኑ ዝደረሰኦም ጥበባትን መጽሐፍቲን መዝገብን ኣኣምር ኣርትራዊ

ጣይራሓዘእመጽእኣሊኹ

ቀጸለን ኣደታትና ገሉገሉ ብፍቕሪ ምስ ጸቡቓት ንዝወተዘው ዝብሉ ደቂ ተባዕትዮ እንተደኣ ርእየን ሽንጠፍ ኣበልካ ምሕላፍ ኣይገድፋን፡

ሽዊት ዕፉን እንደቲ ሽዊት ዕፉን

ደላዪ ቀያሕልቡ ድፉን

ኣብቲፉፉሓኽ ዝበልቅን ይታዩን መርዓን ደርዓን ወን ትም ኣይብላን፡ ካብቲ ሓፊስ ስዋ ብሸሎኽ ጉጭ

እናበሉ፡ በቲ ሓይል ጥበባትን ምሕረትን ሰላምን፡ ፍቕርን ስኒትን፡ ራህዋን ቅላነትን ከውርደለን ይፋልዩ፡ ኣብ ግዜ ጸህይደ እንተኸናውን ካብቲ ቀዲሕካ ዘይውዳእ ክእለተን ከምዚ ዝስዕብ ይብሉ፡

**ሳዕሪየ ሳዕሪይ መሳሪይ
ትኹንኢ ምላኽ ድራሪይ፡፡
ለልበልሆ ሊሉየ
ለልበልሆ ሊሉ፡፡
ዋይ ደርዓይ ዋይ ደርዓይ
ኣየይቲ**

እታ ጨጨወይቲ ወሽማ በላዕዋ ላይቲ

ልቢ ዝሰርቕን ዘሰንቕን ዘማ ኣፈን ከም ዝሃበን እናደረፋ ምስ ዝናብ ስለዝቀደማ፡ እቲ ስራሕቲን ብኡ ኣብሉ ይሰልጥ፡፡

ኣብ እዋን መኸተን ምዕቃብ ልኡላውነት ሃገር እውን እንተኸነ፡ ኣብ ምምስካትን ምኽባርን እቲ ዘይመሬቱ ዝኣልም ወራሪ ስርዓት ዝደርፎኦ ደርፍታት ኣዝዮ ብዘሕለፍ፡፡

**ፍሓራየ ፋሓራ ደኣምባር
ገዝብናዮ፡፡
እንታይ ደኣልካ ትውቃህበ
ዋናኩ ኣለም እቲ ጎበ**

ዝሕከኸ ኮይኑ፡ ናይ ዓቕሊ ጸበት ናፍቕተን መዕራፊ ንኸገብራሉ፡ ነቲ ፍጥራኽ መሸገላለን ተጋዳላይን ገድልን ተጋድሎን ከምዚ ዝስዕብ ደርፊናሉ እየን፡

**ኮማደረ ጸብኢ ኣቡንዮ
ወዲ ዓድኻ ዘይብሉስ እንታይ ዝኸውንዮ፡፡
ወርሒ ወጸት ብታሕቲ ብታሕቲ
ተጋዳላይ መዓንግሳቲ፡፡
ወርሒ ወጸት ብገብ ጎበ
ተጋዳላይ መዓንግሳቲ፡፡
ኣብቲ ሩባሩባ ክትከብሩ ወዲ
እዞም በደል ለላይ ከምደ ኮን ይህልው፡፡
ሓደራሺ ሰውራ ሓደራሺ እየ
ኣይይ መሳሪይ ሰይደልኪ ኣሊኹዮ፡፡
ዝራብዮት ከይደም ተሰታይ ዘይብሉምየ
ሓደራሺ ማርያም ጽላል ኩንዮምየ፡፡
ሰብ ሰውዲ ንዝሰኸም ኩት
ሳትልየም ዘለው ጀጋኑ፡፡
ኣቲ ዓቕዲሺ ላላዮ
ምስ በደል ኣፍርፎ ሓዳር ደሊሺየ
ኣይትዓድጋላይ ከምታይ ሰየተይ
እመጽእ ኣሊኹ ኣይይ ወላዲተይ፡፡
ኣይትታሃወኹ**

እናበሉ ከምዚ ዝስዕብ ይብሉ፡፡

**ኣንታ ከንደይ ጥዑም ሰዋየ (2)
መልታ ሂበዋ፡፡
እዚ ሰዋኺ ሰዋ መምህርየ
ዝኣመመ ይምሕር እየ፡፡
ሰዋ ብሸሎኽ (2)
ተገብኹ፡፡
ኣንኣቲ ማዕዶ
ኣይትዕልላንዬ**

ኣደታትና ብፍቕር ፍጥራት ብምዃን፡ ፈጣሪ ንኸሉ ዝብሉሉ ሰማዒ ዝደለዎኦ እዩ ዝህበን ኣለም ዝኣምኑ ብዘተሓት እዮም፡፡ ግዜ ምስ ዝተሓሰም፡ ደርቂ ምስ ዝኸውን፡ ዝብሉሉን ዝስተን ምስ ዝሰኣን ተማሃራለን ማይ ዘህርማ፡ ባእሰን ዕግግርን ኩፍት ወረ ኩፍትን ኣብ ዝበዘሉሉ ተማህራለን ሰላም ዘውርዳ እየን እናበሉ ዝኸድወን እምቡ ኢና፡፡

**ኣንቲ ዕንገብ ሓንሰ
ተዓሪቆም ክልተ ንጉስ ዕልልዮ ለማሊ፡፡
ምእንተ መንእሰይ ጉዕ ለማሊ
እስከ እምሕ፡፡
ኣደየ ሳዕሪ ኣለቲ ብተየ
ታይ ክገብር እየ**

ጥበብ ኣደታትና ኣብዚ ሓጻር ጽሕፍቲ ተገቲኻ ዝውዳእ ኣይኮነን፡፡ ብኣፈሻ ግና ኣደታትና ኣብ ሰፊ ምስፋይ፡ ርኪዖም ምርኮም፡ ምጽጓይን ምጥሓንን እኽሊ፡ ቅንዖት መርዓን ደርዓን፡ ሃገሰ መስቀለ፡ ኣብ ግዜ ክተት፡ ዓወት፡ ወፈራ፡ እዋን ናፍቕትን ምፍልላይን፡ ዘዘማኦም ደርፍታት ብዘሕለፍ፡፡

ኣደታትና ማዕረ ከንደይ ሓላትን ለባማትን ከም ዝኸበራ ዘረድኣና ጥበብን እዩ፡፡ ብፍላይ ኣብ እዋን መርዓ ደርዓን ካልእ ኣጋጣሚታትን ዝከሓደ ኣንዊሓን፡ ዝዘለመ ኣቕጂኡን፡ ዝዘይብሉ ካብ ሰቡ ንኸይፍላ ከም ዘለዎ፡ ዝኸቐጠኑ ትሕዝቶ ኣትፊላን፡ ብሞራላዊ ደርፊ ኣብለን ወራይ ዘጸብቓን ዘወውታን እየን፡ ዝኸነ ናይ ሰንክልና ጽገም ዘለዎ ሰብ፡ ብዘለዎ ጽገም ናይ ሰንክልናን ትሕዝቶን መታን ካብ ሰቡ ከይተርፍ ብምግል፡ እኽሊ ኣዋጺኡን ኣብ ውራዩ ልዕሊ ናይቲ ዘለዎ ደግድጊት ተዓጢቑን ብዕልልታን ደርፍን ውራዩ ዘትልፋኑ ኣደታትና እየን፡ ብዝኸነ ምስኣን ዘሎ ማሪሺ ውትልፊትን ደርሶትን ጥበባት ግጥሚን ዜማን፡ ብዘይካ ጎዕኣን ንካልእ ፍጡር ኣይተዓደለን፡፡ ኣደታትና ቅርሲ መንነት ባህላዊ ውርሻና መወከሲ ክብርታትና እየን፡፡

ደቂ - አንስትዮን አከባብን

ጉላፍና ናብ ጸጋና

ዓንደም ግርማይ(ወዲ ደረሰ)

ወ/ሮ አሰፋ ገብረሃንስ

ጉላፍ፡ ብናይ ዝጠነከሉ ሰብ ኣረዳድኡ፡ ቀዳማይ ጸጋ ናይ ሓዲ ነገር ድሕሪ ምጥቃም፡ ኣገልግሎቱ ወዳኡ ዝደርገብ ጥቕሚ ኣልጠን ገይርካ ዝግለጽ ጥረ-ነርድ፡ ምናልባት ኣብ ገለ ውሑዳት፡ “ገለ ቀሃጥባዊ ረብኣ (ዋጋ) ዘለዎ ናይ ሓባር ፍርያት” ዝብል መረዳኢታ ክህሉ ይኽእል። ቅድሚ ናብ ከምዚ ዝጥቀስ ዘሎ መረዳኢታ ምብጻጽ፡ ጉላፍ፡ ካብ መጠነሲኡ (ምጽጫ) ክሳብ ናይ መወዳኢታ ምሕደራኡ ዝህልዎ ረብኣታት ክገጽፈሉን ክገርድኡን ኣገዳሲዮ።

ናይ ለሚ ዓምዲ “ደቀእስትዮን አከባብን” ገምሽዮራ ጉላፍ ዓሊሙ ብማእከላይ ቤት ጽሕፈት ሃማይኤ ዝተጠበሰ ሓሳብ፡ ንትግብረኡ ደማ ሃማይኤ ዘባ ማእከል ተሞሂቡ ኣብ ንኡስ ዘባ ኣባሻውል ናብ ዝሰለፈ ዘሎ ኣገባባት ምእኩብ ጉላፍ ዘተኮረ እዩ። ነዚ ኣመልኪታ፡ ኣብ ሃማይኤ ዘባ ማእከል፡ ሓላፊት ማእከራ-ቀሃጥባዊ ኣገልግሎት ወይዘሮ ኤልሳ ገብረሃንስ ዝሃበትና መብርሂ ይሰብ፡-

ምጽጫ ጉላፍ፡ ኢንዱስትሪያዊ፡ ንግዳዊ፡ ዘቤታውን ሕርሻውን ጉላፋት ተባሂሉም ኣብ ኣርባዕተ ዓባይቲ ምድባት ይኽፈሉ። ኢንዱስትሪውያን ጉላፋት እንበሉም፡ ካብ መመስርቲን መስፍንትን ዝተፈለለዩ ኣቕሑ ዘፍርያ ትካላትን ፋብሪታታትን ዝወጽኡ ክኾኑ እንክለዉ፡ ንግዳዊ ጉላፍት፡ ካብ ኣብይተ-ትምህርቲ፡ ኮሌጃት፡ ድኡናትን ኣብይተ-ጽሕፈትን ዝወጹ፡ ዘቤታውያን ጉላፋት፡ ካብ መጽሐፍ ኣባይቲ፡ ካብ ሕርሻዊ ንጥፋታት ዝወጹ ደማ ሕርሻዊ ጉላፋት ንበሉም።

ምሕደራ ጉላፍ ሓዲ ካብ ንኡስ ምወላ ኮይኑ፡ ጃቕካት ሕብረተሰብ ከበርኽ ዘኽእል ዕውት መደብዩ። ሃማይኤ ዘባ ማእከል፡ ነቲ ፕሮጀክት ክኣልዮ ብዘተዋበ ሓላፍነት፡ ኣማኡዚ ባሕሉ፡ ምስ ናይ ስራሕ መሻርኽቲ ካብ ምምሕዳር ዘባ ክሳብ ንኡስ ዘባ ኣኽቲኡ ከምኡውን ኣብ ምዕዋት ናይቲ ፕሮጀክት ዝሕግዝ ሞያውያን መሻርኽቲ ከምዘድሊ ብምርዳእ፡ ማእከሪ መሬት፡ ማይን ኣከባብን ብመራሽቢ ብዘተኣን ሃገርና ተደጊፋ ዝከበር ዘሎ ጉሳይነት፡ ማእከሪ ሕርሻንውን ኣብ ምድላወ ኮምፖዝት ዘካይዶ ዘሎ ንጥፋታት ከም

ጸብቕ ኣበኻት ተጠማቲ ክትግዝዎ ብምሕሳብ፡ ካብ ነፍሲ-ወከፍ ማእከሪ፡ ክኣሊታት ናይቲ ዓውዲ ዝኾኑ ሓዲሓዲ ሰብ ጠሊቡ ንኡራሕ ናይቲ ፕሮጀክት ኣብ ሓምላ፡ 2024 ኣብገሰዎ። ነቲ ፕሮጀክት ዝበቓዕ ቦታ ክልል ስለ ዝከበር ደማ፡ “ኣባይ ይሓይሽ” ኣብ ዝብል፡ ምስ ክፍሊ ኣከባብ ብዘተከበረ ምምደይ፡ ምምሕዳር ንኡስ ዘባ ኣባሻውል ክትከውን ተወሰነ። ኢታ ንኡስ ዘባ መርኣዮ ክትከውን ዝተመርጸሉ ቀንዲ ምኽንያት፡ ካብ ኣስመራ ዝጠነከሉ ህዝቢ ዝከበር ከባቢ ብዘበልዮ፡ ኣብ ከምዚ ዝበለ ከባቢ ዝፈሪ ጉላፍ ከመሓደር ጸገም ስለ ዝፈጥር ደማ፡ ከም ሳብኒ ጠንቅቲ ዝተፈለለዩ ሕማም ከምዘኸውን ኣዳካርብን፡ እዚ ኣብ ግምት ኣትዮ፡ ንኡስ ዘባ ኣባሻውል ኣርኣዮ ወርጺጽ ምሕደራ ጉላፍ ክኮይንሉ ተመሪጹ።

ዕላማ ናይቲ ወጥን፡ ጉላፍ፡ ብጠብኡ እንተደኣ ተመሓደሩ፡ ብዘኸረ ረብኣ ዘለዎ ሃብቲን ጸጋን ኮታ ወርቂ ምዃን፡ ገምጥሞ፡ ነዚ ብግብሪ ገምትርገም ጉላፍ ደርባይ ዘይኮነ ወርቂ ምዃን ምርኣይ ብኣዲ ወጥን፡ ኣከባባይ ጸሓፊ ምህላው ደማ ቦቲ ኻላእ፡ ዝም ክልተ ኣምራት ገምርጋጽ ትልሚ ገደሩዩ ተጠሊሰ። እቲ ናብዚ ንጥፋት ዝወስድ መንገድ፡ ንመመስርቲ ባህርያዊ ድኽሩዲ ዘገልግሉ ዝምሽግኹ (ተረፍ መረፍ መግቢ፡ ቁጽሊ መጽሊ) ኣብ ሓዲ ተጠርጓፊም ናብ መመስርቲ ከምፖስት ክውሰዱ፡ ፕላስቲካዊ ጉላፍ ኣብ ሓዲ መእከቢ ተጠራቒጥም፡ ናብ ትካላት መመስርቲ ፕላስቲክ ተወሲዶም ዳማይ ከምስርሑ፡ ሓዲ መጸጋንውን ኣብ ሓዲ ቦታ ተኣኪቦም ናብ መደበር ቀኒዮም ክእከቡ፡ ዝተረፉ ካልኣት ዓይነታት ጉላፋት ደማ ከከም ኣድላይነቶም ምውጋን ዝብል እዩ።

ተግባርቲ መደብ ናይቲ ፕሮጀክት፡ ብዓቢኡ ህዝቢን ምምሕዳርን ንኡስ ዘባ ኣባሻውል ክኾኑ እንክለዉ፡ መሻርኽቲ፡ ማእከሪ ሕርሻን ምምሕዳር ዘባ ማእከልን፡ ተጠቀምቲ ደማ፡ ኣፍሪያቲን ሰፍሖቲን ኣካላትዮም፡ ከምኡውን ምስ ኣብ ከባቢ ኣስመራ ዝርከቡ ሓረስቶት (ኣልማዕቲ ጀራዲን)፡ ወጽኢት ጉላፋት ተጠቒሞም ባህርያዊ ድኽሩዲ ከምስርሑ፡ ትካላት ኣፍሪያቲ ወጽኢት ፕላስቲካውን ብግደኡን ፕላስቲካዊ ጉላፍ ደገመን ከምስርሑ ምርዳእ ተገደሩ።

ነዚ ዕማምዚ እተሳልፍ፡ ካብ ንኡስ ዘባ ኣባሻውል፡ ኣደመጸባር ሃማይኤ ናይቲ ንኡስ ዘባ - ከም ኣደመጸባር ኮሚቲ፡ ኣካዳዲ ስራሕ ናይቲ ንኡስ ዘባ - ከም ጽሓፊ ኮሚቲ፡ ሓላፊት ማእከራዊ ኣገልግሎት ናይቲ ንኡስ ዘባ፡ ሰለስተ ኣማኡደርቲ ከባቢ ናይቲ ንኡስ ዘባን ንወከልና ሓንቲ ካብ ንጠፋት ኣባላት ሃማይኤ ናይቲ ንኡስ ዘባ፡ 7 ዝኣባባታ ኮሚተ ቈይማ፡ ክኣሊታት ኣከባብን ሕርሻን ደማ ከም ኣማኽርቲ ናይቲ ፕሮጀክት ኮይናም ተጽእኖም፡ እዚ ኮሚተ ድሕሪ ምቕማ ከም ቀዳማይ ዕማም ዝተወሰዱ ፈለሚ ሰነዳት፡ ምስ መሻርኽቲ ምርዳእ፡ ኣብዚ መስርሕ ዝዋሰኡ ንጠፋትን ግዳሳትን ዝተባህሉ ካብ ክልቲኡ ጳታ 20 ሰባት ካብ ነፍሲ-ወከፍ ምምሕዳር ከባቢ ናይቲ ንኡስ ዘባ ብደምር 60 ሰባት ክስልጥኑ፡ ብኣባላት መሻርኽቲ ማእከሪ ሕርሻን ክፍሊ ኣከባብን ክውሃብ ዝብልዮ፡ ብዘወጸ መደብ መሰረት ደማ ሰልጠንቲ ናይ ክልተ መዳሪቲ ክልሉ ሓሳባውን ግብራውን ሰልጠና ከም ዝቐረጸ ተገደሩ። ኣብ ርእሲዚ ሓላፊት ማእከራ-ቀሃጥባዊ ኣገልግሎት ሃማይኤ ዘባ ማእከልውን ኣብ ምውዳብን ምንቃትን ህዝቢ ዕዙዝ ግደ ተጻዊታ።

እዚ ድሕሪ ምግባር፡ ጉላፍ ፈለሻ ዝቐመጥሉም ቦታታት ተለልዮም፡ ነፍሲ-ወከፍ ዓይነት ጉላፍ መቐመጢ ባሕሪ ተሰራሕሉ ብኣዲ ከም ዝቐመጥ ተገደሩ። ቀጸሉ 925 ህዝቢ ንኡስ ዘባ ኣባሻውል ዝተሳተፎ፡ ጉላፍ ተጠቒሞ ካብ መደላዊ ባህርያዊ ድኽሩዲ ብዘምልከት፡

ብላገል ማረጋገጥ ሕርሻ ክፍለ ምዝራቅ ከምንገድ አስተምህሮ ተዋረደ።

ወጽኢት ናይቲ ዝተኸየደ ጉሳዳን ምዝምጋም፡ ስልጠና ዝቐረጸሉ ሰባት ከሉም ምስ ክፍለ ሕርሻን ኣከባቢን ብተባራ ማህበራዊ መርሓዮ ኣብ ጨርሒ ተጠሰ። መብዛሕትኦም ነበርቲ ነቲ ስራሕ ብዝገባእ ከምዝተረድኡዎ ዘርኢ ስኢሊ ተወሲዱ። ህዝቢ ጉዳቱ ካብ ዝሒ ዝጀምር፡ ዓይነት ጉዳቱ ናይ ዝሒ ፈላልዩ ከምጽእ ብተሓብር መሰረት፡ ዘለዎ ጉዳቱ ባህርያዊ ድኽሩ ምዝራቅ ዘገልግሉ ነበይኑ፡ ቪትሮታትን ጠራመዝን ንበይኑ፡ ናይ ሓጺኒ መጺን ንበይኑ፡ ናውቲ ኣላክትሮኒክስ ድማ ንበይኑ ብምእካብ፡ ንኡም ተባሂሉም ኣብ ዝተዳለዉ መእከቢ ጉዳቱ ባብራታት ፈላልዩ ክገብሩ ከምዘለዎ ተሓብርዎ። ህዝቢ ብወሒሉ እቲ ስራሕ ምስ ተበጋገሰ፡ “ካብ ሕመቶ ሽታን ዝተኸመረ ጉዳቱ ምርኣይን ጥራይ ጥባሉ ናምባር” ብምባል፡ ዝኸኣሉ ከሉ ዓይነት ድገፍ ከምዝገብር ኣረጋገጹ።

ብድሕርቲ፡ ንመእከቢ ጉዳቱ ዘገልግሉ ኣብ ሓመብት ዝተመርጹ ከባቢታት ብድምር 20 መንጠራቕሚ ጉዳታት ባብራታት ተሰራተሞ። ካብኡም እቶም 8 እንዳ-ኣፍሪስ ተባሂሉ ኣብ ዝጸዋዕ ጸዕዳ ጸርጎይ፡ ኣብ ክልተ ቦታ ከምቐመጥ ተገይሩ። ሱባ ክገባሙን ብቐሊሉ ከላልዮን ተባሂሉ ወገን፡ ክሰራወኩፍ ባብራታት እንታይ ዓይነት ጉዳቱ ከምዝቐመጥ መሓበሪ ጽሑፍ ተገይርሎ። ዘሎ ጸም ናይ ሰፍሳፊት መኪና ክፍታሕ ብምትሰፋው፡ ዝተረፈ ወገኒታት ኣብ ምዝምሕዳር ንኡስ ዘባኣኸርያ ናይ ምዝርጋሕ መደብ ኣሎ።

ባህርያዊ ድኽሩ (ኮምፕላክስ)፡ ብኸመይ

ይዳሎ፡ ህዝቢ፡ ዝክልል ፍልጠት ከምዝህልዎ ተገይሩ። ንመርሓዮ ተባሂሉ ኣብ ሃጻፍ ቦታ ዝባን ጨርሒ ተጠሰ። ኣብ መንጠራቕሚ ነበርቲ ንኡስ ዘባኣኸር፡ ወልቀታ፡ ኣብ ኣልማዕቲ ጀራዲን ድማ ኣብ ምዝርጋሕ ይርከቡ። ህዝቢ ንዝረኣዮ ወጽኢት ኣማኒ፡ ነቲ መከርሕ ክቐጽሎ ምዃን ቃል ኣትዩ። ዝሒ ከሉ ምንቅስቃስ ኮሚተ ምሕደራ ጉዳቱ ኣባሻውል ግብኣ ምትትታል ኣብ ምዝርጋሕ ይርከቡ። ኣብ ርኢሲ ዚሒ ሓይል ተባብሮ ናይ ህዝቢን ተወፋይነት መሻርኽቲ ንወገን ይቐጽል ኣሎ። ኣብ መወዳእታ፡ ክሰራወኩፍ ሱባ ካብ ቤቱ ዝጀምር ጉዳቱ ኣኪቡ ባልሉ ኮምፕላክስ ኣዳልዮ፡ ኣብ መንጠራቕሚ ቤቱ ይኸን ኣብ ዝረኸበ ሃጻፍ ቦታ ብዝረኸበ ጥራይ ነቲ ተጠቐመ፡ ኣኣምልቲን ዝተፈለለዩ ቀመማትን ኣልማዑ ክጥቀም መምርሒ ተዋረደዎ። ነቲ ስራሕ ብግብሪ ፈቲኖም ብዙሓት ዝተወገዱ ኣለዉ።

እዚ ከሉ እናኸነእቲ መከርሕ ብኸምቲ ዝጀመሮ ንኸይሰጉም ዘገናድብ ብድህነት ኣይተሳእን። ባብራታት ጉዳቱ መምስ መልኡ ቀልጢፉ ተሳሊሞ ናብ ዝገባእ ቦታ ክበጽሕ ኣለዎ። ተጽዕኖ ጉዳቱ ምድኻስ ክገብሩ ተባሂሉ፡ ባህርያዊ ድኽሩ ዘገልግሉ ጉዳታት ናብ ምድሃው ኮምፕላክስ ቤት ገርግሽ ከለኣኹ ምስ ማረጋገጥ ሕርሻ ምርድዳእ ተገይሩ። እቲ ስራሕ ተፈቲኑ፡ ምስ ግዜ እቲ ዝክሰብ ጉዳቱ ካብ ዓቕሞም ንጳሊ እናኸነ ስለ ዝኸደ ከምዳድርዎ ኣይከኣሉን። ብርጋጽ ጸም ሰፍሳፊት መኪና ኣሎ። ዕላማ ናይቲ ፕሮጀክት ንኡ ዘይኮነ፡ እቲ ዝድለ ምብራኽ ችግሩት ህዝቢ ኣብ ምሕደራ ኣተኣላልዮ ጉዳቱ ዝገልጹ፡ ካብዚ

ብምባህ፡ “ህዝቢ ኣብ ምሕደራ ጉዳቱ ዝጸንሐ መሪዳኢታ ማዕቢሉ፡ ጉዳቱ ዘይጠቐም ድርባይ ዘይኮነ ጸጋ ምዃን ተረዳኡዎ፡ ጉዳቱ ፈላለኽ ምጉዳቱ፡ ርብኣኡ ዕዙዝ ምዃን ብግብኣ ክርዳእ ክኣሉዎ፡ ምሕደራ ጉዳቱ ብዝምልከት ዝቐረጸ ትምህርቲ ተጠቐመ፡ እንታይ ገይሩ፡ ካብ ጉዳቱ ባህርያዊ ድኽሩ ምዝራቅ ክኣሉን ኣብ ርብኣኡ ከውሰድ ፈቲኑ...” መልሲ ናይዞም ሕጻናት እው ዝገልጹ፡ እቲ ፕሮጀክት ብኸምቲ ዝተወጠነሉ ብዓወት ከዛዘም፡ ዕዙዝ ግደ ካብ ዝተጻወቱ፡ ሓላፊ ኣከባቢዮ ጽሬት ዘባ ማእከልን ኣማኣደርቲ ሰለስቲኣን ምዝምሕዳር ከባቢ ንኡስ ዘባ ኣባሻውልን ልዑል ምክራፊ ይግብኡዎ።

እዚ ፕሮጀክት ዕውት ኮይኑ ክርከብ ምድብ መላእ ሃገር ናይ ምዝርጋሕ ውጥን ሓዘ እኹል ባጀት ተሰላዕሎ ተጠሰ። ኣብ መወዳእታ ዝተሰርሐ መእከቢ ጉዳቱ ባህርያዊ ንብረት ህዝቢ ኮይኖም ክተርፉ ዝገልጹ፡ ድሮ ምዝምሕዳር ዘባ ዓገሳዮን ዘባ ሰምደዮ ቀይሕ ባሕሪን ነቲ ሓሳብ ወሲዶም ክሰርሕሉ መደብ ሓዘም ምህላም ተፈሊጡ ኣሎ። ህዝቢ ኣንቁሕካ መእከቢ ጉዳቱ ውን ኣዳለኽ ክተብቅዕ፡ ንድሕሪት ከይምላስ ግደ ኣማኡደርቲ ክዓገዝ ይግብኡ።

ኣብ መደምደምታ፡ ኣብ ምሕደራን ኣልዮን ጉዳቱ፡ ተራን ግደን ደቀኣኸትዮ ዝለዓለ ኢድ ይሕዝቡ፡ ጉዳቱ እንተኣ ተመሓደሩ ሃብቲ ምዃን ድማ እዚ ፕሮጀክት እዚ ኣመክሲሩዮ፡ ገዳተት ሕብረተሰብ ኣብ ምሕደራ ጉዳቱ ክዓገዝ፡ ውህድ ተሳትፎ መላእ ሕብረተሰብ ዝጠልብ ስለዝኸነ፡ ኣብዚ ተወሃዶኣ ምዕደዮ ይደሊ።

ደቀንስትዮ ዓለም

“ስቅያት አባላንዬ አፋውስ ከምህዝ ቀሲቡኝ”

ተስፋ-አለም የማነ

አብ ባህልና፡ ሽሕ ይመቱ፡ መሕደሪ ሽሕ አይመት፡ ዝብል ረዚን ምስላ ኣሎ። እዚ፡ ነቶም ብግጉይ ሕርያኦም፡ ዘይቅተሶ አመለኸቲታኦምን ትህኪቶምን ዕምሮም ምሉእ ጸር ናይዛ ዓለም ኩይናም ዘሕልፉዎን፡ ነቶም ብጻዕሮምን ትግሃቶምን፡ ብቅትሶ ምርጫኦምን ርድኢቶምን፡ ከምኡውን ብተውህቦም ነፍሶም ከኢሉም ጸር አሸሓት ወይ ሚልዮናት ወገናቶም ጸይሮም ዝኸዱን ክልተ ዓይነት ሰባት ዝተመሰሉ ምስላ እዩ። አብ ህይወት፡ ንነፍሲኻ ኳንካ ንኻልኡት ክትከውን ምኽኣል ዓቢይ ጸጋ ምዃኑ ከኣ፡ ካብዚ ምስላዚ ክንርዳእ ንኽእል። ዓለምውን ኩሉ ግዜ ምስ ከምዚኦም ዝበሉ ሰባት እያ እተሻሩ።

ምጩው መልክዕ እተዓደለት አመሪካዊት ገርትናድ ባል ኢሊየን ድማ፡ “መሕደሪ ሽሕ እያሞ፡ አይትመተና።” ካብ ዝተባህለለን ውሑዳት ሰብ ቅያ ደቀንስትዮ ዓለምና እያ። ብትምህርታ ኣብ ናይ ዶክተራይት መዓርግ (ፒኤች.ዲ) ከይበጽሐት ሽልማት ኖቤል ዝግተረት እንኳ ጓለሕተይቲ ተመራማሪት እያ። እዛ ኣብ ዓውዲ ሕክምና፡ ታሪኽ ዘይርስዎን ግዜ ዘየህሰሰን ዓቢይን ተዘካርን ሓድጊ ዝዘደፈት ሊቅ፡ ብ1918 እያ ካብ ኤውሮጳውያን ኣይሁድ ስድራቤት ኣብ ከተማ ኒውዮርክ ተወሊዳ። ኣባኣ ካብ ሃገረ ሊትዌንያ፡ ኣደኣ ድማ ካብታ ኣብ ትሕቲ ናሲያ ዝነበረት ፖላንድ እያም ናብራ ሓሲመ-ምም ብንእሽቶም ናብ አመሪካ ተሰዲዶም። ኣባኣ፡ ሓኪም ስኒ ኮይኑ ብምዕያይ ዘኸሰቦ ቅሩብ ሃብቲኳ እንተነበረ፡ አመሪካ ኣብ መወዳእታ 1920ታት ብዓቢይ ቁጠባዊ ድሸካለ (Great Depression) ኣብ ዝለመሰትሉ እዋን ዳርጋ ኩሉ በሪሱ እዩ።

ኢሊየን ግን፡ ቁጠባዊ ቅልውላው ናይ ስድራኣ፡ ኣብቲ ፈለማ ኣብ ትምህርታ ብዙሕ ጽልዋ ኣየሰግለን። የግዳስ፡ ሞት ናይ ኣደኣ ከይኣኸላ፡ ናይ ካልኣይ ደረጃ ትምህርታ ብዓውት ዛዚማ ኣብ 15 ዓመት ዕድመኣ ናብ ኮላጅ ክትኣቱ እናተዳለወት እንከላውን፡ ካልኣ ዝኸበደ መኻልፍ ኢጋጠማ። እቲ ካብ ኣባኣን ኣደኣን ንግዕሊ ፍቕሪ እናለሰን ካብ ህጻንነታ

ኣትሒዙ ጽውጽዋያት እናነገረን ብሕንቃቕ ዘዕበዩ ኣብ ሓንሕ ብጽኑዕ ሓመመ። እቲ ዝሓዘ ናይ ከስዕ መንሸሮ ዘይምሕር ሕማም ስለ ዝነበረ፡ ኣብ ዓራት ተጋዲሙ ንኣዋርሕ ድሕሪ ምስቓይ፡ ልክዕ ኣብ ዝኸሪ ዓመት ኣደኣ ዓረፈ። ብቓዝል ልልው እናበለ ከዓርፍ እንከሎ ኣብ ጐድኑ ኮይና ንኹሉ ስቅያቱ ስለ ዝተኸፈለቶ፡ ድሕሪ ሕልፈቱ ሕልናኣ ከደቅሳ ኣይከኣለን። “መንሸሮ ፈውሲ ተማሂዞ ነይሩ እንተ ዝኸውን፡ ኣብ ሓንድ ከምዚ ኢሉ ብስቅያት ኣይመሞተን።” ኢሊ፡ ነቲ ዘይምሕር ጨካን ሕማም ባዕላ ፈውሲ ክትምህዘሉ ምስ ነፍሳ ቃል ኣተወት። ቃላ ንምትግባር ከኣ፡ ተማሃሪት ኮላጅ ኣብ ትኹሉ ግዜ፡ ስነ ቀመም (ኬሚስትሪ) ዝበሃል ዓውደ ትምህርቲ መሪጻ ከተጽኑዕ ወሰነት።

እንተኾነ፡ እቶም ካብ ኢዶም ናብ አፎም ዝናብራኦም ስድራኣ፡ ነቲ ወጻኢታት ናይ ኮላጅ ትምህርታ ክሸፍኑላ ዓቕሚ ስለ ዘይነበሮም፡ ብዘይካ ትምህርቲ ምቁራጽ ካልኣ ኣማራጺ ክረኣዩ ኣይከኣለን። ምስ ዕድላ እናማረረት ናይ ትምህርቲ ሕልማ ክትቀትል እናሓሰበት እንከላ ግን፡ ኣብ ኒውዮርክ ዝመደበሩ ሃንተር ኮላጅ፡ ነቶም ኣብ ማትሪክ ብሉጽ ነጥቢ ዘመዝገቡ ተማሃሮ ተቐቢሉ ብናጻ ከምህር ምዃኑ ኣበሰረ። በዚ ከኣ ኢሊየን ኣብ 1933 ናብቲ ኮላጅ ብምእታው፡ ንኣርባዕተ ዓመት ስነ ቀመም ኣጽኒዓ ኣብ 1937 ብቐዳማይ ዲግሪ ተመረቐት። ኮይኑ ግና፡ ሕጂውን ዝምውላ ኣካል ስለ ዘይረኸበት፡ ናይ ድሕሪ ምረቓ ትምህርቲ ንምቕጻል ዝኸበራ መደብ ተኸፍልፈ። ምስ ሕዝብ መንገድ ባጅኣኣ ሒዛ ኣብ ኣብያተ ፈተነ ናይ ስነ ቀመም (ላባራቶሪታት) ስራሕ ከተናዲ ተገደደት።

ኣብቲ እዋንቲ ደቀንስትዮ ኣብ አመሪካ፡ ኣብ ስነ ፍልጠታዊ ኣብያተ ፈተነ ስራሕ ክቐጽራ ልሙድ ስለ ዘይነበረ፡ ማለት ደቀንስትዮ ተማሃረን መምህር ወይ ነርስ ካብ ምዃን ዝከልፍ ካልኣ ዕድላት ስለ ዘይነበረን፡ እቲ ዝደለቦ ስራሕ ቀልጢፉ ክሰልግ ኣይከኣለን። ኣብታ ድሒራ ዘሕተመታ ‘The Quest for a Cure’ (ድልዩ ፈውሲ) ዘርእሲታ ንተመከሮ ህይወታ እትገልጽ መጽሓፋ ከም ዝጠቐሰቶ፡ ብዙሓት ካብቶም

ዝተወከሰቶም ኣስራሕቲ፡ “ማረኺ ቁንጅና ስለዘለኪ፡ ኣብ ስራሕ ኣቓልቦ ስራሕተኛታትና እናሰረቐኪ ሽግር ክትፈጥርልና ኢኺ።” እናበሉ ይነጽጉዋ ነበሩ። ድሕሪ ብዙሕ ኮለልን ውርደትን ግን፡ ሰሊጡዋ ኣብ ሓደ ኮላጅ ክትሰርሕ ተቐጽረት። ኢሊየን፡ ኣብቲ ዝተቐጽረትሉ ኮላጅ (ቤት ትምህርቲ ነርሲንግ ሆስፒታል ኒውዮርክ)፡ ነርሲት ግብራዊ ትምህርቲ ኣብ ዝቐስምሉ ቤተ ፈተነ፡ ባዮኬሚስትሪ ንሰለስተ ወርሒ መሃረት። ቀጻሊውን ኣብ ሓደ ኩባንያ መፍረ መድሃኒት፡ ተሓጋዝቲ ናይ ሓደ ክኢላ ስነ ቀመም ኮይና ብዘይ ዝኸነ መሃያ ክትሰርሕ ጀመረት።

ኣብ 1939፡ ኢሊየን ነቲ ናይ ስነ ቀመም ትምህርታ ዝያዳ ንምፅማቕ ናብ ዩኒቨርሲቲ ኒውዮርክ ኣተወት። ናይ ትምህርታ ወጻኢታት ንምሸፋን ከኣ፡ ትርፌ ግዜኣ፡ ኣብ ከተማ ኒውዮርክ ኣብ ዝርከባ ናይ ካልኣይ ደረጃ ኣብያተ ትምህርቲ፡ ከም መተካኢታ ብዝተፈለለ ምኽንያት ካብ ስራሕ ዝበኸሩ ቀወምቲ መምህራን ኮይና፡ ኬሚስትሪ፡ ፊዚክስን ሓፊሻዊ ስነ ፍልጠትን ክትምህር ጀመረት። ብኸምዚ ድሕሪ ምቕጻል፡ ኣብ 1941 ማስትራይት ዲግሪ ረኸበት። ኣብ ሓደ ኩባንያ መፍረ መግቢ፡ ቴክኒሻን (ተቐጻጻሪት ብቐዓት ፍርያት) ኮይና ክትሰርሕ ተቐጽረት። የግዳስ፡ እቲ ንኸትመራመር ዘይሕዝዝ ባህሪ ዘለዎ ኮይኑ ዝረኸበቶ ስራሕ ምስ ግዜ ስለ ዘሰልፈዋ፡ ንኣኡ ጠንጢና ካልኣ ስራሕ ኣናደየት። ኣብ

ናይ ምርምር ቤተ ፈተነ ኩባንያ 'ጆንሰን ኤንድ ጆንሰን' ከአ ስራሕ ረከቡት። እቲ ኩባንያ፡ አፋውሰን ካልእ ሕክምናዊ መሳርሒታትን ንምምዕባል ዓሊሙ ይዓዩ ስለ ዝነበረ፡ ኢሊዮን እቲ ኣብኡ ዝተዋህባ ስራሕ ምስ ሞያኣን ድሊታን ዝጠባዓም ኮይኑ ረከቡቶ።

ይኹንምበር፡ ዘይ ከም ትጽቢታ፡ ንኣጸር ግዜ ጥራሕ ምስቲ ኩባንያ ድሕሪ ምቕጻል፡ ኣብ 1944 ካብኡ ወጸኦ፡ ኣብ ኩባንያ መፍረ መድሃኒት 'ብሮግስ ዌልካም' ክኢላ ስነ ቀመም ኮይና ክትሰርሕ ጀመረት። ነዊሕ ከይጸንሐት ከኣ፡ ጐድኒ ጐድኒ ስርሓ፡ ኣብ ኢንክቲቲዊት ፖሊቴክኒክ

ናይቶም ሕማማት ዘኸትሉ ደቓቕቲ ታህዋሲያን (ብክተርያ፡ ቫይረስ፡ ፋንገስን ካልኣትን) ንምፍላጥ ኣብ መጽናዕቲ ተጸምደት። እቲ ዕላማ፡ ንመስርሕ ምብዛሕ ዲኤንኤ ናይዞም ታህዋሲያን ብምዕጋት፡ ነቲ ብኣኣቶም ዝስዕብ ዝተፈላለየ ሕማማት ዝፍውስ መድሃኒታት ንምምዕባል'ዩ ዝነበረ። ድሕሪ ነዊሕ ምርምር፡ ኣብ 1950፡ ኢሊዮን ነቲ ኣብ ሓጎኡ ብስቕያት ክዓርፍ እንከሎ ዝተመዘገቦ ትምህርት ጋህዲ ዝኸበር ወጽኢት ረከቡት። እቲ ዝመሃዘቶ 'መርካፕቶፑሪን' (6-mercaptopurine) ዝተሰማየ ናይ ፊሊማ መድሃኒት፡ ንዕብዮት ዋህዮታት መንሽሮ ብምድራት፡ መንሽሮ ናይ ደም ክፍውስ ዝኸኢል

ቆርቡትን ዝፍውስ 'ኣይሳይክሊቪር' ዝተሰማየ ናይ ፊሊማ መድሃኒት ፈጠረት። ቀጺላውን፡ ኤች.ኤይ.ቪ ቫይረስ ናብ ኤይድስ ከይምዕባል ዝዓገት ወይ ዘደናጉ ናይ ፊሊማ መድሃኒት ኣዚድታይመዲን (AZT)፡ ዓሳ ዝፍውስ ፒይራመታመን፡ ከምኡ ደማ መድሃኒታት ራሕ፡ ኣንቅጺን ካልኣት ሓያለ ሕማማትን ኣብ ምምሃዝ ልዑል ግደ ኣበርከተት። በዚ ደማ፡ ብጠቕላላ 45 ዝተፈላለዩ አፋውስ ወረቓት ምስክር ምህዞ ክትረክቡለሙን ብሰማ ከተመዝገባምን ክኢላ።

ገርትሩድ ባል ኢሊዮን፡ ቡቲ ኣብ ዓውዲ ሕክምና ምስ ብጾታ ዶክተር ጆርጅ ሂፔንግዝን ካልኣትን ዘበርከተቶ ድንቄ መርመራዊ ስራሕ፡ ካብ ዝተፈላለዩ ዓባይቲ ዩኒቨርሲቲታት ኣመራካን ዓለምናን፡ ስለስተ ናይ ክብሪ ዶክተራይት ዝርከቡዎም 25 መዓርጋት ተቐብለት። ብ1983 ካብቲ ናይ ምርምር ስራሕ ብጥርታ ምስ ተፋነወት ከኣ፡ ብኡ ንብኡ ፕረዚደንት ማሕበር ምርምር መንሽሮ ኣመራካ ኮይና ክትዓዩ ተመዘዘት። ኣብ ርእሲዚ፡ ኣማኻሪት ሃገራዊ ኢንክቲቲዊት መንሽሮ ኣመራካን ዓለማዊ ውድብ ጥዕናን ኮይነ ንኣያለ ዓመታት ኣገልገለት። ኣብ 1988 ከኣ፡ ነቲ ብደረጃ ዓለም ዝኸበረ ሽልማት ኖቤል ክትዓትር በቐዐት። ንሳ፡ ቡቲ ኣብ ዓውዲ ሕክምና 45 ዝተፈላለዩ አፋውስ ኣብ ምምዘሃብ ዘበርከተቶ ፍሉይ ስራሕያ ምስ መሳርሒታ ዶክተር ጆርጅ ሂፔንግዝን ተማሃራያ ስር ጀምሶ ብላክን ኮይና ነታ ሽልማት ክትካፈሎ ክኢላ። ብድሕሪዚ እውን ኣብ 1991፡ ካብ ኢድ ፕረዚደንት ኣመራካ ጆርጅ ቡሽ (ነበር) 'National Medal of Science' ዝብል መዓልያ ተቐብለት።

ናብ ዝተፈላለየ ቦታታት ዓለምና ናይ ምዝዋር ወልፍን ልዑል ፍቕሪ ምስ ክላሲካዊ መዝሃን ዝነበራ ኢሊዮን፡ ነቲ ተመራመርቲ መድሃኒታት ንምምዕባል ዝጥቀምሉ ዝነበሩ፡ ካብ ጌጋታትካ እናተማሃርካ ክሳብ መጨረሻ ደጋጊምካ ምፍታግ (trial and error) ዝብል ልሙድ ኣገባብ ሓጎብን ንኣዋፍን ዝቐየረ ስነ ፍልጠታዊ ርኽብት (Rational Drug Design) ሓዲጋ፡ ብ1999 ኣብ መበል 81 ዓመት ዕድሜኣ ካብዛ ዓለም ብሞት ተፈለየት። ዋላኳ ንሳ እንተ ሞተት፡ ተግባራታ ግን ገና ህይወት ዜጋታት ናይዛ ዓለም የድሕን ስለ ዘለ፡ ስማ ልዕሊ ህለቦት ሰባት ይጽዋዕ ኣሎ።

ብፍክሊን ናይ ዶክተራይት ትምህርቲ ክትቅጽል ወሰነት። ንክልተ ዓመት ዝኣከል'ውን ምሽታዊ ኣብቲ ዩኒቨርሲቲ ትምህርታ ተኸታተለት። ብድሕሪዚ፡ ዲን ናይቲ ዩኒቨርሲቲ ናብ ቤት ጽሕፈቱ ኣጸዊዑ፡ "ብራሕ ዊድፍኪ ተማሃሪት ናይ ምሉእ ግዜ ኩኒ፡ ወይ ከኣ ትምህርቲ ኣቋርጽዮ።" ብምባል ክልተ ምርጫ ሃባ። እቲ ምርጫ ካብ ንኡድሕዱ ዘይበላለጽ ስለ ዝነበረ፡ ኢሊዮን ንኸትውሰን ተጸገመት። ኣብ መወዳእታ ግን፡ ናይ ዶክተራይት ትምህርታ ኣቋርጺ ኣብ ስርሓ ክትቅጽል ወሰነትሞ፡ ኣብቲ ክኢላ ስነ ቀመም ኮይና ክትሰርሓሉ ዝጸንሐት ኩባንያ፡ ነቲ ብናይ 12 ዓመት ተመኩሮ ዝመርሓ ጆርጅ ሂፔንግዝ ዝተባህለን ባዮኬሚስትሪ ዝጸንፈን ውሩይ ኣመራካዊ ተመራማሪ ተሓጋጋዚቱ ኮይና ክትዓዩ ዘኸኢላ ዕድል ረከቡት። ኢሊዮን ነዚ ዕድልዚ ምስ ረከቡት፡ ኣብቲ ዶክተር ጆርጅ ሂፔንግዝ ዝመርሓ ቤተ ፈተነ፡ ንኣቀዋወማ ዲኤንኤ

ምዃኑ ተረጋገጸ። ድሕሪ ሸውዓተ ዓመትውን (1957)፡ ካልኣ ኣገዳሲ መድሃኒት ረከቡት። እቲ ኣዚዮፕሪን ዝተሰማየ መድሃኒት፡ ሓዲ ሰብ ብመጥባሕቲ ካብ ካልኣ ሰብ ናውቲ ኣካላት ክሰጋገራሉ እንከሎ፡ ኣካላቲ ከይጸንዎ ዝከላኸል እዩ ዝነበረ። ብሳላዚ ኣገዳሲ ርኽብትዚ ከኣ፡ ብደረጃ ዓለም ክሳብ ሕጂ ናብ ሓዲ ሚልዮን ዝመገመዉ ዜጋታት ኮላሊት ተተኪሉሉም ካብ ሞት ክድሕኑ ክኢሉም ኣለዉ።

ኢሊዮን፡ ምስ ዶክተር ጆርጅ ሂፔንግዝ ኮይና መድሃኒታት ኣብ ምምዕባል ዘመዝገቡዮ ዓውታት በዚ ደው ኣይበለን። 'ርትዓዊ ንድፊ መድሃኒት' (Rational Drug Design) ዝተሰማየ - ኣብ ዓሚቕ ርድኢት ባህርያት ታህዋሲያን ምርኩስ ጌርካ ሓዲስቲ አፋውስ ናይ ምምዘዝ ኣገባብውን ኣምዕበለት። በዚ ኣገባብዚ ኣቢላ ከኣ፡ ንሕማም ሀርፕስ (ኣብ ኣፍን ብልዕትን ቁስሊ ዝፈጥር ቫይረስ)፡ ፍሮማይን ነድሪ

ገጽ 1

ጓል ዳህላክ፡ አብ ቅድድም ብሽክለታ

አሚን ተሰፋይ

ዕላልና ምስ ፕረዚደንት ቅድድም ብሽክለታ ዘባ ሰሜናዊ ቀይሕ ባሕሪ ብዛዕባ ሓገቲ ተቐዳዳሚት እዩ። እታ ተቐዳዳሚት ካብ ሰባ ስለዝሓየለት ኣይኮነን። ካብተን ካልኣት ደቀንስትዮ ዝፈልፍ ረጃሒ ግን ኣሎ። አግኦዞ ወይ ሓርነት ካብ ባህላዊ ጸቕጢ። ምስታ ተቐዳዳሚት ቅድሚ ምልላይና ግን ንጥፊታት ቅድድም ብሽክለታ ዘባ ሰሜናዊ ቀይሕ ባሕሪ ንኸሕብረና ንፕረዚደንት ቅድድም ብሽክለታ ዘባ ሰሜናዊ ቀይሕ ባሕሪ ኣቶ ፍጹምብርሃን ዘካርያስ ኣዘራራብናዮ ኣለና።

ብመሰረት ሓበሬታ ኣቶ ፍጹምብርሃን፡ ኣብ ከተማ ምጽዋዕ፡ ብፍላይ ኣየር ኣብ ዝዝሕለሉ ግዜያት፡ ውድድራት ቅድድም ብሽክለታ ይካየድ እዩ። ህዝቢውን ይፈትዎን ይከታተሉን እዩ። ኣብ ምጽዋዕ፡ ጊንዳዕ፡ ኣፍዓበት፡ ሽዕብን ፎሮን ፈደረሽናት ቅድድም ብሽክለታ ኣለዎ። እተን ንኡሳን ዘባታት ብዘለወን ዓቕሚ ንዕብየት ቅድድም ብሽክለታ ኣብ ቦታኣን ይጽዕራሉ ኣለዎ።

ውድድራት ናይ ልሙዳት (ዳ ኮርሶ) ኣብ ምጽዋዕ ጥራይ እዩ ዝካየድ። ካልኣት ንኡሳን ዘባታት ዘካየድኦ ውድድራት ብማውንቴን ባይክ እዩ። ኣብተን ዝተገልጸ ሓሙሽተ ንኡሳን ዘባታት ብድምር ኣስታት 70 ተቐዳዳሚት ክህልው ከለው፡ ካብኣቶም ሽውዓተ ጥራይ እየን ደቀንስትዮ። እተን ሓሙሽተ ደቀንስትዮ ኣብ ምጽዋዕ፡ እተን ክልተ ድማ ኣብ ጊንዳዕ ብማውንቴን ባይክ ይወዳደራ። ነቲ ዘሎ ዋሕዲ

ተወዳደርቲ ንምሽፋን ጊንዳዕን ባጽዕን ብውህደት ውድድራት የካይዱ። ማለት ናይ ጊንዳዕ ናብ ባጽዕ ብምምጻእ፡ ናይ ባጽዕ ድማ ናብ ጊንዳዕ ብምሽድ። ዓባይቲ ተቐዳዳሚቲ ልዕሊ 110 ኪሎ ሜተር፡ ማእከሎት ኣስታት 80 ኪሎ ሜተር፡ ንኣሽቱን ደቀንስትዮን ድማ 50 ኪሎ ሜተር ዝሸፍን ውድድራት ከም ዝስረዓሎም ድማ ሓበሬታ ኣቶ ፍጹምብርሃን የረድእ።

“ሓዲ ካብ ጠንቅታት ዋሕዲ ተቐዳዳሚቲ ደቀንስትዮ ስእነት ብሽክለታዮ። ኣብ ዘባና ጠርነፍቲ ጋንታታት ስለዘየለዎ ኩሎም ተቐዳዳሚቲ ወይም ጓሎም ብናቶም ወጻኢታትን እዮም ዝወዳደሩ። ስለዚ ባዕልና ንውሽኹን ነጉድሎን ቍጽሪ ተቐዳዳሚቲ የለን ክበሃል ይከላል። ንሕና ከም ፊደረሽን ብሕጋዊት ዝተማእከለ ውድድራት ንሰርዕ፡ ሽልማት ነዳሉ፡ ኣብ ካልእ ዘባታት ውድድራት እንተልዩ ድማ ብወጻኢታት ፊደረሽን ንሳተፍ። ብሽክለታ እንህበም ተቐዳዳሚቲ የለውን። ደቀንስትዮ ይኹና ደቂተባዕትዮ። ኣማሓዳሪት ዘባና ወ/ሮ ኣስመረት ኣብርሃ፡ ሓላፊት ክፍሊ ባህልን ስፖርትን ዘባና ወ/ሮ ዘይነብ ዑመር፡ ኣካይዲ ስራሕ ኩባንያ ህንጻ ቀይሕ ባሕሪ ኣቶ መብራህቱ ማኢልን ምምሕዳራት ንኡሳን ዘባታትን ዝከኣሎም ደገፋት ይገብሩ እዮም። ካብ ናይ ካልኣት ፊደረሽናት እቲ ዝበዝሐ ባጀትውን ናይ ፊደረሽን ብሽክለታ እዩ።” ብምባል ንሃጻፋቶምን ዝግበር ሓፊሻዊ ኣበርክቶን ሕጽረታቶምን ኣቶ ፍጹምብርሃን ገሊጹ።

ዕብየት ብሽክለታ ናይቲ ዘባ ከምቲ ዝድለ ንኺይስጉም ተወሰኽቲ ብድሆታት ኣለዉ። ገለ ካብኦም ጂኦግራፊያዊ ኣቀማምጣ እዩ። ኣብ ምጽዋዕ ብምዃን ናብ ሽዕብ፡ ኣፍዓበት፡ ፎሮን ካልኣት ንኡሳን ዘባታትን እናኸድካ ውድድራት ክትከታተሉ ጉዳይ መሳለጥያ ኣጸጋሚ ከም ዝገብሮ፡ ኩነታት ኣየር ዝበዝሐ ክፋል ናይቲ ዘባ ሃሩር ስለ ዝኾነ ውድድራት ኣብ ዝተወሰና ኣዋርሕ ከም ዝስራዕ፡ ንሱ ድማ ካብ ሕዳር ክሳብ ግንቦት ምዃኑ ኣቶ ፍጹምብርሃን ይገልጽ። ካብ ሰነ ክሳብ ሕዳር ዘሎ ኣዋርሕ ተቐዳዳሚቲ ብሰንኪ ሃሩር ኣይንቀሳቕሱን እዮም። በዚ ምክንያት

ድማ ዘዋህለልዎ ዓቕሚ ኣይዕቀብን። መወልቲ ወይ ጋንታታት ነይረንኦም እንተ ዝኾና ግን፡ እንተወሓደ ናብ ነፋሲት ከይዶም ዝ ተኸርዮም ልምምዶም እናገበሩ ዓቕሞም ዓቂቦም ኣድማዕቲ ክኾኑ ከም ዝኽእሉ የረድእ። ነዘም ዝተገልጹን ዘይተገልጹን ሕጽረታቶም ንምምላእ ጸዕርታቶም ከም ዘየቋርጹ ድማ ኣቶ ፍጹምብርሃን ወሲኹ ይሕብር።

ከምቲ ኣብ መእተዊ ጽሑፍና ዝገለጽናዮ፡ ኣብ ምጽዋዕ ወይ ኣብቲ ዘባ ዋሕዲ ተቐዳዳሚቲ ደቀንስትዮ ኣሎ። እንተኾነ፡ ኣብቲ ዘባ ካብ ካልኣት ዘባታት ፍልይ ዝበለ ነገር ተዓዚብና። ስድራቤታ ካብ ዳህላክ ዝመጹ፡ ተወላዲት ብሄረ ትግረ ተቐዳዳሚት ጓለንስተይቲ ርኢና። ዳርጋ ኣብ ኩለን ብሄራት ሃገርና፡ ኣብ ልዕሊ ደቀንስትዮ ዝነበረ ኣመለካኽታን ጸቕጢን ንፊልጦ ኢና። እተን ካብዚ ባህላዊ ጸቕጢ ዝተናገፋ ደቀንስትዮ ድማ መብዛሕትኣን ኣብ ዓባይቲ ከተማታት ዝነበራ እየን። ናይዚ ጓል ዳህላክ ሱታፌ ኣብ ቅድድም ብሽክለታ እምበኣር፡ ነቲ ኣብ ኩሉ ከባቢታት እናዓበየ ዝመጽእ ዘሎ ንደቀንስትዮ ንምትብባዕ ዝፍጠር ዘሎ ዕድላትን ተሳታፍነትን ዘርኢ እዩ።

ቀጺልና እምበኣር፡ ንኹሉ ባህላዊ ጸቕጥታት ፈንጺጋ ተቐዳዳሚቲ ክትከውን ምስ ዝኽኣለት

መንእሴት ሳዕድያ ሓሰን ከነላልየኩም።

መንእሴት ሳዕድያ፡ ኣብ ከባቢ ኣማተረ ምስ ወላዲታ ወይዘሮ መርያም ዓብዱኣይ ትነበር። እዛ ተማሃሪት 10ይ ክፍሊ ጓል 17 ዓመት መንእሴይ፡ ካብ ቤት ትምህርቲ ናብ ቤታ ከትንቀሳቕሰ ከላ፡ ተቐዳደምቲ ደቀንስትዮ ልምምድ ቅድድም ብሽክለታ ከገብራ ትርእየን ነይራ። ብኣኣን ድማ ትምሳጥን ትግረምን። ውኅኣ ብፍቕሪ ብሽክለታ ከጥቃዕ ግዜ ኣይወሰድን። ኣብ ቤት ትምህርታ ናይ መማህርታ እናለመነት እናወደቐት እናተንስኣት ብሽክለታ ፈታቲናታ። ብሽክለታ ከትለማመድ ከላ፡ “ሳዕድያ ወዲቓ . . .” ኢሎም ተማሃሮ ከስሕቅዎ ከለዉ ግዲ ትገብረሎም ኣይነበረትን።

“ድሌት እንተሎ ዝዓግት የለን።” ከም ዝበሃል፡ ሳዕድያ ነታ ብማዕዶ ብተመስጦ እትጥምታ ዝነበረት ብሽክለታ መለኽታ። ወላዲታን ኣዝማዳን ከይርእዩዎ ግን እናተሰከፈትያ ትዝውራ ነይራ። ካብተን ምስኣ ዝመሃራ ኣብ ውድድር ብሽክለታ ከም ዝሳተፋ ምስ ነገርኣ፡ ሃንቀውታኣ ዓሚቹ፡ ሕልሚ ናይ ቅድድም ብሽክለታ ኣብ ሓንጎላ ቦታ ሓዚኡ፡ ድቃስ ከልኣ። ብሽክለታ ካብይ ትምጻእ፡ ኣደኣኸ እንታይ ከትብላ፡ “እዚ ጉዳይ ሰብብ ከምጽኣለይ እዩ” ብምባል ብዛዕባ ብሽክለታ ኣብ ቤታ ሓንቲ ቃል እውን ትኹን ተምላቕ ኣይነበረትን።

ንብዓል ድሌት ግን ዝዓግቶ የለን። ሳዕድያ ውድድራት ኣብ ዝህልወሉ ናብ መቐዳደሚ ቦታ እናኸደት ከትዕዘብ ጀሚራ። ተዓዚባ ጥራይ ግን ኣይኮነትን ትመጽእ። ምስቶም ተቐዳደምቲ ንኸትላለ ሕዉስ ባህሪኣ ስለ ዝሕግዛ፡ ዳርጋ ንመብዛሕትኦም ተፋሊጣቶም። ሓደ መዓልቲ ውድድር ማውንቴን ባይክ ደቂ ተባዕትዮ

ተወዲኡ፡ ደቀንስትዮ ከወዳደራ ተሰሪፀን። ሳዕድያ፡ ነቲ ኣብ ውሽጣ ተደገሉ ዝነበረ ድሌታት ከተቃልሮ ወሲና። ንኣባላት ፈደረሽን ብሽክለታ፡ ካብቶም ውድድራቶም ዝዘዘሙ ደቂ ተባዕትዮ ብሽክለታ ክልምኑላ ተወኪሳቶም። እቶም ኣባላት ፈደረሽን ኣቕዲማ ከም ዘይተመዝገበት ኣጸቢቑም ይፈልጡ እዮም። እንተኾነ ግን ንኸትወዳደር ኣይተቓወሙዋን። ብሽክለታን ዕጥቂን ለሚኖም ናብ መስርዕ ውድድር ከም እትኣቱ ገይሮም። ኩሎም ተዓዘብቲ ብኣንክር ጠሚቶምዋ። መልክዓ ንብሄሪ ራሻይዳ ስለ እትመስል፡ “ራሻይዳ ተቐዳዳሚት መጺኣ።” ብምባል ተመሲጦም ኣተባቢዮምዋ። ሳዕድያ፡ ቊመታ ሓደ ሜትሮን 68 ሴንቲ ሜተር እዩ። እታ ናይ ደቂ ተባዕትዮ ብሽክለታ ከም እትዓብያ ንጹር እዩ። ንድሌት ሳዕድያ ግን ኣይዓንቀጽቶን። ንሳ፡ ከም ሓንቲ ምኩርቲ ተቐዳዳሚት ካብተን ብልምምድን ውድድራትን ማሕዲገናኣ ዝነበራ ተቐዳደምቲ ኣይተፈለየትን። ተመኩሪ ዘይብላ፡ ዘይብቕዕቲ ብሽክለታ ሓዛ፡ ጸቕጢ ስድራ ቤታ እናስገኣ ኣብ በኹሪ ውድድራ ቀዳመይቲ ከም ዝወጽኣት ፕረዚደንት ፈደረሽን ቅድድም ብሽክለታ ዞባ ሰሜናዊ ቀይሕ ባሕሪ ኣቶ ፍጹምብርሃን ዘካርያስ ኣዕሊሉና።

ወላዲት ሳዕድያ - ወይዘሮ መርያም፡ ብወረ - ወረ ሓበሬታ በጺሖም። ንጓላ ከትዓግታ ብዙሕ ጸዕሪ ገይራ። እቶም ሳዕድያ ዓብያ ሰማን ሰም ሃገራን ከተጸውዕ ዝደለዩ ኣባላት ፈደረሽን፡ መማህራናን ካልኣትን ግን ንኣደ ሳዕድያ ኣእሚኖምዋ። ሳዕድያ፡ ከቢድ ጸር ጸቕጢ ስድራ ቤት ተቐንጢጡላ። ሓደ ነገር ግን ዝጎደላ ነይራ። ንሱ ድማ ወሳኒዩ ነይራ። ብናይ ደቂ ተባዕትዮ

ብሽክለታ ከትወዳደር ከላ፡ ኣብ ሃልኪ እትኸፍሎ ዋጋ ቀሊል ኣይነበረን። ልዕሊ መወዳደርታ እናተጸገመት ቅድሚ መወዳደርታ ውድድር ትዛዝም ነይራ። ጸገማ ንምፍታሕ ድማ ብዙሕ ጸዕርታት ተኸዩዩ።

ራህዋ ሳዕድያ መዓልቱ ሓልዩ ደበኸ በለ። ንሳ፡ ከም ቀደማ ብናይ ደቂ ተባዕትዮ ብሽክለታ እናተጠቐመት ዓወታት ከትጎናጽፍ ዝተዓዘበ ኣማሓዳሪ ከተማ ምጽዋዕ ኣቶ ሃይለ ኣስፍሃ፡ ተመሲጡ ትም ኣይበለን። ንሳዕድያ ሽግራ እትቐንጥጥን ንመጻኢ እተሓይላን መጠና ዝኾነት ብሽክለታ ሸለሙዋ። ሳዕድያ፡ ነታ ዕለት ካብ ዕለተ-ልደታ ፊልያ ከም ዘይትርእያ ወትሩ ትዛረብ። ፊደረሽን ናይቲ ዞባን ንኡስ ዞባን ድማ ስክፍታኦም ተቐንጢጡ ጥራይ ዘይኮነ ካብ ምልማን ብሽክለታ ናይ ደቂ ተባዕትዮ ተገላጊሎም። ወይዘሮ መርያም ድማ “ጓለይ እንቋዕ ካብ ተቐዳዳሚት ብሽክለታ ምዃን ኣይበኹረት” ኢላ።

ንመንእሴት ሳዕድያ፡ ብማውንቴን ባይክ፡ ኣብቲ ዞባ እትቐድማ ተቐዳዳሚት ከምዘየላዩ ኣቶ ፍጹምብርሃን ዝገልጽ። እዛ ኣብነታዊት ዜጋ፡ ንብዙሕ ባህላዊ ማሕለኻታት ፈናጢሳ ናብዚ ደረጃዚ ዝበጽሐት፡ ኣብ ዞባ ማእከል ምስ ጋንታ ተጠርኒፋ ብናይ ልሙዳት ወይ ዳ ኮርሶ እንተተጻዊታ ንሰማን ሰም ሃገራን ከም እተጸውዕን ንኸኣሉት ብሰንኪ ባህላዊ ልምድታት ካብ ድሌታተን በኹረን ዘለዋ ኣብነት ከትኮነን ከም እትኸእልን ፕረዚደንት ቅድድም ብሽክለታ ዞባ ሰሜናዊ ቀይሕ ባሕሪ ኣቶ ፍጹምብርሃን ዘካርያስ ይገልጽ። ብወገና፡ ንዓኣን ነቶም ናብዚ ደረጃዚ ዘብጽሕዎ ዞባ ሰሜናዊ ቀይሕ ባሕሪን ሓሳብ ልቦም ከሰምረሎም ንምነ።

ይብሉ ነበሩ!

“ዝግጠረ ጠባይ ዘስታርር ባህሊ”

አልጌና ወልደማርያም

ዓባይሪ ሓረጉ፡ ብህይወት ከላ ናይ መኣዲ ፖሊሲያ ነይራ። ብትርር ዝበለ ቃና፡ “ቅድሚ ምብላዕካ ጸሎት ግበር”፡ “ብሸነኽካ ጥራይ ብላዕ”፡ “ብክልተ ኩርምትኻ ኣይትሓይኽ ነውሪዮ”፡ “እናተዛረብካ ኣይትብላዕ ጌጋዮ” ካልእን እናበለት፡ ስነ ምግባር መኣዲ ከም ዝሕሎን መዓርጉ ከም ዝዕቅብን ትገብር። መን ከም ዝመዘዛ ኣይፈልጥን። የግዳስ ናይ መኣዲ ምኑቺፕሮ ባዕላ’ያ። ልቢ ምስ ገበርኩ ግና፡ ስነ ስርዓት ኣብ መኣዲ ከም ዝፍልም በጺሐዮ። እቲ ሽዑ ዘትሓዘትና መገዲ፡ ክሳብ ሎሚ ምሳና ኣሎ።

ማሕበራዊ ጉጅለታት፡ እንተስ ብባህሊ፡ እንተስ ብክብርታት ስነ ምግባርም ይገርሑዮም። ነውሪ ዝብል ኣምር ካብዚ ዝመጸ ኮይኑ ይስምዓኒ። ንዓበይቲ ተዳፊርካ ኢሉ ዝቐጽዕ ሕጊ የለን። ሕጊ ብሓፈሻ ንዝኾነ ሰብ ምጽራፍን ምዝላፍን እዩ ዝኽልክል። ብፍላይ ንዓበይቲ ምድፋር ግና ብመንፊት ሕብረተሰብ ነውሪዮ። ዋላ ሸብረኽ ይበል፡ ሸማግላ ክብሩ ኣይምንጠልንዮ። ነዚ እንተ ጥሒስካ ግን፡ ንጹግ ትኸውን። ‘ዓበይቲ ዘየኸብር፡ ኣይመውቕን እኳ ደኣ ይቐርር!’ ይብሉ ነበሩ!

ዓውለማ ብዘንቀሎ ምድብላቕ ባህልን ክብርታትን ግና፡ እዚ ነውሪ ዝበሃል ዝነበረ ንጥፈታት፡ ብዘገምታ እናተጣሓሰ ንቡር ይኸውን ኣሎ። ኣብ ኣውቶቡስ ቀዲምካ ቦታ ረኺብካ ኮፍ እንተ ኢልካ፡ ድሒሩ ንዝመጸ ዓቢ ተንሲእካ ኮፍ ናይ ምባል ኣኸብርት ይጠሓስ ኣሎ። ምኽሪ ሸማግላታት መዋዘይ ይኸውን ኣሎ። እዚ ነቲ ናይ ምክብባር ባህልና ማዳ ዝሸልም ተግባርዮ። ብዓቢኡ ግን ተሰማዕነት ዕድመ ጸገብ ወለዲ መንጢሉ፡ ክብርታት ዘራኽስ ፍጻመዮ። ‘ባህሊ እንተ ሓሚመ፡ ስነ ምግባር ይቐስል!’ ይብል ነበሩ!!

መናእሰይ እንተ ተባእሱ ዝዓርቑ፡ ሰብ ሓዳር እንተ ተነገራፊጡ ዝዓርቑ፡ ኣሕዋት እንተ ተፋለሱ ዓገብ ዝብል፡ ዓቢዮ። ሸማግላታት ጥሮታ ዝወጹ ኣረጋውያን ዘይኮኑ፡ ዋርድያ ባህልን ክብርታትንዮም። ሸማግላታት እንተ ቦኹሮም፡ ምክብባርዮ ዝስንክል። ኣረጋውያን

ተመኩሮኦም ዘየካፍልሉ ሕብረተሰብ፡ መንገብገብ ከም ዘይብሉ ዑፍዮ። ኮታ ንሓዘንተኛ ዘጸናናዕ፡ ውራያት ከይጋፋሕ ዝድርት፡ ድልድል ኮይኑ ታሪኽ ትማል ናብ ጽባሕ ዘሳግር፡ ሸማግላዮ።

ሰብ እንተ ኣሪጉ ምናልባት ምርኩስ ይሕዝ ይኸውን። ወይ’ውን ዓይኑ ይድብዝዝ ይኸውን። የግዳስ ተመኩሮ ኣረጋውያን፡ ልዕሊ ብርኪ ጎምበል ይጎዩ። ዓይኒ ኣረጋውያን’ውን ልዕሊ መናእሰይ የቋምት። ‘ሜላ፡ ተመኩሮን ልቦናን እንተ ዘይሃልይዎ፡ ሓይሊ ቁስሊ እንደኣሉ!’ ይብሉ ነበሩ።

ሓደ ከም ሰበይቲ ዝተቐነነ መንእሰይ፡ ኣብ ጎደና ምስ ሓደ ዕድመ ጸገብ ኣቦ ይራኽቡዮም፡ እቶም ኣቦ ‘ኣይፋልካን እዚ ወደይ! ከም ሰበይቲ ምቕናን ባህልና ኣይኮነን። ኣየማዕርገልካንዮ በልዎ። እቲ መንእሰይ ብንዕቀት ጠሚቱ፡ ‘ፋዘር ንስኻ ዓጂስካ እንዲኻ፡ ድላይና ክንገብር ሸለል በለና። ንስኻ ዘይተቐነነካ’ኳ በራሕ ኬንኳ ኢኻ።’ ይብሎ። ኣቃጫጭዮ ሓሲብዎ። እቶም ሰብኣይ ትቕብል ኣቢሎም፡ ‘እዚ ወደይ ብርሒ’ስ ናይ እርጋነይ ጸጋዮ። ቁናኖኻ ግና ናይ ንእስነት ፈጸጋዮ’ በልዎ ንብለኩም።

ሓንቲ ሸያብ ተዛራቢት ሰበይቲ፡ ኣብ መርዓ ቆራጽ መራጽ ተኸዲና ንዝነበረት ንእሽቶ ጓል፡ ‘እዚ ሰለፍክ’ስ ጨርቂ ዲኺ ስኢንክሉ’ በልኣ እም፡ እታ ቅጭ ዝመጸ ጓል ትቕብል ኣቢላ፡ ‘ኣደ ኣነ ሰለፍ ኣለኒ። ናትኪ ቆርቦት ግን ዓጢሩዮ፡ ብኡ ኢኺ ሸፎን ጌርኪ ትኸውልዮ’ በለተን። እተን ኣደ ከይሓረቓ፡ ‘እዛ ጓለይ! ሰለፊይ ናይ ዋናኡዮ። ይዕጠር ይስታረር ከኣ ዋናኡ ይርእዮ። ናትኪ ግና ዓይኒ ዘብቐለ ዝሓልፎ፡ ግራት ኩሉ ኮይኑ ኣሎ!’ ብምባል፡ ነታ ነግራም እትመስል ጓል ኣቕሃመታ። ‘ዝግጠረ ስነ ምግባር ዘስታርሩ ሞያተኛታት’ሲ ይሰስኑ ደኣ!’ ይብሉ ነበሩ!

ኣብ መወዳእታ ካብ ሓደ ሕብረተሰብ ኣረጊት ሓሳብ ክጎሓፍ ንቡርዮ። ኣረጊት ሰብ ግና ኣዝዩ ኣገዳሲዮ። ሸማግላታት ድቪዛ ዘይተኸድኑ ፖላይስን መራሕቲ ጉዕዞንዮም። እንተ ተጠቂምናሎም፡ ሕጊ ዘይበጽሖም ነውሪታትና፡ ፈውሲ ክንረኽቦሎም ንኸእል።